

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 804

14. RUJNA 2018. CIJENA 50 DINARA

■ Nastava na hrvatskom:

Bereški primjer

5

Visoki povjerenik OEES-a
Lambert Zanier u Srbiji

**Zannier: Ulaganje
u manjine – dobra
investicija**

9

Izbori za Hrvatsko nacionalno
vijeće 2018.

**Intenzivan tjedan
prikupljanja potpisa**

12

Dr. sc. Josip Šarić, viši znanstveni
suradnik Arheološkog instituta
u Beogradu i fotograf

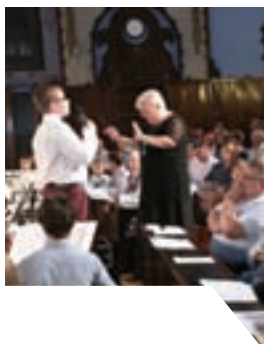
**Kamen nas povezuje
s prapoviješću**

26

Početak berbe grožđa u Srijemu

Dobar i rod i kvaliteta

30

Smotra dječjih pjevača
i zborova 2018.

**Ulaganje
u budućnost**

43

21. memorijalni turnir u tenisu
glavom *Vladimir Francišковиć*

**Autentična novosad-
ska rekreacija**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,

24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Jasna Vojnić (predsjednica), Ladislav Suknović

(zamjenik predsjednice), Martin Bačić,

Antun Borovac, Josip Dumendžić,

Petar Pifat, Josip Stantić, Thomas Šujić

RAVNATELJ

Ivan Ušumović

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

dr. sc. Jasminka Dulić (urednica@hrvatskarijec.rs)

POMOĆNIK I ZAMJENIK

GLAVNE I ODGOVORNE UREDNICE:

Zvonko Sarić

LEKTOR:

Zlatko Romić

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura i urednik Kužiša)

Ivana Petrekanić Sič

(novinarka i korektorica)

Željka Vukov

(novinarka, urednica Hrcka)

Zlata Vasiljević (novinarka dopisništva Sombor)

Suzana Darabašić (novinarka dopisništva Srijem)

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

UREDNIK WEB IZDANJA:

Davor Bašić Palković

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić (pravnik@hrvatskarijec.rs)

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 355-1023208-69

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Doo Magyar Szó Kft Novi Sad

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Kruži priča oko tebe, pazi da te ne za...

Zaobilaženje suštine, uz njeno maskiranje »samopodrazumijevajućim sintagmama« – poput raznoraznih »slučajeva« (»slučaj selotejp«, »slučaj Topčider«...) – oduvijek je bio prvi korak na putu odvratanja od istine.

Jedan od posljednjih boljih primjera zaobilaženja suštine svakako je i »slučaj pritisci« kojim je zaobidena istina o nepokretanju nastave na hrvatskom jeziku u prvom razredu Osnovne škole *Moša Pijade* u Bregu. Jednčina ovoga problema tijekom ferija postavljena je »pod pritiscima«, a jedna nepoznata – koja čini njegovu suštinu – do danas nije razjašnjena ili je jednostavno, da ukrademo izraz-dva iz bogate riznice neinvetivnih fraza, »zarad mira u kući gurnuta pod tepih«.

Priča vam je vjerojatno poznata i u skraćenoj verziji ide ovako: od osmero roditelja sadašnjih prvaka u Bregu, njih sedmero se proljetos izjasnilo da im dijete 1. rujna nastavu pohađa na hrvatskom jeziku. Međutim, iz sada nedovoljno poznatih razloga – ili bar javno neobjelodanjenih – isti ti roditelji ljetos su promijenili svoje mišljenje i »tražili novu mogućnost izjašnjavanja« kako bi rukovodstvu škole putem ponovljene ankete priopćili da se njih četvero predomisli i odlučilo da im dijete nastavu pohađa na srpskom jeziku, što je u konačnici rezultiralo time da troje djece čiji su roditelji ostali dosljedni ove jeseni ipak neće moći pohađati nastavu na svom materinskom jeziku u mjestu u kom žive. Težina ovoga problema okupila je nakon toga trust mozgova koji su ga bezuspješno pokušavali riješiti: u Breg su na sastanak s roditeljima došli i kopredsjedatelj Međuvladinog mješovitog odbora Srbija – Hrvatska **Ivan Bošnjak** i načelnik Zapadnoblačkog okruga **Dušan Marijan** i zamjenik gradonačelnice Sombora **Antonio Ratković** i predsjednik Izvršnog odbora Hrvatskog nacionalnog vijeća **Darko Sarić Lukendić** i predstavnici Školske uprave... Zaobilazeći suštinu, predočavali su roditeljima moguće opcije, nudili im još jednu anketu, odnosno mogućnost da promijene već promijenjeno mišljenje ili da ga ne mijenjaju, razgovarali s njima, mučili se mučili... Al se nisu maknuli dalje od svršetka.

A ključ problema, odnosno njegova glavna nepoznanica nalazi se upravo u zaobidenoj suštini, koja je sadržana u pitanju: je li istina da su roditelji svoje mišljenje promijenili pod pritiscima ili je riječ o zlonamjerno plasiranim glasinama? Ako je prva pretpostavka točna, onda je zadaća svih onih koji su prošloga tjedna bili na sastanku u Bregu, kao i drugih za to nadležnih državnih tijela, da se utvrdi identitet onoga ili onih koji su roditelje »pritiskali«; da se protiv njega ili njih pokrene kazneni postupak i da se roditeljima u najmanju ruku uputi javna isprika zbog neugodnosti koje su pretrpjeli od onih koji se miješaju u njihovo privatno pravo. Ako je točna druga pretpostavka, postupak je isti.

Da se ovom problemu pristupilo na taj način, ova priča sigurno bi imala drugačiji tijek i, što je najbitnije, na površinu bi isplivala istina. Na taj način otklonila bi se i nagađanja o tome koliko je Srbija iskrena i dosljedna u provedbi prava svojim građanima, odnosno usporedbe sa sličnim primjerima. Za početak navedimo samo jedan: možete li zamisliti da u Bačkim Vinogradima, na Hajdukovu, Čantaviru ili u nekom drugom sličnom mjestu roditelji tijekom ljeta u većini, i to »zbog pritisa«, zatraže novo izjašnjavanje na kom bi onda svoje dijete umjesto u odjeljenje na mađarskom upisali u ono na srpskom? I da pri tome na pitanje »tko pritišće« šute doslovce svi kojih se to izravno tiče. Ili bar javnosti žele nametnuti takav dojam.

Z. R.

Izvanastavne aktivnosti za učenike i nastavnike

Hrvatsko nacionalno vijeće dostavilo je osnovnim i srednjim školama u kojima se izvodi nastava na hrvatskom jeziku popis izvanastavnih aktivnosti koje će Vijeće realizirati s učenicima koji pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku, kao i popis planiranih stručnih skupova posvećenih jezičnom stručnom usavršavanju uposlenih učitelja, nastavnika i profesora u nastavi na hrvatskom jeziku.

Ovaj popis aktivnosti treba biti uveden u godišnje planove navedenih škola čime se stvaraju pretpostavke uspješne suradnje, odnosno da se učenicima i uposlenima nesmetano osigura sudjelovanje ili prisustvo navedenim aktivnostima, navodi **Margareta Uršal** iz HNV-a.

Navedene izvanastavne aktivnosti za učenike podrazumijevaju ekskurzije, studentske posjete, razmjene učenika te sudjelovanja u programima poput *Dana kruha*, kvizova *Lijepa naša* i *Čitam i skitam*, Sajma knjiga i učila *Interliber* u Zagrebu... Za nastavni kadar koji izvodi nastavu na hrvatskom jeziku u ovoj je školskoj godini predviđeno četiri skupa za stručno usavršavanje od kojih će neki biti međunarodni ili akreditirani.

D. B. P.

Osiguran autobusni prijevoz za učenike

Učenici nižih razreda hrvatskih odjela u Subotici će i ove godine koristiti zasebno organizirani autobusni prijevoz do škola, kojega za njih osigurava lokalna samouprava. Ove godine će tim projektom, namijenjenim za učenike koji se školuju na nekom od manjinskih jezika, biti obuhvaćeno oko tridesetoro đaka iz hrvatskih odjela.

Učenici viših razreda osnovne škole koji putuju do škole čine to redovitim autobusnim linijama, ali i njima Grad Subotica u cijelosti subvencionira troškove prijevoza, odnosno mjesečne karte. Kada su u pitanju srednjoškolci, njima Grad Subotica subvencionira samo polovicu mjesečne karte, a za učenike koji nastavu pohađaju na hrvatskom dio troškova i ove godine subvencionira Hrvatsko nacionalno vijeće. Obrasci prijave za subvencije HNV-a podnose se do 15. rujna, a odluku o tomu tko će dobiti ovu vrstu potpore donijet će Odbor HNV-a za obrazovanje najkasnije do 1. listopada.

Stigli užbenici za prve i pete razrede

Učenici prvih i petih razreda osnovnih škola koji slušaju nastavu na hrvatskom jeziku dobili su sredinom tjedna potrebne udžbenike. Udžbenici za ostale razrede su već ranije podijeljeni

učenicima. Komplete udžbenika osiguralo je Hrvatsko nacionalno vijeće kao jednu od poticajnih mjera glede obrazovanja na hrvatskom jeziku.

D. B. P.

Infrastrukturni projekti u Vojvodini

Na teritoriju AP Vojvodine trenutno se izvode značajni infrastrukturni projekti i priprema projektne dokumentacije za niz drugih projekata, čija je ukupna vrijednost 2,6 milijardi eura, poručeno je na zajedničkoj konferenciji za novinare predsjednika Pokrajinske vlade **Igora Mirovića** i potpredsjednice Vlade Srbije **Zorane Mihajlović** nakon sjednice Radne grupe za koordinaciju infrastrukturnih projekata na teritoriju AP Vojvodine.

Predsjednik Mirović istaknuo je da su u vrhu prioriteta izgradnja brze prometnice Novi Sad – Zrenjanin – Beograd i Fruškogorski koridor, čiju projektну dokumentaciju financiraju Pokrajinska vlada i resorno ministarstvo.

»Očekujem da će radove na Fruškogorskom koridoru izvoditi kineska kompanija CRBC s kojom je u rujnu obnovljen Memorandum. Model financiranja tog značajnog projekta bit će poznat u narednim mjesecima«, izjavio je predsjednik Mirović.

On je najavio da se u narednom periodu očekuje početak realizacije i drugih, manjih projekata iz područja putne infrastrukture, kao što su rehabilitacija prometnice Irig – Ruma, Vrbas – Kula – Sombor, nastavak radova na dionici od Begeča do Bačke Palanke, kao i rekonstrukcija puta od graničnog prijelaza Batrovci do Kuzmina.

»Kada sve svedemo, Vojvodina se ima čime ponositi. Svi ovi projekti su veoma značajni, jer ćemo njihovom realizacijom u potpunosti promijeniti sliku putne i prometne infrastrukture u pokrajini«, istaknuo je predsjednik Mirović najavljujući da će u narednih nekoliko dana biti otvorena rekonstruirana dionica od Srijemskih Karlovaca preko Banstola do Indije.

Predsjednik Mirović istaknuo je da su za sve građane Pokrajine veoma značajni i projekti koji se odnose na izgradnju postrojenja za preradu pitke vode, te dodao da je tvornica vode u Vršcu spremna za puštanje u pogon.

»Pokrajinska vlada je financirala tvornice vode u Novom Bečeju, prva faza će biti ugovorena u narednih nekoliko dana i na tome nećemo stati«, kazao je predsjednik Mirović naglasivši da se značajna sredstva ulažu i u unaprjeđenje zdravstvenog sustava u Vojvodini.

Potpredsjednica Mihajlović izjavila je da su *Putevi Srbije* u rekonstrukciju i rehabilitaciju cesta u AP Vojvodini ove godine uložili devet milijardi dinara, a da je još šest milijardi dinara planirano za nove projekte.

»Rehabilitira se pruga Pančevo – Orlovat – Rimski Šančevi dužine 112 kilometara, a rekonstruirat će se i pruga Subotica – Senta. Radit će se rekonstrukcija postojećeg postrojenja u Vrbasu, a u Kikindi će biti izgrađena nova tvornica pitke vode«, navela je Mihajlovićeva.

Zannier: Ulaganje u manjine – dobra investicija

Visoki komesar za nacionalne manjine Organizacije za europsku sigurnost i suradnju (OESS) **Lamberto Zannier** boravio je u višednevnom službenom posjetu Srbiji gdje se sastao s državnim dužnosnicima – prvim potpredsjednikom Vlade i šefom diplomacije **Ivicom Dačićem**, ministrom državne uprave i lokalne samouprave **Brankom Ružićem** i direktori-

donose da se na nacionalne manjine ne gleda kao na prepreku, već kao na pozitivan korak u suradnji sa susjedima. Dodao je i kako ulaganje u nacionalne manjine i njihovu integraciju predstavlja dobru investiciju, te da će manjine pridonijeti razvoju društva, države, ekonomije.

Zannier je u HNV-u boravio prošle srijede, gdje se susreo s predsjednikom Vijeća **Slavenom Bačićem** i predsjednikom Izvršnog odbora **Darkom Sarićem Lukendićem** s kojima je razgovarao o ostvarivanju manjinskih prava Hrvata u Srbiji.

»Za OESS je prioritet proces integracije manjina, stabilnost njihova odnosa s većinom, i da integracija manjina niti na koji način ne umanjuje njihov identitet. Mora postojati ravnoteža između zaštite identiteta i kulture manjina i izbjegavanja da ih taj proces isključuje iz miljea većine«, izjavio je Zannier prigodom sastanka u HNV-u.

Inače, ovo je prvi puta da je osoba koja obnaša dužnost visokog komesara za nacionalne manjine pri OESS-u posjetila tijelo hrvatske manjinske samouprave u Srbiji.

Prethodno je Zannier boravio u službenom posjetu Hrvatskoj gdje se sastao s potpredsjednicom Vlade i ministricom vanjskih i europskih poslova **Marijom Pejčinović Burić**, s državnim tajnikom **Zvonkom Milasom** i predsjednikom Sprskog narodnog vijeća **Miloradom Pupovcem**, te predstavnicima Zajedničkog vijeća općina u Vukovaru gdje se upoznao s problemima srpske zajednice u istočnom dijelu Hrvatske.

D. B. P.

com Kancelarije za ljudska i manjinska prava **Suzanom Paunović** kao i s dužnosnicima nekoliko nacionalnih vijeća nacionalnih manjina, među kojima i Hrvatskog nacionalnog vijeća.

Zannier je, kako navodi *Fonet*, izjavio kako u Srbiji postoji stav da treba podržati integraciju nacionalnih manjina u društvo. Po njegovom mišljenju, zakonski okvir je dobro razvijen, a bilateralne komisije omogućuju suradnju sa susjednim zemljama i pri-

Raspodijeljena sredstva iz Budžetskog fonda za manjine

Za informiranje na hrvatskom 1,2 milijuna dinara

Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave donijelo je Odluku o raspodjeli sredstava iz Budžetskog fonda za nacionalne manjine za programe i projekte iz oblasti informiranja na jezicima nacionalnih manjina u 2018. godini. Sredstva na natječaju dobili su i projekti koji se bave informiranjem na hrvatskom jeziku. Riječ je o ukupno pet projekata za koje je ukupno izdvojeno 1.170.000 dinara, a sredstva su dobili: Udruga banatskih Hrvata iz Zrenjanina za *Glas Banata – stranice na hrvatskom jeziku* (400.000 dinara), Hrvatska nezavisna lista iz Subotice za *Vijesti na hrvatskom jeziku* (250.000), Zajednica Hrvata Beograda *Tin Ujević* iz Beograda za dokumentarni film *Monumentalni spomenici kipara iz Hrvatske na tlu Srbije* (200.000), Udruga novinara *Cro-info* iz Subotice za TV program na hrvatskom jeziku *Hrvatska*

panorama (200.000) i HKD *Vladimir Nazor* iz Stanišića za tjednu radijsku informativnu emisiju *Glas Hrvata* (120.000).

Ukupna sredstva namijenjena za raspodjelu bila su 21,8 milijuna dinara, a sredstva je dobilo 77 projekata. Najveći izdvojeni iznos po projektu je oko milijun dinara a najmanji 70.000 dinara.

Odluka o raspodjeli sredstava iz Budžetskog fonda za nacionalne manjine za programe i projekte iz područja informiranja na jezicima nacionalnih manjina u 2018. godini dostupna je na internetskim stranicama resornog Ministarstva (www.mduls.gov.rs), Kancelarije za ljudska i manjinska prava, Kancelarije za suradnju s civilnim društvom i portalu e-Uprave.

D. B. P.

Bez nastave na hrvatskom u Beregu

Zakašnjelo ohrabrenje od države

Nastave na hrvatskom jeziku u Beregu neće biti, jer se za nju izjasnilo manje od petero djece, odnosno njihovih roditelja i staratelja. To je epilog priče koja je počela krajem prošle školske godine kada se većina roditelja, odnosno njih sedmero od ukupno osam, izjasnilo kako želi da im djeca prate nastavu na hrvatskom. Međutim, svoj stav roditelji su, kako se može čuti, pod pritiscima, promijenili tijekom ljeta i tražili novu mogućnost izjašnjavanja. U ponovljenoj anketi troje roditelja ostalo je pri svom prvom izboru, a njih petero bilo je izričito kako žele da im djeca prate nastavu na srpskom jeziku. Svoj stav roditelji su potvrdili i početkom ovog tjedna davanjem objedinjenih izjava.

Tračak nade

Roditeljima koji su istrajali u želji da im djeca prate nastavu na hrvatskom ponuđena je mogućnost pohađanja nastave u kombiniranom odjelu s učenicima drugog razreda u školi u Monoštoru, ali roditelji to nisu prihvatili, tako da će svih osam prvašića u Beregu nastavu pratiti na srpskom jeziku. I to je, prema stavu državnih dužnosnika, kraj pokušaja da se ove školske godine u bereškoj školi organizira nastava na hrvatskom jeziku.

»Htio bih se zahvaliti roditeljima koji su čvrsto ostali pri svojem prvobitnom uvjerenju da žele da im djeca pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku. Žao mi je što ih je samo troje, što je manje od broja koji je po ustaljenoj praksi potreban za formiranje samostalnog odjela na jezicima nacionalnih manjina. Međutim, želim vjerovati da će Ministarstvo obrazovanja Republike Srbije prepoznati specifičnost samog Berega gdje u jednoj generaciji ima samo osmero učenika. I ta generacija nije iznimka. Također vjerujem da će Ministarstvo obrazovanja prepoznati nepovoljne okolnosti koje su pratile pokušaj pokretanja nastave na hrvatskom jeziku i da će, imajući u vidu to, naći načina i smoći snage napraviti iznimku i formirati odjel na hrvatskom jeziku i za ovaj broj učenika. Vjerujem da bi u narednoj generaciji također bilo učenika zainteresiranih za nastavu na hrvatskom jeziku i da bi imali neku vrstu kontinuiteta«, kazao je **Darko Sarić Lukendić**, predsjednik Izvršnog odbora Hrvatskog nacionalnog vijeća i dodao da će daljnji redoslijed koraka biti koordiniran s predsjednikom HNV-a **Slavenom Bačićem** i narodnim zastupnikom, predsjednikom Demokratskog saveza Hrvata **Tomislavom Žigmanovim**.

Za nastavu na hrvatskom izjasnilo se u trećem izjašnjavanju troje roditelja, ali nisu prihvatili mogućnost pohađanja nastave u kombiniranom odjelu u Monoštoru

Tvrd stav države

Trećem izjašnjavanju roditelja prethodio je razgovor koji su s njima, sredinom prošlog tjedna, vodili državni tajnik u Ministarstvu državne uprave i lokalne samouprave i kopredsjedatelj MMO Srbija – Hrvatska **Ivan Bošnjak**, načelnik Zapadnobačkog okruga **Dušan Marijan**, predsjednik IO HNV-a **Darko Sarić Lukendić**, zamjenik gradonačelnice Sombora **Antonio Ratković** i predstavnici Školske uprave.

»Roditeljima smo ostavili mogućnost da se još jednom, treći put, izjasne na kom jeziku žele da njihova djeca, prvašići pohađaju nastavu. Ukoliko se petero roditelja izjasni za nastavu na hrvatskom te nastave će biti u Beregu. To je ono što propisuje Zakon«, kazao je Bošnjak nakon okončanih razgovora.

Bošnjak je tada rekao da je između lokalne samouprave, Školske uprave, škole i HNV-a bilo »smetnji u komunikaciji« i da je to razlog njegovog posjeta školi u Beregu.

»Ono što smo roditeljima rekli na sastanku je da racionalizacije, odnosno gašenja škole u Beregu neće biti. Nastava će biti organizirana na srpskom, uz izborni predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture. Za naredne generacije ostaje nam da radimo na što boljoj informiranosti roditelja i da zajedno s HNV-om i drugim nacionalnim vijećima radimo na popularizaciji i zaštiti prava nacionalnih manjina, pa i kroz obrazovni sustav. U narednom razdoblju, truditi ćemo se, u suradnji s lokalnim samoupravama da omogućimo svakom djetetu da pohađa nastavu na jeziku koji odabere. Manjinski odjeli mogu se organizirati s minimumom od petero učenika i ukoliko se taj uvjet ispoštuje u Beregu će biti nastava na hrvatskom«, ponovio je Bošnjak i dodao da će ukoliko bude djece koja zbog izbora jezika nastavu moraju pratiti u drugom mjestu lokalna samouprava osigurati prijevoz.

Na upit je li njegov dolazak, poslije svih događanja u Beregu, poruka roditeljima da se mogu slobodno, bez straha izjasniti za nastavu na hrvatskom, odgovorio je kratko – da. Međutim, ta poruka u Bereg je očigledno stigla kasno i nije ohrabrila roditelje da istraju u svojoj prvotnoj odluci. Drugo pitanje je koliko je i ta prva odluka o izboru nastave bila odraz njihove stvarne želje, a s druge strane odraz straha od gašenja škole u procesu racionalizacije. Oni koji su zaista htjeli da im djeca pohađaju nastavu na hrvatskom istrajali su. Usprkos pritiscima i tome što škola za sada neće biti obuhvaćena racionalizacijom.

Z. V.

Kronika za ponos i tugu

Tijekom XVII. stoljeća šokački Hrvati naseljavaju se u Bereg.

Godine 1752. u Beregu je osnovana prva, katolička, škola.

Godine 1770. Bereg dobija svoj prvi Urbanijal, dokument na hrvatskom jeziku, koji pravno regulira odnose između domaćinstava koja zakupljuju državnu zemlju i institucije koja je predstavljala državnu vlast.

Godine 1860. općinska vlast rješava predmete upravne prirode vezane za Bereg na hrvatskom jeziku.

Prvi bereški učitelj je **Ignjat Balažević**. Od 1861. do 1890. bereška djeca uče na materinskom »dalmatinskom« jeziku, te na mađarskom i njemačkom.

Godine 1908. nastava u bereškoj školi odvija se na mađarskom, a dva puta tjedno i na »šokačkom« jeziku.

Godine 1931. učitelj **Bena Trskić** počeo je voditi ljetopis Državne narodne škole *Petar Preradović* u Beregu.

Godine 1951. u Beregu se osniva Osnovna škola *Moša Pijade* s hrvatskim nastavnim jezikom, a na tom jeziku se vodi i školska administracija.

Godine 2001. ponovo je uveden školski vjeronauk, koji se u bereškoj školi za djecu katolike redovito predaje na hrvatskom jeziku. Nastavu pohađa veliki broj vjeroučenika.

Od godine 2007., uz jedan prekid, u bereškoj školi se izučava predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture. Nastavu pohađa i značajan broj djece.

Od godine 2008. i hrvatski jezik je u službenoj uporabi u naselju Bereg. Ubrzo je ta odluka općinskih vlasti u Somboru primijenjena postavljanjem table s natpisom imena osnovne škole na hrvatskom jeziku.

Snažan kulturni aktivizam s hrvatskim obilježjima u Beregu ima tradiciju dugu 91 godinu. Liturgijski jezik župe Svetog Mihovila u Beregu od njezine restauracije nakon turskog vremena je hrvatski. Od prvog do posljednjeg službenog popisa stanovništva Hrvati su većinski narod u Beregu. Značajan broj stanovnika Berega na posljednjem popisu izjasnio se da im je materinji jezik hrvatski. Značajan broj stanovnika Berega ima državljanstvo Republike Hrvatske, dobiveno na temelju njihove nacionalne pripadnosti upisane u makar jednoj službenoj ispravi ili na temelju tako zabilježene nacionalne pripadnosti njihovih predaka.

Godine 2018. roditelji sedmero bereških prvašića prvo prihvaćaju, na službenoj anketi, da se započne cjelovita nastava na hrvatskom jeziku, te se za takav zahtjev dobiva odobrenje prosvjetnih vlasti AP Vojvodine. Međutim, ubrzo većina tih roditelja biva pokolebana i odustaje od prvobitne namjere. Neki od tih roditelja praktični su vjernici. Neki svoju djecu šalju na folklorne aktivnosti mjesne hrvatske udruge. Svi ovi roditelji vole svoj Bereg. Ali... ipak....

Podatci izneseni u ovoj kronici su povijesno verificirani. Neki od njih nalaze se na internetskoj stranici bereške škole. Ali... ipak....

Većina stanovnika Berega govori hrvatski jezik, ljubomorno čuvajući svoju šokačku ikavicu. Ali... ipak...

Da ovo podsjećanje nije tužno, bilo bi vrlo smiješno i u najmanju ruku teško razumljivo.

Marko Tucakov

Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture u školama u Srijemu

Trend opadanja broja đaka

Izborni predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture učenici u Srijemskoj Mitrovici pohađaju u pet osnovnih škola. Njihov broj je daleko veći u odnosu na šidsku općinu

Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture i ove školske godine u Srijemu imaju mogućnost izučavati učenici u pet srijemskomitrovačkih škola kao i u područnom odjeljenju Osnovne škole *Sremski front* u Sotu. Kao fakultativni predmet se u Srijemskoj Mitrovici izučava od 2009. godine, dok je kao izborni predmet u Sotu uveden nešto kasnije, i tu mogućnost učenici mogu koristiti već šest godina. Nažalost, trend opadanja đaka prvašića prisutan je i ove godine.

Radni status, neizvjestan

Ove godine, kao i prethodne, u osnovnoj školi u Sotu za izborni predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture opredijelio se samo jedan prvašić. Ukupno pet učenika od prvog do četvrtog razreda se odlučilo da izučava izborni predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture u Sotu. Nešto veći broj je onih koji pohađaju sate vjeronauka.

»Kao i ranije, tako i od ove školske godine redovno započinje nastava izbornog predmeta Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture jednom tjedno blok sat. U školi u Šidu se ni od ove školske godine neće uvoditi ovaj predmet, jer nema dovoljno zainteresiranih učenika. Prema informacijama kojima raspolazem, zainteresiran je samo jedan učenik u Sotu, jer na žalost prvašića više nema. I prošle godine se upisao jedan prvašić, tako da je i ove godine situacija ista«, kaže nastavnica hrvatskog jezika **Ana Hodak**.

Ostalih problema s izvođenjem nastave na hrvatskom jeziku nemaju. Sitne tekuće probleme, kako kaže nastavnica, rješava osobno i nada se ubuduće većoj potpori hrvatskih institucija. Na satima djeca izučavaju hrvatski jezik, povijest, zemljopis, glazbenu kulturu i sve ono što čini povijest Hrvata u Srijemu. No, ono što zabrinjava nastavnicu Hodak, upravo je mali broj djece, jer ako se nastavi trend opadanja njihovog broja i grupa se smanji na dva djeteta, strahuje da može ostati bez posla.

»Sve ostaje nepromijenjeno po pitanju mog radnog statusa. Osobno, svake godine strahujem za moje radno mjesto, jer je sve manje djece i neizvjesno je koliko će se predmeti koje pre-

dajem (Katolički vjeronauk i Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture), izučavati u školama u Šidu i u okolici«, kaže ona.

Što se tiče uvođenja ovog predmeta za učenike viših razreda, svake godine se rade ankete s učenicima, ali na žalost, nema dovoljnog broja zainteresirane djece.

»Mislim da se to neće dogoditi, jer srednjoškolci slabo upisuju i Katolički vjeronauk koji se kao predmet nudi već više od deset godina. Djeca tog uzrasta se ne žele isticati u odnosu na vršnjake i deklarirati kao Hrvati. U selima gdje se drži do identiteta, gotovo da nema djece i mladih, a u gradu gdje ih još uvijek ima nema potrebne ukorijenjenosti u svoj nacionalni identitet. No, to je samo jedan od mnoštva razloga zbog kojih nema hrvatskog jezika u šidskim srednjim školama. S druge strane, koliko mi je poznato, to pitanje do sada još nitko nije pokrenuo«, kaže na kraju razgovora Ana.

Nastava redovita i u Srijemskoj Mitrovici

Izborni predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture učenici u Srijemskoj Mitrovici pohađaju u pet osnovnih škola. Njihov broj je daleko veći u odnosu na šidsku općinu. U Osnovnoj školi *Jovan Popović*, gdje pored hrvatskog, učenici imaju mogućnost pohađati fakultativnu nastavu na ukrajinskom i rusinskom jeziku, za hrvatski jezik izjašnjava se polovica zainteresiranih učenika. S druge strane, nastava za srednjoškolski uzrast se svake godine organizira u Hrvatskom domu, a za djecu koja pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku redovito se organiziraju izvanškolske aktivnosti, kako bi im se omogućilo da se osobno upoznaju s običajima, nošnjama i kulturom hrvatske zajednice. Prema informacijama kojima raspolazemo, trenutno je u srijemskomitrovačkim školama za pohađanje predmeta Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture zainteresirano oko 70 djece, a nakon formiranja rasporeda nastave znat će se konačan broj. Predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture umjesto nastavnika **Daria Španovića** predavat će nastavnica **Snežana Đaković**.

S. Darabašić

Intenzivan tjedan prikupljanja potpisa

Pripadnici hrvatske zajednice diljem Vojvodine i u Beogradu rade organizirano ili samostalno na prikupljanju potpisa za elektore koji će sudjelovati 4. studenoga na elektorskoj skupštini na kojoj će biti izabran novi saziv Hrvatskog nacionalnog vijeća. Jedini koji to za sada čine javno, uz kampanju u medijima i na društvenim mrežama, jesu aktivisti okupljeni oko liste *HRvati ZAJedno* koju čine Demokratski savez Hrvata u Vojvodini, desetak hrvatskih udruga i pojedinci.

Aktivisti liste *HRvati ZAJedno* već dvadesetak dana svakodnevno rade na prikupljanju i ovjeri potpisa u Subotici (u Domu DSHV-a radnim danima od 17 do 21 sat), a u proteklih desetak dana to su činili i u Petrovaradinu, Tavankutu, Đurđinu, Žedniku, Vajskoj, Plavni, Stanišiću, Monoštoru, Surčinu, Zemunu i Srijemskoj Mitrovici, kao i u više mjesta u Banatu.

»Do sada su prikupljeni potpisi za dvadesetak elektora. Glede tehničkih aspekata upisa, većih problema nije bilo, te dosadašnji tijek prikupljanja potpisa smatramo uspješnim«, kaže predsjednik DSHV-a **Tomislav Žigmanov**.

Uz angažman u već spomenutim gradovima i selima, ova će lista prikupljanje potpisa organizirati i u drugim mjestima u kojima Hrvati žive u značajnijem broju – Sonti (sutra, 15. rujna), Bajmaku, Mirgešu, Verušiću, Maloj Bosni, Bikovu, Odžacima, Šidu, Slankamenu, Golubincima te Beogradu.

Monoštor i Stanišić

Na teritoriju Grada Sombora potporu listi *HRvati ZAJedno* dale su udruge KUDH *Bodrog* iz Monoštora i HKD *Vladimir Nazor* iz Stanišića, te je prikupljanje potpisa organizirano u tim mjestima. Kandidati za elektore iz Stanišića su: **Ivan Karan**, kandidat MO DSHV-a iz Stanišića i **Marko Gundić**, kandidat HKD-a *Vladimir Nazor*. Potporu ovim kandidatima dali su i Hrvati iz Riđice, Čonoplje, Lemeša i Aleksa Šantića. Karan je prikupio 60 potrebnih potpisa, a za Gundića prikupljanje potpisa bit će 21. rujna u uredu javne bilježnice **Lidije Karanović** od 14 do 17 sati, u Somboru, Ulica Arsenija Čarnojevića, broj 1.

Prikupljanje potpisa u Srijemu

Aktivisti liste *HRvati ZAJedno* prikupljaju potpise i u Srijemskoj Mitrovici, u dvorani župe sv. Dimitrija, svakog radnog dana od 14.30 do 16.30 sati i nedjeljom nakon svete mise od 10.30 do 12 sati. Prema riječima aktivista **Zlatka Načeva**, za sada se prikupljanje potpisa odvija uspješno, a kada je riječ o uslugama javnih bilježnika do sada nije bilo nikakvih problema. No, i dalje stoji poziv svim zainteresiranim koji žele dati svoj potpis za kandidiranog elektora da to učine tijekom rujna u navedenim terminima. Potpisi se prikupljaju i u župama u Zemunu i Surčinu.

»U utorak, 4. rujna, prikupljeni su potpisi za prvog elektora iz Surčina, umirovljenika **Josipa Čačića**. Započeto je prikupljanje potpisa i za drugu elektricu **Irenu Obradović**. Određeni broj potpisnika je zbog zaposlenosti i starosti podnio pisani zahtjev za upis u poseban birački popis putem pošte i trenutno čekamo odgovor nadležne službe Općine Surčin hoće li nam prihvatiti ovakav način podnošenja zahtjeva«, kaže predsjednica Hrvatske čitaonice *Fischer* iz Surčina **Katica Naglić**.

Prikupljanje potpisa u Šidu i Sotu (do trenutka zaključenja našeg tjednika) još uvijek nije počelo. Kako smo saznali, u tijeku su pripreme da se taj proces započne, a pripadnici hrvatske zajednice bit će blagovremeno obaviješteni o terminima u kojima će moći dati svoj potpis za kandidiranog elektora.

HGS prikuplja potpise

Potpise za elektore prikupljaju i aktivisti udruge Hrvatski građanski savez sa sjedištem u Novom Sadu. Predsjednik ove udruge dr. **Tomislav Stantić** bio je nositelj liste koja je u prošlom sazivu HNV-a imala osmero vijećnika. U izjavi za naš tjednik Stantić kaže kako aktivisti HGS-a prikupljaju potpise u više mjesta – Subotici, Somboru, Novom Sadu i Beogradu.

»Svaki kandidat za elektora u svome mjestu prebivališta sam organizira prikupljanje potpisa, a pružit ćemo pomoć koliko možemo svakom tko bude imao poteškoće u prikupljanju dovoljnog broja potpisa«, kaže Stantić.

HGS nema niti je na nekoj listi, već njihovi aktivisti sakupljaju potpise za sudjelovanje na elektorskoj skupštini 4. studenoga.

»Mi ne pravimo nikakvu listu, liste se prave tek 4. studenoga«, kaže Stantić.

Po njegovim riječima, HGS nema poseban program za ove izbore već su to načela iz Programске inicijative Saveza iz 2016. godine, dostupne na njihovoj internetskoj stranici www.hgs.org.rs.

Rok za prikupljanje potpisa je 4. listopada, a da bi elektorska skupština uopće bila održana potrebna je nazočnost najmanje 60 elektora za koje je potrebno sakupiti ukupno 3.600 potpisa potpore.

H. R.

Srbijanski predsjednik Aleksandar Vučić u dvodnevnom posjetu Kosovu

Patetika plus miroljubiva retorika

Govoreći kosovskim Srbima, Vučić je ustvrdio da je Slobodan Milošević bio »veliki lider, ali mu želje nisu bile realne«, zbog čega su Srbi platili veliku cijenu, te da se danas u Kninu vijori šahovnica »koje tamo nikada nije bilo« Hrvatska je Vlada u ponedjeljak, kao jalove provokacije koje ne mogu promijeniti povijesne činjenice, ocijenila izjave srbijanskog predsjednika Vučića*

Srbijanski predsjednik **Aleksandar Vučić** bio je u dvodnevnom posjetu Kosovu proteklog vikenda. Priština je prvotno zabranila njegov dolazak, no na kraju su pod međunarodnim pritiskom popustili. Vučić je prošle subote bio na jezeru Gazivode, pa u Lešku, onda u Leposaviću na zatvaranju Biznis foruma, a u Zvečanu je održao sastanak s političkim predstavnicima Srba na Kosovu prvoga dana posjeta. Sutradan je Vučić održao govor u Kosovskoj Mitrovici, u kojem je veličao **Slobodana Miloševića**, a poraze njegove politike opravdao »lošim procjenama«.

Najkasnije do veljače 2019. morat će razriješiti kosovski čvor da bi mogao nesmetano nastaviti europski pregovarački proces, prenose hrvatski mediji. Vučić je »notornom laži« nazvao informacije da do kraja godine mora priznati Kosovo. »To je notorna laž. Nikome od nas ne pada na pamet da u takvom poslu sudjelujemo, jedino što želimo je za vas izboriti veća prava«, rekao je Vučić.

Gazivode – strateški važne za Srbiju

Općina Zubin Potok bila je prva točka Vučićevog posjeta Kosovu, prema programu koji uključuje i Gazivode. »Sretan sam što sam ovdje, divno se osjećam«, rekao je Vučić u Zubinu Potoku, ali zbog čega baš Gazivode? Nije slučajno što je Vučić svoj pozdravni govor na Kosovu održao ispred hidroelektrane Gazivode, jedne od spornih točaka u pregovorima između Prištine i Beograda.

Vučić pod svaku cijenu želi pod nadležnost Srbije staviti hidroelektranu Gazivode, koja je uz rudnik Trepča strateški važna za Srbiju. Opstanak tog dijela Kosova ovisi o toj hidroelektrani. Oko 80 posto površine jezera Gazivode nalazi se u Općini Zubin Potok na sjeveru Kosova, s većinskim srpskim stanovništvom, a manjim dijelom jezero pripada Općini Novi Pazar u Srbiji.

»Bez Gazivode nema preživljavanja, nema preživljavanja ove oblasti. Došao sam s porukom mira, ali i s planovima i investicijama«, rekao je Vučić, a sutradan je uslijedio Vučićev govor u

Kosovskoj Mitrovici, koji je i sam najavio kao jedan od najvažnijih u njegovu životu, a mediji su taj govor prozvali »njegovim Gazimestanom«.

»Veliki lider«, loši rezultati

»Nema nas više ni na Kosovu polju gdje je mnogo toga počelo, i to ne zato što su Hrvati, muslimani ili Albanci bili jači i hrabriji od nas, već zbog toga što nismo razumjeli poziciju Srbije i svijeta, zbog toga što nismo shvatili da nismo sami na svijetu i da se bez svijeta ne može. Milošević je bio veliki srpski lider, namjere su mu svakako bile najbolje, ali su nam rezultati bili puno lošiji. Ne zato što je on to želio, već zato što želje nisu bile realne, a interese i težnje drugih naroda zanemarili smo i podcijenili. I zbog toga smo platili najvišu i najtežu cijenu«, izjavio je Vučić u dijelu svog govora.

Tvrdnjom da je Milošević bio dobar lider, nastavio je retoriku iz 90-ih. Za upitati je treba li poraze politike Miloševića pravdati »lošim procjenama«? Vučić je najavio teške pregovore u svezi Kosova, a svaki pomak predstavio je kao svoj uspjeh. »Vi ste ovdje već sve podnijeli, sve izgubili, sve žrtvovali. Za Srbiju. A potreban je još jedan napor, za opstanak na svojim ognjištima.«

Ilustrirajući posljedice ratova po Srbe, Vučić je rekao kako se »danas u Kninu vjori šahovnica koje tamo nikad nije bilo« i poručio da »Srbija više nema glava« koje će slati u ratove, a sunarodnjake pozvao na mir i prisebnost, jer su potrebni Srbiji koja namjerava postati još razvijenija i ekonomski stabilnija. A što bi bilo da ima »glava«?

Vučićevom dolasku u Mitrovicu prethodila je zabrana odlaska u selo Banje, na sjeveru Kosova, u kojem žive Srbi ali uz albansku većinu. Posjetu su se usprotivili veterani Oslobođilačke vojske Kosova koji su postavili cestovnu blokadu. Načelnik te općine

Bekim Jashari poručio je da srbijanski predsjednik u mjesto može ući tek kad se ispriča »za počinjene zločine«.

Vučić je ratne zločine na Kosovu nazvao »tobožnjima« te napao one koji su izručili Miloševića i srpske generale Haagu zbog zločina na Kosovu. »Najgore od svega, oni koji su to učinili i danas nam drže lekcije iz domoljublja«, rekao je Vučić. Ali, poručio je i sljedeće: »Neću borbene pjesme, neću vas huškati, neću vam obećavati oružje i streljivo, iako je jasno da nikome nećemo dopustiti da to koriste ni protiv vas«.

Hrvatska je Vlada u ponedjeljak, kao jalove provokacije koje ne mogu promijeniti povijesne činjenice, ocijenila izjave srbijanskog predsjednika Vučića da je Milošević bio veliki lider i da se u Kninu vije šahovnica koje ondje nikada nije bilo. »Takve izjave nažalost su nova jalova i promašena provokacija koja ne može promijeniti stvarnost ni povijesne činjenice«, priopćili su Banski dvori.

Vlada u reakciji na Vučićevu izjavu naglašava kako je povijesna činjenica da je Hrvatska početkom 1990-ih godina bila napadnuta i bila žrtvom agresije velikosrpskog Miloševićevog režima. »Taj je režim pobjednička hrvatska vojska porazila u Domovinskom ratu i oslobodila cijeli okupirani teritorij, uključujući i grad Knin. Trajni simbol toga je upravo hrvatski stijeg na Kninskoj tvrđavi, koja je usto i tisućljetni simbol hrvatske državnosti«, naglašava Vlada.

Oglasila se i predsjednica **Kolinda Grabar-Kitarović**. »Hrvatska zastava vijorila se u Kninu i prije Vučićeva govora i vijorit će se ubuduće«, poručila je za *Dnevnik HRT-a*. Predsjednica je naglasila da ne želi dopustiti da Vučić definira političku agendu u Hrvatskoj i da bi ga trebalo ignorirati. Dodala je da se ne namjerava spuštati na razinu da komentira govor srbijanskog predsjednika i kazala da on za Hrvatsku nije relevantan.

Zvonko Sarić

Jadranka Joksimović:

Nadam se da Hrvatska neće blokirati Srbiju

»Nadam se da Hrvatska neće nastaviti postavljati 'rampe' Srbiji u narednim mjesecima u procesu europske integracije, jer se pokazalo da bilateralne rampe tijekom pregovora podrivaju povjerenje u kredibilnost procesa pregovora i jednako za sve važećih kriterija«, rekla je za *Danas* ministrica za europske integracije **Jadranka Joksimović** komentirajući učestale verbalne razmirice između Srbije i Hrvatske.

Ministrica ističe kako je ne bi iznenadilo da Hrvatska to učini, dodajući kako ju to ne frustrira jer zna »koliko bi Srbija i kada bi danas bila članica EU, i pored još mnogo reformi koje moramo provesti, pridonijela u mnogim segmentima zajedničkih politika Europske unije«.

Direktor istraživanja ISAC fonda **Igor Novaković** ocijenio je kako »generalno postoji potencijal za blokadu, pogotovo oko Poglavlja 23 i ispunjavanja međusobnog sporazuma o zaštiti manjina«.

Prema mišljenju politologa **Bobana Stojanovića** možda se može dogoditi da Hrvatska uspori pojedine procese, ali značajnijih usporavanja na putu Srbije k EU neće biti »prije svega zato što će EU i države članice utjecati na Hrvatsku, naravno sve dok Srbija bude imala podršku EU i bude surađivala po pitanju Kosova«.

Upitan postoji li mogućnost da će Hrvatska blokirati Srbiju tako što bi osnažila odnose s francuskim predsjednikom **Emmanuelom Macronom**, koji se smatra »zvijezdom u usponu« u EU i zalaže se za princip »konsolidacija EU prije novog proširenja«, kako zagovaraju pojedini hrvatski analitičari, Stojanović kaže kako »ne vjeruje da se to može dogoditi«. »Francuska će na europsku integraciju utjecati isključivo kao država članica i jedna od vodećih država EU, nezavisno od toga hoće li Hrvatska biti saveznik Macronu«, ocijenio je sugovornik *Danasa*.

Dr. sc. Josip Šarić,
viši znanstveni suradnik Arheološkog instituta u Beogradu i fotograf

KAMEN nas povezuje s prapoviješću

Stariji mještani često znaju toponime kao što su duvarine, crkvina, molitva, selište, metalica i slično koji arheologu jasno ukazuju na postojanje arheološkog nalazišta Nesumnjivo je da su kroz relativno kratku povijest fotografiranja snimane fotografije koje su mijenjale odnos društva prema određenim događanjima*

Intervju vodio: Marko Tucakov

Nedavno sam boravio na slučajno otkrivenom arheološkom nalazištu. Vrijedni arheolozi, sa zagonetnim osmjesima, prljavih odijela i znojavi su, doduše, prekinuli svoj rad da bi ispoštovali posjetitelje i njihove voditelje, ali ni na jedno njihovo pitanje nisu odgovorili. Kada smo otišli, nastavili su šutke raditi. No, osmjehe nisu skidali s lica. Naravno, znali su sve što smo ih pitali, ali bili su svjesni da su čuvari tajni koje su se naprasno (slučajno) otkrile baš njima. Bili su ponosni i uzbuđeni zbog toga i nisu žurili da te tajne otkriju.

Jedan od otkrivač podzemnih tajni koji se bavi istim poslom kao i šutljivi stručnjaci iz uvoda je dr. sc. **Josip Šarić**. Rođen je u Zemunu 1957., gdje i danas živi i gdje je završio osnovnu školu i gimnaziju, nakon koje je upisao Odjel za arheologiju Filozofskog fakulteta u Beogradu. Nakon obranjene diplomske radnje i odsluženog vojnog roka, od 1983. do 1990. kao honorarni suradnik Arheološkog instituta, radio je u okviru projekta »Arheologija Srbije«. Godine 1991. obranio je magistraturu, ali stjecajem okolnosti tek 1996. godine počinje njegov stalni angažman u Arheološkom institutu. Nakon obranjenog doktorata 2000. godine, počinje stjecati znanstvena zvanja, te je danas u Institutu angažiran kao viši naučni suradnik. Najviše ga zanima tehnološko-tipološka analiza okresanih kamenih artefakata (predmeta koji su

proizvedeni ljudskom rukom) svih prapovijesnih epoha, analiza sirovina za njihovu izradu i tehnologija i ekonomija mobilnih i sedentarnih ljudskih zajednica. Po pozivu predaje na Rudarsko-geološkom fakultetu u Beogradu i Istraživačkoj stanici u Petnici, a stručni je suradnik i časopisa *Nacionalna geografija* za prapovijesnu arheologiju.

HR Ako je povijest učiteljica života, kako pronaći sponu između prapovijesti i naše sadašnjosti? Ima li identitetske veze između nas, ljudi betona i tehnologije, i onih skupina i civilizacija koje su prije više tisuća godina naseljavale zemlju koju sada zovemo našom?

Veza koju pominjete je mnogo dublja i čvršća nego što se to na prvi pogled čini. Ta veza je, iako će to mnogima izgledati čudno, kamen. Po mom mišljenju, kamen se nalazi duboko u samim temeljima naše suvremene civilizacije. Kamen je jedna od najraširenijih i svakako najtrajnijih sirovina koju je čovjek nalazio u prirodi i rabio za izradu neophodnog oruđa i oružja. Špilje, dakle opet kamen, su služile kao prva ljudska staništa od čvrstog materijala. U kasnijim razdobljima kamen je rabljen za izradu sakralnih i profanih objekata, za putove i fortifikacije. Od kamena su pravljeni ukrasni predmeti i skulpture. Danas imamo asfalt i beton koji nisu ništa drugo no sintetička zamjena za kamen. Silicij, kemijski element koji se dobija iz kamena, se nalazi u jezgama procesora koji pokreću računala, mobitele, digitalne satove i fotoaparate. Na jedan posredan način opet smo u čvrstoj vezi s kamenom. Ispostavlja se da je čovjek oblikujući kamen kroz tisuće godina njegove uporabe oblikovao i samog sebe.

HR Prva asocijacija na arheologe je njihova strpljivost, preciznost i dosljednost u radu na terenu, u arheološkim nalazištima. No, kako se uopće dolazi do nalazišta? U našim krajevima bila su česta slučajna arheološka nalazišta prilikom velikih infrastrukturnih radova. Jesu li takvi radovi jedini koji otkrivaju zakopane tajne?

Otkrića mnogih arheoloških nalazišta i u svijetu i kod nas događaju se prilikom velikih infrastrukturnih radova, ali i radova pojedinaca prilikom podizanja svojih stambenih objekata, radova na njivama ili voćnjacima. U slučaju takvih otkrića veliku ulogu imaju moral i etika nalazača. Česti su slučajevi neprijavlivanja otkrića. Kod velikih infrastrukturnih objekata prijavljivanje nalaza podrazumijeva i usporavanje radova dok arheolozi ne završe svoj dio posla. Investitori pritisnuti rokovima i povećanjem troškova radova mogu zanemariti obvezu prijavljivanja takvih nalaza. Kod pojedinca neprijavlivanje nalaza može biti uvjetovano očekivanjem materijalne dobiti od prodaje pronađenih predmeta na crnom tržištu. Svakako, spomenuti slučajni nalazi nisu jedini način otkrivanja i lociranja arheološkog lokaliteta. Svakom arheološkom projektu prethodi analiza prethodnih rezultata i literature s objavljenim podacima, nakon čega slijedi rekognosciranje terena. Rekognosciranje može biti sustavno ili tematsko. Prilikom sustavnih rekognosciranja bilježe se svi podaci o arheološkim tragovima, bez obzira je li riječ o pokretnim ili nepokretnim nalazima i bez obzira kom razdoblju pripadaju. Tematsko rekognosciranje se obavlja tako da istraživač pažnju usmjerava samo na predmete određenog razdoblja ili arhitektonske objekte jednog tipa. Rekognosciranje podrazumijeva puno pješačenja i dobru kondiciju istraživača. Uočavanjem fragmenata keramike, kamenih i koštanih alatki, novca ili sličnih nalaza i arhitektonskih objekata na oranicama, na vrhovima

uzvišenja, u obrušenim profilima ili na rječnim obalama, arheolog stječe predstavu o vrsti i starosti nalazišta. Veoma korisna je i anketa među mještanima, naročito starijim, koji mogu pružiti značajne podatke o postojanju razrušenih objekata zaraslih u šikaru koje istraživač ne primijeti. Osim toga, stariji mještani često znaju toponime kao što su *duvarine*, *crkvina*, *molitva*, *selište*, *metalica* i slično koji arheologu jasno ukazuju na postojanje arheološkog nalazišta.

HR Kome, u pravnom smislu, pripadaju arheološki artefakti koji se pronađu u Srbiji? Sve češće slušamo o arheološkim piratima – ima li svatko pravo i mogućnost tražiti »zakopano blago« tamo gdje misli da ga je moguće naći?

Prirodno i kulturno blago pronađeno u zemlji pripadaju državi, i to je zakonodavac jasno definirao. Niske nagrade koje dobija nalazač, nažalost, jedan su od generatora arheološke piraterije. Mogućnost prodaje arheoloških predmeta na crnom tržištu ili na dražbama u inozemstvu uz falsificirana dokumenta o podrijetlu predmeta vode ka devastaciji mnogih arheoloških lokaliteta. Uporaba lako dostupnih novih, jačih i preciznijih detektora metala samo pridonosi toj poštasti. Poseban problem predstavlja registriranje udruga, na razini grupe građana, čiji je navodni cilj zaštita kulturnog blaga i na takve pojave zakonodavac bi trebao usmjeriti posebnu pažnju.

HR S čuvenim Sergejem Karmanskim surađivali ste u izradi monografije o arheološkom nalazištu Donja Branjevina (nedaleko od Odžaka). Predstavite nam ovaj arheološki lokalitet star najmanje 7000 godina, njegove nalaze i život ljudi novog kamenog doba na lijevoj obali Dunava, na prostoru današnje zapadne Bačke.

Zaista je šteta što gospodin Karmanski nije doživio izlazak iz tiska svog životnog djela. Sergej Karmanski je bio entuzijast kakav se rijetko sreće. Njegov propust, nažalost uvjetovan nesretnim okolnostima, je bio nedostatak formalnog arheološkog obrazovanja verificiranog diplomom, zbog čega od nekih predstavnika struke nije bio dovoljno ozbiljno shvaćan. Da je odnos prema njemu bio drugačiji, vjerujem da bi i cjelokupan odnos prema fantastičnom lokalitetu kakav je Donja Branjevina bio drugačiji. Posebno bi do izražaja došao precizniji odnos prema stratigrafiji, a samim tim i prema tumačenju nalaza. Arheološka problematika koju je postavio ovaj lokalitet pred istraživače suviše je složena da bi se mogla apsolvirati u nekoliko rečenica. Riječ je o specifičnoj sedentarnoj zajednici ljudi koja se razvijala na nekim starijim tradicijama, o čemu svjedoče brojni nalazi kremenih geometrijskih mikrolita koji svoje korijene imaju u balkansko-dunavskom epigravetijenu ili tardenoazijenu. No, povoljan položaj naselja pored rijeke i plodna ravnica bili su osnovni pokretači za razvoj zemljoradnje na ovom nalazištu. O tako usmjerenoj ekonomici svjedoči veliki postotak sječiva koja su bila sastavni dijelovi kompozitnih alatki rabljenih u žetvi žitarica. U svakom slučaju, predmeti s lokaliteta Donja Branjevina dopunili su inventar pokretnih nalaza starčevačke grupe, kao predstavnika starijeg neolita na našem prostoru. Svjetski poznata je postala figurina poznata pod imenom *Crvenokosa boginja*. Tu su i brojni tipovi posuda među kojima se ističe zoomorfni primjerak u obliku divokoze. Posebno je interesantna i žanr-scena »lova na jelene« prikazana na trbuhu jedne posude i to tehnikom urezivanja koja je u tom razdoblju bila izrazito rijetka.

IR Specijalizirani ste za izučavanje predmeta od kamena. Kako se razvijao odnos čovjeka prema kamenu u našem podneblju? Otkud uopće kamen ljudskim kulturama koje su boravile u ravnicima, daleko od planinskih područja?

Već sam rekao da kamen predstavlja najtrajniju sirovinu za izradu oruđa i oružja koju je čovjek mogao pronaći u prirodi, pa ne čudi da su na većini prapovijesnih lokaliteta alatke od kamena jedini ili najbrojniji nalazi, posebno ako govorimo o lokalitetima iz razdoblja prije početka uporabe keramike. Rane zajednice su bile pokretne i u svom kretanju za prehrambenim resursima nailazili su i na nalazišta kvalitetnih kamenih sirovina. Iskustva u odabiru najkvalitetnijih takvih sirovina, kao i znanja o njihovoj lociranosti, prenošena su generacijski kao nešto najvrjednije što je iduća generacija mogla primiti od svojih prethodnika. Zajednice udaljene od nalazišta kvalitetnih kamenih sirovina dolazile su do njih putem razmjene s predstavnicima zajednica koje su živjele u njihovoj blizini. Petrološke analize omogućile su da se utvrde putovi razmjene/trgovine visokocijenjenih sirovina kakav je, recimo, bio opsidijan, i došlo se do zaključka da je, primjerice, armenski opsidijan do Bliskog istoka stizao s udaljenosti od preko 1000 km. Takozvani balkanski kremen je na Balkanu transportiran do udaljenosti od oko 700 km. U slučaju koji Vi pominjate, treba imati na umu da se nalazišta kvalitetnog kremena nalaze i na Fruškoj gori i na Vršačkim planinama, što nije prevelika udaljenost od Donje Branjevine, pa i na njih treba gledati kao na potencijalna izvorišta sirovina koje su koristili nekadašnji stanovnici neolitskog naselja na tom arheološkom lokalitetu.

IR Možemo li u predmetima od kamena čitati samo praktičke potrebe ljudi ili su oni imali i stvaralačko-kulturnu ulogu? Uočavate li sličnost našeg današnjeg odnosa prema kamenu i odnosa koji su prema kamenu imali ljudi koji nisu poznavali tvrde i čvršće materijale?

Osim praktičkog odnosa prema kamenu, nesumnjivo je da je čovjek prapovijesti njega doživljavao na osoben način videći u njemu značajke strane nama danas i samim tim rabio ga za izradu predmeta koji su za njega imali, po svemu sudeći, ulogu mnogo dublju od profane. Nalaženi su donjopaleolitski artefakti, takozvani ručni klinovi, kojima je na rukohvatu prilikom okresivanja ostavljen otisak fosila morskog ježa. Jedan od takvih ručnih klinova bio je okresan tako da se na sredini rukohvata nalazi prirodna mikrokaverna koja prolazi kroz cijeli artefakt. Nesumnjivo je da su takvi usamljeni primjerci, u odnosu na tisuće drugih, standardnih, bili posebno cijenjeni od strane vlasnika. Mnogi predmeti iz kasnijih prapovijesnih razdoblja očito nisu mogli imati praktičku uporabu u svakodnevnom životu pa pretpostavljamo da su imali neku ulogu u određenim kultovima ili su bili znaci dostojanstva najviđenijih pripadnika zajednice, među kojima su se posebno isticali plemenski šamani.

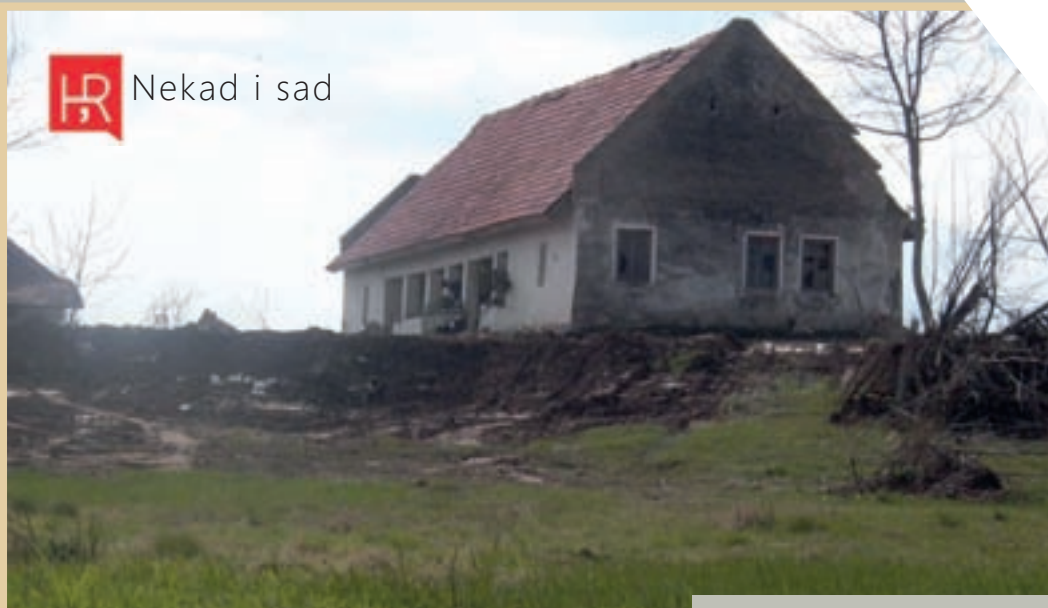
Čak i mnogo kasnije Etrurščani su, nalazeći na svojim oranica-ma okresane vrhove strijela starijih kultura, smatrali da je riječ o predmetima koji nastaju na mjestu udara munja, pa su ih nazvali gromovito kamenje. Strijele uglavljene u fasung od zlata ili srebra nosili su kao privjeske koji su imali zaštitne moći za vlasnika. Mislim da se današnji čovjek, okružen sintetičkim materijalima, pomalo odrodio od te iskonske sirovine i da više ne prepoznaje značaj koji je kamen tisućljećima imao u izgradnji današnjeg društva.

IR Vaša izložba fotografija »Svijet preko rijeke«, nedavno otvorena u zemunskoj kuli Gardoš, pokazuje opčinjujući sjaj i bogatstvo ritova na lijevoj, banatskoj, obali Beograda. Svjesni da već neko vrijeme postoji uznemirenje javnosti da će većina tih pejzaža biti uništena izgradnjom nove beogradske luke, gdje vidite granicu između fotografije iz uživanja i »aktivističke« fotografije? Ima li dobra fotografija prirode kapacitet pokretanja društvenih akcija za njezino očuvanje?

I obična pejzažna fotografija je zapravo dokumentarna fotografija koja bilježi trenutak koji se nikada više neće ponoviti. Pitanje je samo nosi li fotografija sa sobom i određeni socijalni aspekt i tada poprima druge dimenzije. Nesumnjivo je da su kroz relativno kratku povijest fotografiranja snimane fotografije koje su mijenjale odnos društva prema određenim događanjima. Mislim i da svaka dobra fotografija, u Vašem pitanju fotografija prirode, sa sobom nosi kapacitet pokretanja društvenih akcija, ali da od samog društva i njegovog stupnja samokritičnosti ovisi hoće li taj kapacitet prepoznati i angažirati ga na određenim promjenama i unaprjeđenjima. Ako smo okruženi potocima i rijekama zatrpanim otpadom, od onih koji taj otpad bacaju ne možemo očekivati da budu reprezenti pozitivne društvene svijesti i da prepoznaju bilo kakav kapacitet pokretanja društva koje sa sobom nose mnoge fotografije.

IR Podjednako Vas privlače i pejzaži i detalji, i ekosustavi i pojedinačne ptice, njihove oči i kljunovi ali i čovjek i svi tragovi koje za sobom ostavlja – pozitivni i negativni. Zašto nam se čini da je priroda na Vašim fotografijama daleko ljepša od one koju vidimo oko sebe, pa čak i na istim mjestima na kojima su nastale fotografije? S druge strane, ne daju li fotografije pomalo netočan dojam da živimo u podneblju izvanredno očuvane prirode?

Suvremeno društvo proizvodi neopisivo mnogo otpada, a njegove fragmente nalazimo i na mjestima na kojima ih nikada ne bismo očekivali. S obzirom na naš nemar, a kad to kažem mislim na globalni nemar, želja mi je da na fotografijama sačuvam ono što ćemo jednom možda sa sjetom pominjati kao okoliš koga više nema. Nažalost, taj okoliš je sve skućeniji i shodno tome trudim se da se u kadru ne nađe ono što prirodu degradira, čak i ako se nalazi svuda oko mene dok snimam. Potpuno ste u pravu kad kažete da fotografije odaju djelimično netočan dojam da živimo u podneblju savršeno očuvane prirode. Fotografiju s puno prava možemo definirati kao istinu u obmani ili obmanu u istini. Ta definicija uvjetovana je činjenicom da promatraču ostaje nedostupan jedan segment sredine u kojoj je snimka nastala, dok doživljaj prilikom promatranja fotografije biva baziran na onomu što je ograničeno vidnim poljem objektiva. To znači da svaka fotografija sa sobom nosi i dio neprikazane sredine koju možemo definirati kao – *terra incognita*. Krećući se tom nepoznatom zemljom i fotograf i promatrač imaju slobodu da u njoj, kao i u onom poznatom i vidljivom segmentu fotografije, nalaze svoje posebne putove i svoja vječna raskršća ili životne krugove. Samim tim, zapravo, većina fotografija nadraža puko bilježenje trenutka i postaje moćno sredstvo koje koriste i fotograf i promatrač u potrazi za svojim vlastitim bićem i svojom osobnom istinom.

Povratak Orluškovog salaša

U tavankutskom ataru, pokraj puta koji povezuje Somborski put i Donji Tavankut, na gredi (uzvišici) se nalazi Orluškov salaš, u ovom kraju dobro znan kao lokalni toponim. Tu je od davnina živjela obitelj **Orlović**, kroz nekoliko generacija, sve dok salaš nije napustio i posljednji član ove obitelji prije oko dva desetljeća. Gusto šiblje i raslinje počelo je prekrivati imanje i sakrivati stare objekte; vremenom se s puta salašu više niti prići nije moglo.

No, ovo nije običan salaš već spomenik kulture, prema odluci Vlade Srbije iz 2001. godine. Obimno »snimanje stanja« i elaborat o Orluškovom salašu načinjeni su nekoliko godina ranije, za života posljednjih potomaka Orlovića, **Marka i Ružice**, vlasnika salaša i zemlje oko njega. »Spomenik kulture je nastao krajem 19. stoljeća« – kaže se u Odluci – »kao salašarsko stanište s jednom zgradom – salašem, koja je ujedno korištena u gospodarske i stambene svrhe. Pod istim krovom nalazile su se štala i kuća podignute sedamdesetih godina 19. stoljeća. Izgradnjom nove salašarske zgrade 1900. godine, i drugih pomoćnih gospodarskih zgrada: štale, podruma, čardaka i golubarnika, uz kasniju dogradnju ljetne kuhinje, salaš je obrazovan kao stambeno-ekonomska cjelina.«

Subotička loza obitelji Orlović ugasila se 2016. godine Ružicinim odlaskom s ovog svijeta. Potpuno propadanje Orluškovo salaša ipak je spriječeno još za njezina života, kada je odlučila očuvanje salaša prepustiti dokazanom zaljubljeniku u etnologiju i tradiciju **Ladislavu Suknoviću** i svoju odluku potvrdila oporukom. Dio svoje imovine zavještala je i Domu za djecu *Kolevka*.

Prema planu, salaš će nakon obnove sadržavati etnografsku postavku i biti otvoren za posjetitelje.

Tražimo našeg »Superseljaka«

Prošlog mjeseca u Bačkoj Topoli na gradskom vašarištu (na Szent Istvána) održana je sedma po redoslijedu *Seljačka olimpijada* na kojoj su se natjecateljice i natjecatelji nadmetali za titulu »najspretnije seljanke«, odnosno »najvećeg seljaka«. Pobjednik u muškoj konkurenciji dobio je kao nagradu jedno malo tovno june, a pobjednica samo bicikl. Očito još manjka ravnopravnosti. Prije početka natjecanja u lokalnoj crkvi održana je misa i posvećenje kruha ispečenog od novog brašna. Predvečer je održano natjecanje u kuhanju junećeg paprikaša u kotliću, nakon kojeg je održan i koncert jedne muzičke grupe. Mogli bismo reći: neka vrsta »mađarske varijante Dužijance«, koncentrirana u jedan dan.

Tip farme muznih krava: slobodno držanje

Kada sam skovao izraz »superseljak«, nisam mislio na pobjednika ove *Seljačke olimpijade*. O temama vezanim za poljoprivredu i stočarstvo razmišljam već duže vrijeme. Recimo onda kada iz pera odličnih poljoprivrednih novinara pročitam: seljaci rade, a nakupci se bogate. Naravno, riječ je o otkupu žita. Džabe su se poljoprivrednici okupljali na prosvjednim mitinzima, Vlada nije mrdnula ni malim prstom, a nije se oglašio i naš »superseljak«, inače Vojvođanin, koji živi i »poljoprivređuje« u Novim Karlovcima. On je inače na čelu Skupštinskog odbora za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu, osnovno zanimanje mu je zemljoradnik, koji na dvjesto hektara gazduje, gaji stoku, a bavi se i izvozom kukuruza, a usput je i zastupnik Narodne seljačke stranke u republičkoj Skupštini. Onako usput bio je i predsjednik Skupštine općine Inđija, dva puta kandidat za predsjednika Republike, koji nije dobio dovoljan broj glasova, koliko je bilo potrebno potpisa da se kandidira. Valjda cijeneći njegove sposobnosti; a ne što je predsjednik Odbora za poljoprivredu, od Vlade Vojvodine je dobio vrlo povoljan kredit za kupovinu poljoprivrednog stroja. Osebjunost ovog natječaja bila je: vrlo kratak rok za prijavu (manje od mjesec dana) i dodjeljivalo se samo nekoliko kredita. Naravno kandidat, tvrdi on, nije utjecao na ishod. Po vlastitoj izjavi posjeduje 13 hektara svoje zemlje, a skoro 187 iznajmljuje od države. Neki tvrde da jedno gospodarstvo može iznajmiti najviše do 100 hektara. Podsjetih se romana *Životinjska farma* i sentence: »Sve životinje su jednake, ali neke

životinje su jednakije od drugih«. Dotični naš »superseljak« je najbolji primjer za oslikavanje kaotičnog i nedefiniranog stanja u značajnoj i važnoj grani opće privrede.

Poljoprivreda: trinaesto prase

Prije nekoliko godina, u okviru jednog znanstvenog istraživanja imao sam priliku obilaziti uglavnom manja naselja u Vojvodini i usput sam vidio ostatke propalih i opustjelih velikih farmi poljoprivrednih zadruga, za tov svinja ili junadi, kao i farmi s muznim kravama. Iz ovog razloga uopće se nisam iznenadio kada sam čuo vijest kako bismo mogli dvostruko više izvoziti goveđeg mesa (valjda deset tona godišnje) na temelju povoljnog trgovinskog aranžmana s Turskom; ali u našoj zemlji nema dovoljno goveda za ovaj posao. Očito neki u vladajućoj eliti zaduženi za poljoprivredu ne znaju da se razvijenost poljoprivrede mjeri brojem muznih krava po jednom hektaru poljoprivredne površine. Za gajenje goveda za tov, odnosno muznih krava, potrebna su višegodišnja planirana ulaganja, iz prostog razloga: krmača obično oprasi deset prasadi, a krava oteli samo jedno tele. Zato svinjogojstvo može lakše prebroditi oscilacije i neorganiziranost tržišta, dok ako se u govedarstvu uništi tzv. osnovno stado, to se godinama nadoknađuje. Čudi me da naš, u ovom slučaju »naivni superseljak«, koji je ušao u rijaliti šou *Farma* da se tamo bavi »poljoprivredom i stočarstvom kao kod kuće«, nije upozorio svoje partijske kolege da u stočarstvu nešto jako ne valja.

Zadruga

Za nas, rođene poslije Drugog svjetskog rata, pojam zadruga značio je »veliko poljoprivredno dobro, u kojem su seljaci svojom slobodnom voljom udružili svoje male poljoprivredne parcele radi efikasnijeg korištenja svih prirodnih i ljudskih resursa«. Propadanje ovih zadruga rezultiralo je da neki tajkuni za sitne pare otkupe zadruga s pripadajućim poljoprivrednim površinama, po meni, iz ovih razloga: poljoprivredna zemlja se ne vraća vlasnicima kojima je ona nepravedno oduzeta. Na fakultetu sam iz predmeta narodna arhitektura saznao da su u našim planinskim predjelima postojale obiteljske zadruga, čiji su članovi od najstarijeg do najmlađeg stanovali pod istim krovom u jednoj velikoj zgradi. U ovakvoj zajednici vladao je čist patrijarhat, glava porodice je odlučivala o svemu. Izgleda da nestankom obiteljskih zadruga nije nestala i želja za glavom porodice. Većina, izgleda, želi imati jednog gazdu i na nivou države, koji će reći što je dobro, a što nije za sve nas; i koji zna sve odgovore. Naravno, najnoviji »rijaliti« *Zadruga 2* nema veze ni sa zadrugom, ni s poljoprivredom. Imaginarni »kičgrad« izgrađen od gips-kartonskih ploča pričvršćenih na drvenu konstrukciju ima veze s našom stvarnošću u kojoj se prikazuje npr. »kičasta-glamurozna« poljoprivreda, a u stvarnosti goveđe farme su puste i prazne. Doista nam treba jedan pravi »Superseljak« da nas spasi, npr. nedaće nedostatka goveda.

Račun, proračun i preračun

Drugo lice SUBOTICE

Nekako poput prirodnog ciklusa godišnjih doba Suboticu, a moguće i druge gradove u Srbiji, s vremena na vrijeme zapljusne val zatvaranja privatnih tvrtki. Na vratima pekara, kafića, čevabdžinica, slastičarni i sličnih proizvodno-ugostiteljskih objekata jednog jutra jednostavno osvane obavijest nadležne inspekcije da će zbog neizdavanja fiskalnih računa radnja biti zatvorena na određeno vrijeme uz prigodno pojašnjenje kako ti i takvi neprijatelji države uskraćuju nesmetano punjenje proračuna iz kog bi društvo, samo da nije takvih, moglo uživati sijaset pogodnosti, od boljih uvjeta djece u školama do suvremenijeg zdravstva i bogatijeg mirovinskog fonda.

Recept je vjerojatno jednostavan i po svojoj naravi sličan zasedi koju obično pravi prometna policija na mjestima »gdje se najmanje nadaš«: dođu inspektori, »dobar dan, dobar dan, izvolte«, i kao najobičnije mušterije ili gosti kupe burek, naruče kavu, deset s lukom ili porciju od tri kugle i kada za plaćeni novac ne dobiju račun – cap! Dok si trepnuo, već su se od pitomog gosta pretvorili u strašne državne činovnike, kojima je zakonitost u poslovanju misao s kojom i liježu i bude se. Zbunjeni prodavači ili vlasnici, navikli da najveći dio građana ni ne obraća pažnju na to jesu li uz »robu« dobili i pripadajuću im ceduljicu, mogu jedino razmišljati o tome kolika će im kazna biti razrezana i na koliko će dana otići na izvanredni kolektivni odmor.

Poslužimo li se za ovu zgodu logikom anonimnog mislioca pred mirovinom, bit ćemo slobodni postaviti pitanje štovanim djelatnicima Porezne uprave i najširim slojevima građanstva o svrsishodnosti ovakvih postupaka. Pitanje, dakle, glasi: bi li

nadležni inspektori zatvorili tvornicu kruha, mlijeka ili pogrebne opreme u slučaju da otkriju nepravilnost u njihovom poslovanju i na taj način građane ostavili bez osnovnih živežnih namirnica ili smrtnih potrepština ili bi se zadovoljili samo njihovim kažnjavanjem? Pitanje možemo proširiti i na druga područja, pa ga, recimo, formulirati i ovako: treba li zbog prolaska na crveno ili prekoračenja brzine vlasniku uz kaznu privremeno oduzeti i automobil ili bicikl? Priroda ovih pitanja je ista, ali je njihova suština zato apsurdna. Jer, ako se netko kazni zbog nezakonitog poslovanja cilj je dvostruko postignut: pedagoška mjera je izrečena, pri čemu se još i proračun puni. Ako se tome, međutim, doda i privremeno zatvaranje objekta, cilj postaje obesmišljen, jer će se korist od kazne umanjivati povećanjem broja neradnih dana.

Ovime, naravno, ne bih da otkrivam recept za buduće postupke nesavjesnim vlasnicima ugostiteljsko-proizvodnih objekata i na taj način im se pridružim u rovačenju protiv porotka, ali (neka to ostane među nama) čuo sam da je negdje nekada zbog nečega postignut dogovor s nekim poznatim lopovom da opljačkani novac podijeli s državom u vidu pomalo čudne nagodbe: privremenog nošenja nanogice s ograničenim radijusom kretanja. Ako se, nedajbože, krene tom logikom, proces bi mogao biti posve obrnut: »pripejd« dogovor s državom o visini buduće kazne i uvjetima njezinog izdržavanja. Ali, to bi već bio otvoreni put ka korupciji koju strašni činovnički aparat s gnušanjem odbija.

Z. R.

Obavijest o izvedbi gađanja

Policijски službenici Policijske uprave u Subotici i Regionalni centar granične policije prema Mađarskoj će izvoditi bojevo gađanje na gradskom strelištu *Radanovac* u Subotici.

Gađanje će se provoditi od 11. rujna do 9. listopada 2018. godine, radnim danima u razdoblju od 8 do 14 sati.

Navedenim danima u vremenu od 8 do 14 sati na prostoru poligona zabranjuje se kretanje, zadržavanje i boravak ljudi, životinja, motornih vozila i stočnih zaprega.

Strelišni prostor u kojemu će se provoditi gađanje bit će označen crvenim barjačicama, tablicama s natpisom »Ne idi dalje – gađa se!« i osiguran stražarima.

GRADSKA UPRAVA GRADA SUBOTICE TAJNIŠTVO ZA GRAĐEVINARSTVO

U skladu s člankom 50. Zakona o planiranju i izgradnji (*Službeni glasnik RS*, br. 72/09, 81/09-ispr., 64/10-US, 24/11, 121/12, 42/13-US, 50/13-US, 98/13-US, 132/14 i 145/14) i člancima od 60. do 73. Pravilnika o sadržaju, načinu i postupku izrade planskih dokumenata (*Službeni glasnik RS*, br. 31/10, 69/10 i 16/11)

OGLAŠAVA ISPRAVAK DATUMA

JAVNOG UVIDA U GENERALNI URBANISTIČKI PLAN SUBOTICA – PALIĆ DO 2030. GODINE

i

PLAN GENERALNE REGULACIJE ZA NASELJE ŠUPLJAK

Pomiče se datum završetka javnog uvida s 9. listopada na 15. listopada 2018. godine tako da:

Javni uvid traje u razdoblju od 10. rujna do 15. listopada 2018. godine, radnim danima od 8 do 15 sati, u Gradskoj upravi Subotice, Trg slobode 1.

Spartak Dulić na *Dunavskim dijalozima* u Novom Sadu

Situacije mogućeg, drugačijeg poretka

Multimedijalni umjetnik iz Subotice **Spartak Dulić** sudjelovao je protekloga vikenda na Festivalu suvremene umjetnosti *Dunavski dijalozi* u Novom Sadu, u okviru novoutemeljenog programa *PerformaNS*. Dulić je na Petrovaradinskoj tvrđavi izveo performans naslovljen *AAACS-9-1010* koji je nastavak njegova umjetničkog istraživanja započetog 2000. godine u kojem je dosad realizirao radove u različitim medijima – instalacija, minijature, slike velikog formata...

Fokus na tenziji

O radu Spartaka Dulića *AAACS-9-1010* koji je izveden na *PerformaNS-u*, teoretičar umjetnosti **Andrej Mirčev** je zapisao:

»Istražujući u svojim performansima intenzivna stanja subjekta i njegovu fragilnu figuru, Spartak Dulić iskoračuje iz polja primarno slikarskog prostora te svoje likovno-konceptualne opsesije razvija u proširenom mediju akcije. U slučaju najnovijeg rada, semantičko-materijalna konstelacija koja se ponavlja je tijelo gurnuto u metalni zapetljava krivolinijskog kretanja lanaca. Kao u vektorsko pravolinijskim instalacijama nastalim na prijelazu milenija, kada je stvarao psihijatrijsko paranoične prostore u promjenama neurokinetika kod posjetitelja (koji su se mogli suočiti sa svojim repertoarom nelagoda) i ovdje je fokus na tenziji. Locirajući semantički horizont u točki trenja između živog i neživog, društvenog i pojedinca, jedan od potencijalnih interpretacijskih pulsirajućih točaka što ga performans eksponira je nemogući događaj slobode; sapatost svijeta u dehumanizirane i dresirane strukture čija je temeljna senzacija kolaps i stanja potpunog gubitka čovjeka, odnosno trenutak u kojem je došlo do 'akutnog raspadanja' društva i njegovih formacija. Inscenirajući naznačenu situaciju, Spartak će performansom vidljivim učiniti antinomiju modernog ljudskog subjekta rastrzanog iz-

među obećanja slobode i njezinog permanentnog ograničavanja. S druge strane, u strategijom samoizloženog tijela formiraju se situacije mogućeg, drugačijeg poretka koji afirmira Razliku u odnosu na degradaciju i sveopći raspad struktura. Trajektorija prema emancipaciji kretanje je oslobođeno utega i odlazak.«

Inače, u sklopu programa *PerformaNS* nastupili su i umjetnici iz Hrvatske **Kata Mijatović** i **Zoran Pavelić**.

Upotreba čovjeka

Festival *Dunavski dijalozi* traje do 15. rujna, a na njemu sudjeluju umjetnici iz podunavskih zemalja: iz Njemačke, Austrije, Slovačke, Mađarske, Hrvatske, Srbije, Rumunjske, Bugarske, Ukrajine i Moldavije. Tema festivala je *Upotreba čovjeka*, koja je »pozajmljena« iz naziva poznatog romana novosadskog književnika **Aleksandra Tišme**.

Festival je otvoren izložbom u Kulturnom centru Novog Sada na kojoj su izloženi radovi troje vizualnih umjetnika iz Hrvatske: **Gilda Bavčevića**, **Martine Grlić** i **Vedrana Perkova**. Izložba je realizirana u suradnji sa zagrebačkom galerijom **Kranjčar** a kustos izložbe je povjesničar umjetnosti **Mladen Lučić**.

»Uvijek je jači tlačio slabijeg, umjetnici su uvijek bili i jesu jedni od najjačih individualaca i zbog toga sam pozvao troje mlađih umjetnika da svoj stav prema takvom odnosu iskažu na medijima kao što su slike, kompjutorska grafika i video performans. Jedan od video performansa upravo govori o tome da ako želimo cijeliti sebe moramo cijeliti i poštovati prirodu i njena pravila, jer su ta pravila uopće i ljudska«, rekao je Lučić.

Dunavski dijalozi se održavaju šesti puta u organizaciji novosadske galerije *Bel Art*, a među ostalim podržani su i od *Fondacije Novi Sad 2021*.

D. B. P.

Za svakog ponešto

Dvodnevnim bogatim programom pod svodovima Velike terase, njenog okruženja i prostora šetnice uz jezero su proteklog vikenda (8. i 9. rujna) na Paliću održani 29. *Berbanski dani* na kojima je sudjelovalo više od 150 domaćih izlagača.

Šarolika postavka

U već tradicionalnoj proslavi atraktivnog obilježavanja okončanja berbe voća i povrća, te proizvodnje novog vina, svi zainteresirani posjetitelji imali su prilike vidjeti i degustirati izloženu ponudu na brojnim tematski razvrstanim štandovima. Kroz prigodno nazvane ulice (vina, meda, čokolade), berbansku tržnicu, izložbu cvijeća, štandove rukotvorina, ali i berbanski vašar kao dodatni dio ponude, svatko je mogao pronaći nešto za sebe.

Berbanski dani su prigodno otvoreni točno u podne uz obraćanje vitezova vina iz reda *Arena Zabatkiensis*, koji su proglasili **Petra Dulića** za pudara godine, te **Viktoriju Crnković** za novu kraljicu berbe i pozdravne riječi člana gradskog vijeća **Srdana Samardžića**. U kulturno-umjetničkom programu otvorena je izložba karikatura na temu *Vitezovi vina*, tijekom subotnjeg poslijepodneva nastupili su ansambl *Uspomena* i *Ruža*, te nekoliko zborova, dok je subotnja večer bila rezervirana za Festival zanatskog piva koji je održan na platou kod Ljetne pozornice na Paliću uz glazbenu pratnju banda *Moonlighting*. Na prostoru pored Ženskog štranda članovi *Rotary* kluba Subotica organizirali su prigodnu humanitarnu akciju »Plodovi humanosti«. Program drugoga dana je, pored pratećih izložbenih postavki, ponudio i natjecanja u izradi najboljih domaćih torti i kolača, te kuhanju

goveđeg gulaša. Tijekom nedjeljnog popodneva na Velikoj terasi su upriličene *Berbanske dječje igre*, predstava za bebe, radionica *Malac genijalac* i prigodna tombola za djecu.

Riječ sudionika

Šetajući prostorom berbanske tržnice zamolili smo **Spomenku Urban**, proizvođačicu s Palića, za kraću izjavu.

»Bavimo se proizvodnjom jabuka, grožđa i češnjaka, a *Berbanski dani* su prilika da širem broju posjetitelja i potencijalnih kupaca predstavimo naše proizvode. Nažalost, ova godina nije bila baš pretjerano uspješna zbog loših vremenskih uvjeta, a svi prateći troškovi su konstantni, pa se nadamo kako će biti bolje.«

U vinskoj ulici zastali smo pored štanda Vinarije **Tonković**, a **Mladen Čirić** nam je ispred ove vinske kuće pojasnio njihov nastup na ovoj manifestaciji.

»Odlučili smo sudjelovati na *Berbanskim danima*, jer se Vinarija nalazi u blizini Paličkog jezera i ovo je lijepa prilika da većem

Pudar godine

Priznanje za najboljeg pudara u protekloj 2018. godini pripalo je Petru Duliću, koji ističe kako mu ova nagrada znači puno jer se vinogradarstvom bavi dugo. U svom vinogradu uzgaja vinsku sortu rajnski rizling, dok od stolnih sorti ima muskat hamburg i italija, te kardinal.

broju posjetitelja promoviramo naše proizvode od autohtone sorte kadarka.«

Na zapadnom krilu Velike terase zajednički promotivni nastup je imao HKPD *Matija Gubec* iz Tavankuta sa svojim likovno-slamarskim odjelom i promocijom predstojećeg Festivala voća. »Tradicionalno, na poziv organizatora, svake godine s našom ponudom rukotvorina sudjelujemo u izložbeno-prodajnoj postavci *Berbanskih dana*. Ovog puta smo prezentirali minijature, čestitke, kutije, u biti sve ono što već godinama izrađujemo u namjeri očuvanja naše već nadaleko prepoznatljive umjetnosti rada sa slamom«, kazala nam je **Jozefina Skenderović**, voditeljica likovno-slamarskog odjela.

Natalija Stantić, članica HKPD-a *Matija Gubec*, u nekoliko riječi je predstavila njihov nastup na *Berbanskim danima*, ističući:

»Promoviramo naš Festival voća, koji će se 29. rujna održati na prostoru Etno salaša *Balažević* u Tavankutu i ovim putem pozivamo sve da nam se pridruže na ovoj manifestaciji koja je iz godine u godinu sve atraktivnija i popularnija.«

...i posjetitelja

Vlatko Vidaković je, skupa sa svojom obitelji, redoviti posjetitelj *Berbanskih dana* pa ni ove godine nije propustio doći na Palić.

Dragutin Miljković, Petar Dulić i Viktorija Crnković

»Dan je prekrasan i lijepa je prilika prošetati Palićem, vidjeti što je u bogatoj i raznolikoj ponudi i nadasve vidjeti se s brojnim ljudima, koji su vjerojatno s istim razlogom došli.«

Slični su i razlozi zbog kojih se i **Darko Papac** u društvu svojih najbližih našao na ovoj manifestaciji. »Dolazimo svake godine, jer poštujemo tradiciju i sa zadovoljstvom razgledamo što se sve nudi na brojnim štandovima. Volimo zdravu hranu, domaće voće i povrće, a i za djecu su *Berbanski dani* uvijek zanimljivi i dobro se zabave.«

D. P.

XI. Subotički arhivski dani

Medunarodni arhivistički skup XI. *Subotički arhivski dani*, na temu *O promjeni imperiuma 1918. godine kroz arhivsku građu*, bit će održan u četvrtak, 20. rujna, u Velikoj vijećnici Gradske kuće.

Skup počinje u 11 sati uz podnošenje referata sljedećih sudionika:

1. Dr. **Zoltán Mészáros** (Povijesni arhiv Subotica), *Promjena suvereniteta u Subotici (1918. – 1920.)*
2. Dr. **István Kenyeres** (Arhiv grada Budimpešte), *Digitalizacija arhivske građe iz perioda Prvog svjetskog rata u Arhivu glavnog grada Budimpešte*
3. Dr. **Drago Njegovan; Zoran Veljanović**, dr. **Aleksandar Horvat** (Muzej Vojvodine), *Izabrana dokumenta o promjeni imperiuma 1918. godine u Banatu, Bačkoj i Baranji*
4. Dr. **József Gyenesi** (Arhiv Mađarskog nacionalnog arhiva u županiji Bács-Kiskun), *O srpskom zauzimanju Baje*
5. **Ana Štimac** (Hrvatski državni arhiv), *Država SHS kroz Zbirku stampata Hrvatskoga državnog arhiva*
6. **István Gyanti** (Arhiv Mađarskog nacionalnog arhiva u županiji Baranja), *Promjena suverena u županiji Baranja (studen 1918. – ožujak 1919.)*
7. Dr. sc. **Vlatka Lemić** (Hrvatski državni arhiv), *Prvi svjetski rat u gradivu i aktivnostima hrvatskih arhiva*

- pauza - 13,00

8. **Tibor Molnár** (Istorijski arhiv Senta), *Poginuli pripadnici austro-ugarskih oružanih snaga, koji su u periodu 1914. – 1920. uvedeni u subotičke matične knjige umrlih*

9. **Jugoslav Veljkovski** (Arhiv grada Novog Sada), *Strepnja i iščekivanje – Novembarski dani 1918. u Novom Sadu i okolini kroz istorijske izvore*

10. **Slobodan Milin** (Istorijski arhiv Zrenjanin), *Dezintegracija Austro-Ugarske 1918. godine, u očima žitelja Velikog Bečkereka*

11. **Svetlana Perović Ivović** (Arhiv Jugoslavije), *Zaštita spomenika kulture u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca i Kraljevini Jugoslaviji*

12. **Šarolta Kartag, Žuzana Mezei** (Arhiv Vojvodine), *Stanje uprave i prosvjete za vrijeme promjene vlasti u svjetlu beogradske vojne konvencije*

13. **Jelena Kovačević, Marko Radovanović** (Arhiv Jugoslavije), *Obrazovanje Kraljevine SHS kroz fondove Arhiva Jugoslavije*

14. **Dragan Teodosić** (Arhiv Jugoslavije), *Uspostavljanje vlasti Kraljevine SHS na teritoriju Bačke, Banata i Baranje 1918. – 1922. u fondovima Arhiva Jugoslavije -15,00*

Petak, 21. 9. 2018. (9,00 – 13,00)

- organiziran posjet Sinagoge, Muzeja, Palića i Vinarije Zvonko Bogdan

Đura Palić, somborski pećar

Njeno visočanstvo KALJEVA PEĆ

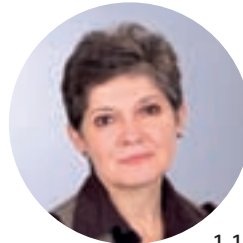
Ne znam ima li to veze s prezimenom njegove prabake – **Pećar**, više-desetljetnim iskustvom rada u dimnjačarskom poduzeću ili prosto s nekim prirodnim osjećajem, tek **Đuri Paliću** zidanje kaljevih peći, silom prilika, ili neprilika, postao je svakodnevni posao. A toliko mu je legao pod ruku da kaljevima i blatom od pljeve tako vješto barata da mu je dovoljan jedan dan da izida prosječnu kaljevu peć. Uz garanciju da će se domaćini tijekom zime sigurno dobro ogrijati. A dobiti baš Đuru za pećara znači zauzeti mjesto na listi čekanja, jer se na ovog majstora čeka i po mjesec dana. Ne zato što se majstor Đuri ne radi, već što vođeni preporukom susjeda, prijatelja, rođaka, poznanika mnogi žele baš majstora Đuru u svojoj kući. A da je bilo drugačije majstor Đura bi sada trošio svoje mirovinske dane i tu i tamo, čisto radi kondicije, izdao koju kaljevu peć.

Preporuka najbolja reklama

Nije da majstor Đura nije htio u mirovinu, i to poslije odrađenog staža u somborskom poduzeću *Odžacar*. Majstor Đura je htio, ali nije mu dao zakon, jer falilo mu je, ne godina staža već godina života. Htio je onda majstor Đura otvoriti svoj obrt i baviti se dimnjačarskim uslugama. Ali ni to nije moglo, jer, kako mu je rečeno, time se mogu baviti samo komunalna poduzeća. Tako je silom prilika postao pećar. Sa skoro 41 godinom mirovinskog staža. Ali će na mirovinu morati pričekati još tri godine, jer prije 58. u mirovinu, bez obzira na staž, ne

Tjedan u Somboru

Priča iz svijeta bajki

može, jer tko mu je kriv što je počeo rano raditi i što je radio posao s beneficiranim stažom.

»Kaljeve peći zidao sam i tijekom rada u *Odžačaru*. Znači, nisam krenuo bez nekog znanja i iskustva, ali kao kod svakog zanata i ovdje se uči. Svaki dan. Uvijek ima nešto novo. Izađu novi alati koji olakšavaju posao, novi materijali se pojave, novi proizvođači kaljevih peći, a svaki ima neki svoj kalup«, priča Đura.

Kod pitanja koliko u svojim deset prstiju ima izidanih peći, malo zasta-je i zbraja u glavi.

»Pa ne znam, samo u posljednje tri-četiri godine izidam stotinjak peći godišnje. Nekom je to možda puno, ali ako od toga živite onda morate raditi iz dana u dan i svojim radom stjecati povjerenje kod mušterija. Meni reklama preko oglasa, flajera u poštanskim sandučićima ili okačena na drvo ne treba. Mušterije do mene dolaze po preporuci. To je najbolja i najsigurnija reklama«, kaže Đura.

A sezona poslova počinje čim otopli i domaćini se oproste od grijanja. A traje do kasne jeseni, ali ima i onih okašnjelih koji se u sred zime sjete da bi se grijali baš na kaljevu peć. Tu i tamo dogodi se zimi i po neko čišćenje peći, ali ona puna sezona za majstora Đuru je od svibnja do studenog.

Žuta zemlja i pljeva od ječma

Iskusni majstor zna: najvažnije je dobro postaviti osnov i dobro postaviti izvod dimnih plinova. U Somboru se, kaže, rade dvije-tri varijante, ali on se drži onoga što je naučio od starih, priznatih somborskih pečara.

»Peć može naizgled biti savršena, ali to ne znači da će i dobro grijati. Hoće li se domaćini ogrijati ili ne, ovisi od vještine majstora. Netko će reći ovisi i od kaljeva, ali nisu tu presudni kaljevi već majstor. Svi kaljevi griju, ali samo ako majstor dobro izida peć. Netko će reći bolje je zidati peć od starih, netko opet od novih kaljeva. Ja bih rekao da je uvijek bolja nova peć. Naravno, ukoliko se to može platiti. Ali uz održavanje i pretres, znači ako se peć pazi, njen vijek je stotinjak godina. Zidao sam ja peć od kaljeva starih 120 godina, ali ta peć je bila redovito održavana i evo i danas dobro grije. Peć koja se koristi svake zime, ovisno o zemlji, šamotu i crijepu, trebala bi se pretresati ili jednostavnije rečeno ponovno zidati, nakon 10 do 15 godina.

»Netko sada blato pravi od žute zemlje i pijeska, nekada se to radilo od žute zemlje i svinjskih dlaka, a ja radim od žute zemlje i pljeve. Najbolja je ona od ječma, ali je danas teško doći do nje. Žute zemlje ima oko Sombora, a snalazim se i za pljevu od ječma«, kaže naš sugovornik koji je peći zidao od Sombora do Beograda i još malo dalje do Šapca, pa u Bosni, Baranji...

A već za koji dan će, dok raščisti gužvu u Somboru, put Maradika jer ga i tamo čeka posao. Za jedan dan, uz svog pomoćnika, izida peć s osamdesetak kaljeva, za one veće treba ipak dva dana. Kaže, nekad su stariji majstori to radili drugačije. Započnu po dva-tri posla u jednom danu, pa je onda i zidanje manjih peći trajalo dva-tri dana. Danas svi sve hoće brzo, pa se Đura trudi da što može završi za jedan dan.

»Vraćaju se ljudi kaljevim pećima, jer to je ipak najjeftinije grijanje. Mala je potrošnja, a velika iskorištenost. Za jednu kaljevu peć tijekom sezone treba oko pet kubičnih metara tvrdih drva. Obično se jednom peći griju po dvije prostorije, ali za to trebaju veće peći, one od 130-140 kaljeva. Najzahtjevniji posao koji sam radio bile su peći od 240 kaljeva, peći izložene u muzeju, zatim peći u šalter sali Županije koje su prvo izbačene, pa onda, s obzirom na to da su pod zaštitom, vraćene. Tu sam krenuo od hrpe pobacanih kaljeva i trebao mi je samo jedan dan da, kao slagalicu, poslažem kaljeve«, zaključuje Đura.

Z. Vasiljević

»**T**ekstilna kompanija *Pretty Group* iz Bangladeša, koja upošljava 17.000 radnika i ostvaruje godišnji promet od oko 160 milijuna eura, najavljuje otvaranje pogona u Somboru u kojima će biti otvoreno 1.100 novih radnih mjesta. Investitor namjerava uložiti 16 milijuna eura u ovu investiciju i u hale površine 15.000 četvornih metara instalirati strojeve posljednje tehnološke generacije. Planiran je godišnji obrt od 26 milijuna eura« (objavljeno 12. srpnja 2016. godine). To je bila prva vijest o dolasku velikog investitora u Sombor. Pol godine kasnije ta vijest dobila je svoj nastavak. »Privredno društvo *Pretty Group* iz Bangladeša potpisalo je s Ministarstvom privrede RS sporazum o dodjeli 3,4 milijuna eura poticaja za pokretanje proizvodnog tekstilnog pogona u Somboru u kome će biti zaposleno 1.100 novih radnika. Ukupna procijenjena vrijednost ulaganja iznosi 14,3 milijuna eura. Projekt će biti realiziran kroz kombinaciju ulaganja u postojeće proizvodne kapacitete (brownfield) i ulaganja u nove proizvodne kapacitete (greenfield). Očekivani godišnji kapacitet proizvodnje je 2,4 milijuna proizvodnih jedinica« (objavljeno 9. siječnja 2017. godine). »Firma za proizvodnju tekstila *Pretty sweaters group*, otvorena krajem prošle godine u Somboru, uz podršku Ministarstva privrede i lokalne samouprave, kao prva investicija istoimene kompanije iz Bangladeša u Europi, sada je u blokadi. Bord direktora te bangladeške firme odlučivat će sljedećeg tjedna o tome hoće li ostatu u Srbiji. Račun kompanije *Pretty sweaters group* iz Bangladeša je u blokadi s dugom od 9,4 milijuna dinara, a od oko stotinjak zaposlenih, više od 70 je dalo otkaz, jer, kako kažu, ne žele raditi bez plaće« (vijest objavljena prošlog tjedna).

To je ukratko kronologija jedne bajkovite priče o stranom ulagaču koji će, eto, preporoditi Sombor sve ulažući u nove proizvodne kapacitete milijune eura (uz pride pokupljenih 3,4 milijuna iz državnog proračuna) i obradovati više od tisuću somborskih obitelji koje će kruh svagdašnji zarađivati radeći na strojevima vrhunske tehnologije. Od tih silnih milijuna, iskazanih u eurima, ostao je račun blokiran, za investitora takvog kalibra, bijednih 90.000 eura. Tko nam je kriv kada još vjerujemo u bajke.

Z. V.

U Beški održana sedma po redu vojvođansko-bavarska manifestacija *Beška fest*

Duh bavorske kulture u Srijemu

»Ideja je da pokažemo multikulturalnost ovih naših krajeva. Da pokažemo da možemo živjeti zajedno i širiti prijateljstvo i mir među narodima koji žive u Vojvodini«, kaže Duško Lupurović

Za sve ljubitelje ukusne hrane, kvalitetnog piva i raznoraznih slastica, pripremljenih po bavarskim recepturama, Beška je proteklog tjedna, 7. i 8. rujna, bila pravo mjesto da se sve to okusi. A sve je počelo prije sedam godina kada je ova manifestacija prvi put održana. Nastala je kao rezultat suradnje Beške i bavarskog grada Karlshulda, koji je Beščanima predložio da se i u njihovom mjestu organizira manifestacija poput njihove *Beer fest*. Ta ideja je uspješno realizirana i već godinama Beška je svakog rujna mjesto gdje se okupi veliki broj posjetitelja, ljubitelja dobre zabave i gastronomije. Osim te ideje, cilj organizatora je da se kroz ovu manifestaciju pokaže multikulturalnost toga mjesta, s obzirom na to da su svake godine, pored domaćina i gostiju iz Bavarke, sudionici Festivala slovačka, rusinska i hrvatska kulturno-umjetnička društva, predstavnici svih nacionalnih manjina koji žive na tom podneblju.

Nacionalna šarolikost

Do kraja Drugog svjetskog rata polovinu stanovništva u Beški su činili Nijemci. Kasnije su se na te prostore doselili Hrvati i Srbi iz raznih krajeva Dalmacije i Bosne i Hercegovine.

»Beška je oduvijek bila mjesto koje je primalo ljude da žive na ovim prostorima. Na žalost, netko drugi je odlučivao o tome hoće li oni ostati živjeti ovdje. Narod se nije pitao. Danas je u Beški ostao mali broj njemačkih obitelji. Čak možemo reći da je dolazilo i do asimiliranja, i te njemačke obitelji su kasnije postale pravoslavne. Ali to je normalno u onim sredinama gdje si izrazita manjina. Oko deset posto stanovništva ovdje čine Hrvati i oni čuvaju svoj identitet, njeguju ga u svojim crkvama i udrugama. Mi širimo prijateljstvo s ljudima koji su nekada živjeli u Beški, tako da su nam uvijek dragi gosti i naši prijatelji Beščani, koji danas žive u Zagrebu«, ističe **Duško Lupurović** iz Zavičajne udruge *Stara Beška*.

Osim kulturne suradnje Beške i Karlshulda, ostvareni su i brojni projekti kroz koje su Beščani dobili više donacija iz Bavarke.

»Jedna od njihovih donacija je oprema za sve prvaše koja se sastojala u školskim torbama i kompletnom priboru. Opreмили

su kuhinju u školi, pomažu rad naše udruge, nogometni klub, kao i naše kulturno-umjetničko društvo. Ali nije stvar samo u pomaganju, nego u zajedničkom životu i prijateljskom odnosu«, kaže Lupurović.

Naglasak ove manifestacije je najvećim dijelom na gastro ponudi. Gosti iz Bavarke sa sobom donose svoje pivo, tradicionalna jela (bavarske kobasice koje se služe posjetiteljima sa slatkim senfom), a domaćice iz Beške pripremaju i izlažu svoje slastice, pripremljene po bavarskim recepturama. Osim toga, i kroz kulturno-umjetnički program želi se prikazati bogatstvo ovih srijemskih krajeva, multietničnost i multikulturalnost na koju su Beščani posebno ponosni.

»Dolaze nam brojna kulturno-umjetnička društva, kako njihova tako i naše vojvođanske udruge, kako bismo na pravi način opravdali naziv ove manifestacije: Dani vojvođansko-bavarske kulture. Ideja je da prikazemo multikulturalnost ovih naših krajeva, da pokažemo da možemo živjeti zajedno i ono što je najbitnije: da širimo prijateljstvo i mir među narodima koji žive u Vojvodini.«

Brojni projekti

O uspješnosti međunarodne suradnje s Beščanima govorio nam je **Karl – Heinz Wendel**, evangelički svećenik iz Karlshulda.

»Dogovorili smo se da napravimo manifestaciju ovdje po uzoru na našu i da dovedemo nekoliko grupa ljudi Hrvata, Slovačka, Srba kako bi se organizirao jedan multikulturalni festival. Dolazimo ovdje svake godine da proslavimo naše partnerstvo u Beški. Do sada smo realizirali tri projekta, a jedan od najvažnijih je razmjena učenika. U nekoliko navrata su učenici iz Beške dolazili kod nas, ali i učenici iz Bavarke su boravili ovdje. Oni su imali lijepa iskustva, ostvarili su brojna prijateljstva i svaki put kada su odlazili odavde bili su tužni. Drugi projekti su se odnosili na sport i folklor, a ove godine KUD *Branko Radičević* iz Beške je gostovao u našem mjestu na našem festivalu. Bilo je to prelijepo predstavljanje i naši ljudi su uživali«, kaže Wendel, ističući da se s Festivala ljudima želi poslati poruka mira i prijateljstva.

Tjedan u Srijemu

Cijenimo li svoje dovoljno?

Srijemsku Mitrovicu proteklog tjedna posjetilo je 250 arheologa iz cijelog svijeta koji su tom prilikom posjetili značajne arheološke lokalitete u tom gradu. Arheolozi su sudionici XXIV. međunarodnog *Limes kongresa* koji se prvi put održava u Srbiji

u organizaciji Arheološkog instituta u Beogradu. Skup renomiranih arheoloških stručnjaka koji se bave temama u vezi s rimskim limesom izrazio je želju da posjeti Srijemsku Mitrovicu i više sazna o značaju Sirmija i svega onoga što se nalazi ispod grada. Na skupu su sudjelovali svjetski istraživači iz 45 zemalja sa svih šest kontinenata, koji se bave vojnim aspektima rimskog društva i države. Ono što je mene potaklo da posvetim nekoliko rečenica u našem tjedniku ovom značajnom događaju u Srijemu jest izjava jednog od sudionika skupa, a to je da svjetski arheolozi mnogo više znaju o značaju Sirmija i svih ostalih arheoloških lokaliteta nego sami stanovnici Srbije. Ono što daje nadu jest da će povijesno naslijeđe biti proučavano i u kasnijim godinama i prikazano novijim generacijama, a sve u cilju njihove edukacije o povijesnim činjenicama, posebice iz vremena Rimskog carstva. A kada je riječ o arheološkim nalazištima upravo u Srijemu, on je bogat arheološkim naslijeđem iz gotovo svih epoha. Neka od njih su Gomolava kod Hrtkovaca, Gradina na Bosutu kod Vašice, Kalvarija u Srijemskoj Mitrovici, a slična naselja su otkrivena duž Dunava kod Novih Banovaca, Slankamena, Čortanovaca, Ledinaca, Banoštor i Suseka. Tijekom sustavnih arheoloških radova u Srijemskoj Mitrovici do sada je istraženo preko 80 lokaliteta antičkog Sirmija. Neki od njih su prezentirani na otvorenom, dok su iznad jednog broja nalazišta podignute zaštitne konstrukcije. Ponosni su Srijemci na svoju povijest i na svoje znamenite kulturne spomenike koji na ovom području ne manjkaju. Ali očito da se ne cijene previše. Na žalost, danas je ostao vrlo mali broj znamenitih građevina koje su svojim arhitektonskim izgledom nekada plijenile brojne posjetitelje. One su danas ili srušene ili su u velikoj mjeri ruinirane. Umjesto njih niču nove zgrade, koje svojim arhitektonskim izgledom nisu ni upola od onog što smo nekada imali.

S. D.

Tijekom proteklih godina manifestacija je izrasla u jednu od najposjećenijih i najinteresantnijih događaja, s obzirom na to da svojim međunarodnim karakterom i specifičnim sadržajem privlači razne uzraste posjetitelja i razne ciljne grupe.

»Manifestacija se pokazala kao specifična, s obzirom na to da objedinjuje gastronomsku ponudu, etno festival, bogat kulturno-umjetnički program, zabavu uz muziku, a sam naziv Dani vojvođansko-bavarske kulture govori da se tu radi o prožimanju dvije kulture tradicije. Posebnu draž daju specifični ukusi i mirisi. *Beška fest* je ujedno i povod da brojni posjetitelji iz različitih krajeva baš tih dana dolaze u naše mjesto. Nama ide u prilog ova manifestacija, jer ljudi koji ovdje dođu ponesu lijepe dojmove, zadrže se ovdje, a mi se trudimo da im omogućimo i neki dodatni sadržaj i pružamo im mogućnost da upoznaju naše turističke potencijale«, kaže v. d. ravnateljica Turističke organizacije Općine Indija **Maja Bošnjak**.

Duh građanske kulture

Jedni od ovogodišnjih sudionika Festivala bili su i članovi Velikog tamburaškog orkestra HKPD-a *Matija Gubec* iz Rume, kojima je pripala čast da otvore prvi festival u Beški. Osim bogatog repertoara orkestra, publici su se predstavili i solisti **Dušan Stupar**, **Zoran Lepšanović**, **Marija Ratančić** i **Katarina Atanacković**.

»Politika našeg Društva i našeg Velikog tamburaškog orkestra je da imamo što bolju suradnju sa što više društava i orkestara. Prije šest godina smo stupili u kontakt i s organizatorima *Beška festa* i tada smo imali dosta zapažen nastup. Uz bavorsku kuhinju i njihovu tradiciju dobro se slaže tamburaška muzika. A i u Rumi su nekada živjele brojne obitelji Nijemaca koje smo mi zvali rumske Švabe. Danas ima dosta njihovih potomaka, a i moja prabaka je bila Njemica. Tako da se ta građanska kultura provlači kroz mjesta u Srijemu, a i Ruma je uvijek imala građanski duh. Bez obzira na ova turbulentna vremena kada je došlo do miješanja stanovništva, taj građanski duh se zadržao«, kaže voditelj Velikog tamburaškog orkestra **Josip Jurca**.

Beška u srcu

Osim brojnih posjetitelja, gosti Festivala bili su predsjednik i članovi Zavičajnog kluba Beščana iz Zagreba.

»Ovdje sam odrastao i ovaj festival je jedinstvena prilika da se sretne s puno dobrih ljudi na jednom mjestu. Prilično veliki broj ljudi iz Hrvatske dođe na ovaj festival, a trenutno nas je došlo desetak iz Zagreba i okolice. Rado se Srijemci vraćaju u svoj Srijem. Često se mi Beščani sastajemo u našem klubu, družimo se i tom prilikom se dogovaramo za dolazak u Bešku. Ovdje dolazimo jednom godišnje organizirano. Imamo jako lijepu suradnju s udrugom *Stara Beška*, i to su nam stari prijatelji u novoj ulozi. Svi smo mi odrasli u Beški. Bilo je to vrijeme kad smo stasali i gradili svoj identitet i ja se uvijek rado vraćam ovdje«, navodi predsjednik Zavičajnog kluba Beščana **Mladen Čavar** iz Zagreba.

Organizator manifestacije je Turistička organizacija Općine Indija, Zavičajno društvo *Stara Beška*, Mjesna zajednica Beška, a pokrovitelji festivala su Općina Indija i Pokrajinsko tajništvo za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo. Osim njih, veliki doprinos održavanju Festivala pružilo je lokalno stanovništvo koje svake godine dobrovoljno sudjeluje u njegovoj organizaciji.

S. Darabašić

Dobar i rod i kvaliteta

U gotovo svim Fruškogorskim visoravnima u Srijemu krenula je berba grožđa. Ove godine počela je nešto ranije u odnosu na prošlu, a sudeći po komentarima vinogradara i vinara rod je bogatiji nego prije. Kvaliteta grožđa je odlična tako da tržište može očekivati izvanredna vina. Vremenske prilike išle su na ruku vinogradarima pa su izostale bolesti. Unatoč tome, vinogradari ističu da je za kvalitetu grožđa od presudnog značaja, pored svakodnevnog rada, i nove suvremene metode koje u velikoj mjeri doprinose boljoj kvaliteti vina.

Prinos veći od očekivanog

Ranije nego obično, u berbu grožđa prošloga tjedna krenula je i obitelj **Žeravica** iz Šida. U Gibaračkoj planini, Fruškogorskoj visoravni nadomak Gibarca, gdje su nekada bili najveći zasadi vinove loze, danas ih je ostalo tek nekoliko. Među njima je ostao i vinograd obitelji Žeravica, koji se vinogradarstvom bave godinama i tu svoju tradiciju nisu prekidali. Na površini od jednog jutra ova obitelj ima zasađenih 1.000 trsova vinove loze. Vremenske prilike u ovoj godini pogodavale su ranijem sazrijevanju grožđa i u njihovom vinogradu. Kvaliteta grožđa je odlična, a urod je iznad svih očekivanja.

»Mislim da je prinos grožđa nešto veći u odnosu na prošlu godinu. Možda je tome pridonijela, osim povoljnih vremenskih prilika, i nova metoda koju smo isprobali ove godine. Ranije smo koristili stari način rezidbe vinove loze na dvije luke, a ove godine smo prešli na novi, točnije na rezidbu na jednu luku. Strahovali smo da će nam zbog toga urod biti manji, ali ispostavilo se da smo pogriješili u procjeni. Također, i kvaliteta grožđa je dosta dobra, s puno šećera i unatoč obilnim kišama u jednom razdoblju ljeta, s vrlo malo truleži. Očekujemo da ćemo od ovog

»Bez preventivne zaštite, upotrebe kvalitetnih kemijskih sredstava, prilikom špricanja, grožđe na ovom podneblju ne može opstati. Jedino udruživanjem male vinarije mogu pridonijeti boljem plasmanu na tržištu, pogotovo inozemnom«, kaže Goran Žeravica iz Šida

prinosa grožđa uspjeti sigurno otočiti oko 2.000 litara vina, što je više od onoga čemu smo se nadali«, kaže **Goran Žeravica**.

Preventiva uvjet dobrog roda

Kao jedan od preduvjeta dobre kvalitete i prinosa vinogradari iz Šida navode da je presudna i kvalitetna zaštita, a i sama proizvodnja je danas mnogo brža i efikasnija zahvaljujući novim suvremenim metodama poput električne muljače kojom se grožđe mnogo brže izmulja, dok se za skladištenje vina umjesto drvenih danas koriste prokromske bačve.

»Bez preventivne zaštite, upotrebe kvalitetnih kemijskih sredstava prilikom špricanja, grožđe u vinogradima na ovom podneblju ne može opstati. Grožđe je osjetljivo na vremenske neprilike, a i svake godine se pojave nove bolesti tako da je zaštita neophodna. Da bi se vino bolje održalo i zadržalo svoju kvalitetu, od velikog značaja su prokromske bačve i posude koje mi koristimo već nekoliko godina. Kvaliteta zahtijeva stalna ulaganja, a nama to ne predstavlja problem jer je vinogradarstvo naša tradicija koju s ljubavlju čuvamo«, ističe Žeravica.

Već godinama se u njihovoj obitelji proizvodi mješavina vina, ali prevladava rizling. Proizvode bijelo i crno vino, a posljednjih godina i rose za čiju proizvodnju isključivo koriste sortu hamburg. Na posljednjoj manifestaciji *Sremska vinijada* u Berkasovu ova obitelj je osvojila drugu nagradu za kvalitetu crnog vina, mješavini, odnosno kupaži crnog vina, sorte frankovke i merloa. Kako kažu, to im je samo dalo još veći podstrek da i dalje rade na povećanju kvalitete vina.

Udruživanje kao način opstanka

Iako im proizvodnja vina nije primarna djelatnost nego taj posao isključivo rade iz ljubavi i zbog nastavka obiteljske tradicije, a vino proizvode isključivo za svoje potrebe i potrebe svojih prijatelja, smatraju da se male vinarije u Srijemu danas vrlo teško mogu izboriti na tržištu.

»Općenito, kako u Srijemu tako i u Vojvodini, male vinarije su posljednjih godina u ekspanziji. Mislim da oni mogu prodati svoje vino, jer ga nemaju puno i to isključivo na našem

domaćem tržištu. Prodaju ga i po manjoj cijeni nego veće vinarije, ali tom zaradom ne vjerujem da mogu pokriti osnovne troškove proizvodnje. Jedino udruživanjem male vinarije mogu pridonijeti boljem plasmanu na tržištu, pogotovo na inozemnom«, navodi on.

Obilježje Srijema

Unatoč tomu što vinograd zahtijeva svakodnevni rad, velika ulaganja i puno napora, u Srijemu posljednjih godina broj malih vinarija je u porastu, što se potvrđuje svake godine i na manifestacijama gdje vinari izlažu svoja vina.

»Vinski turizam predstavlja jedno od osnovnih obilježja Srijema, s obzirom na to da je vinovu lozu na naše podneblje donio **Prob** i zasadio je upravo na Fruškoj gori. S obzirom na to da gotovo 43 posto teritorija šidske općine čini Nacionalni park Fruška gora, sasvim je očekivano i logično da je proizvodnja vina razvijena upravo u sjevernim dijelovima naše općine. U šidskoj općini postoji oko 11 registriranih vinarija i poljoprivrednih gospodarstava registriranih za proizvodnju vina. Njihova dobra kvaliteta i ambijent u kome se nalaze naše vinarije čine ono što može privući modernog turistu. Tradiciju proizvodnje vina prate i manifestacije gastronomskog tipa na kojima se naši proizvođači predstavljaju (*Sremska vinijada* i *Vinarske noći*). Također, ne smijemo zaboraviti da se na teritoriju naše općine nalazi i jedna od najstarijih vinarija u Vojvodini, a to je PP *Erdevik*, čiji je osnivač grof **Livije Odeskalki** koji je 1826. godine podigao taj podrum«, kaže ravnateljica Turističke organizacije Šid **Kristina Radosavljević**.

Unatoč činjenici da je računica dosta mala kada je proizvodnja grožđa i vina malih vinarija u Srijemu u pitanju, vinogradarstvu se Srijemci rado vraćaju. Je li razlog tomu duga tradicija ili uživanje u dobrom i kvalitetnom domaćem vinu, to oni najbolje znaju. No, ono što je sigurno to je da su fruškogorska vinogorja najpogodnija za zasade vinove loze, što su potvrdile brojne predašnje generacije kojima je vinogradarstvo bilo primarno, ali vjerojatno i mnogo isplativije nego danas.

S. Darabašić

Vojvođanski Hrvati na manifestaciji u Bapskoj

BAPSKA – Tri hrvatske udruge kulture iz Subotice – HKC *Bunjevačko kolo* i HLU *Croart iz Subotice* i HKUPD *Stanislav Preprek* iz Novog Sada – sudjelovale su u subotu, 8. rujna, na blagdan Male Gospe, na manifestaciji *Prvo zavjetno hodočašće hrvatskih branitelja i mladeži Gospi Bapskoj*. Riječ je o manje poznatom svetištu u mjestu Bapska, koje se nalazi u sastavu Grada Iloka.

HKC *Bunjevačko kolo* je u večernjem programu nastupilo sa svojom reprezentativnom skupinom folkloraca koja je izvela splet bunjevačkih plesova, uz pratnju članova glazbene sekcije Centra.

Na manifestaciji je nastupila i pjevačka skupina HKUPD-a *Stanislav Preprek* iz Novog Sada.

Troje članova *Croart*-a – **Miodrag Mišo Boroš**, **Divna Lulić Jovčić** i **Maja Kovač** bili su gosti na likovnoj koloniji koja je održana u sklopu manifestacije u Bapskoj. Na koloniji su stvarali i slikari iz Vukovara, Šida, Županje, Slankamena...

U sklopu manifestacije održana je i nogometna utakmica na kojoj su se sastali lokalni klub NK *Hajduk* iz Bapske i Nogometna reprezentacija Hrvata iz Srbije.

Manifestaciju je organiziralo više udruga branitelja iz tog dijela Hrvatske, a održana je pod visokim pokroviteljstvom hrvatske predsjednice **Kolinde Grabar Kitarović**.

D. B. P.

Gala koncert STO i Piazza Italie

SUBOTICA – Kao priprema za svoju talijansku turneju krajem rujna, Subotički tamburaški orkestar i vokalne solistice **Dušica Vucelja** (sopran), **Ružica Inić** (sopran) i **Marija Kovač** će u ponedjeljak, 17. rujna, održati koncert pred »domaćom« publikom u Subotici, u Velikoj vijećnici Gradske kuće, s početkom u 20 sati. Dirigentica orkestra je **Sonja Berta**. Na koncertu će biti predstavljen repertoar s kojim će glazbenici nastupiti na koncertima 24., 25. i 26. rujna u Firenci, te 28. rujna i u gradu Busto Arsizio. Organizator koncerata je Talijanski kulturni centar *Piazza Italia* iz Subotice. Cijena ulaznice za subotički koncert je 350 dinara, a može se kupiti neposredno prije koncerta ili rezervirati na telefon: 024/551-285.

D. B. P.

Jergović i Radaković na Prosefestu

NOVI SAD – Književnici iz Hrvatske – **Miljenko Jergović** i **Borivoj Radaković** sudjelovat će, među ostalim, na ovogodišnjem, međunarodnom festivalu proze *Prosefestu* koji će biti održan od 25. do 28. rujna u Novom Sadu.

Manifestacija *Prosefest* je osnovana s namjerom da književnost vrati njezinim korijenima, živom i neposrednom kontaktu autora s čitateljima, prije svega mladoj publici. U okviru festivala dodjeljuje se i nagrada **Milovan Vidaković** za ukupno prozno stvaralaštvo. Organizator festivala je Kulturni centar Novog Sada.

D. B. P.

Regionalna književna konferencija Book Talk

NOVI SAD – Regionalna književna konferencija *Book Talk* bit će održana 28. rujna u Novom Sadu i okupit će pisce, nakladnike i književne kritičare iz regije. Tema ovogodišnje konferencije su *Godine raspleta* – jubileji globalnih, regionalnih i nacionalnih događaja koji su značajno utjecali na naše živote a samim tim i na književnu scenu. Konferencija će okupiti veliki broj sudionika, a među ostalim i sudionike iz Hrvatske, a to su: novinari i publicisti **Denis Kuljiš** i **Davor Šišović**, nakladnik **Mišo Nejašmić**, novinar i urednik **Tomislav Marčinko** te dugogodišnji ravnatelj Satiričkog kazališta *Kerempuh* iz Zagreba **Duško Ljuština**. Konferencija se održava na tri lokacije: u Galeriji Matice srpske, Spomen zbirci Pavla Beljanskog te Galeriji likovne umjetnosti – poklon zbirka Rajka Mamuzića. Organizator konferencije je nakladničko poduzeće *Color Press Group* iz Novog Sada.

D. B. P.

Festival bunjevački pisama u Subotici

SUBOTICA – Festival bunjevački pisama, osamnaesti po redu, bit će održan u nedjelju, 30. rujna, u dvorani Tehničke škole *Ivan Sarić* u Subotici, s početkom u 19 sati.

Na festivalu će biti izvedeno 16 novih autor-skih pjesama. Izvođači pjesama bit će vokalni solisti koje će pratiti Festivalski orkestar HGU Festival bunjevački pisama, kao i glazbeni ansambli iz Subotice, Sombora i Vukovara.

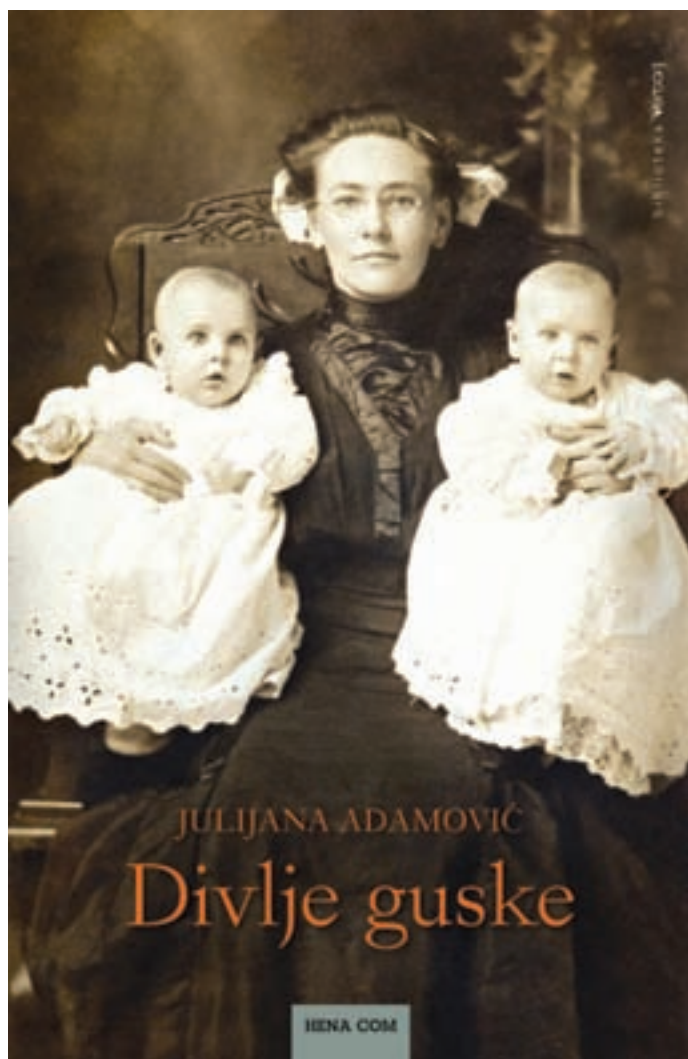
Organizator festivala je Hrvatska glazbena udruga *Festival bunjevački pisama* iz Subotice. Ulaznice se, po cijeni od 250 dinara, mogu kupiti na ulazu prije početka festivala ili ranije rezervirati na telefon: 063/8087836.

D. B. P.

Nova knjiga Julijane Adamović, hrvatske književnice podrijetlom iz Vojvodine

Dirljiv roman o odrastanju

Hrvatska književnica podrijetlom iz Vojvodine (Plavne) **Julijana Adamović** ima novu knjigu. Riječ je o romanu *Divlje guske*, koji je objavljen u nakladi zagrebačkog *Hena coma*.

Autentičan ton

U *Divljim guskama* ništa nije onako kako se na prvi i drugi pogled čini, navodi se u najavi knjige: »Očevi i majke nisu samo brižni roditelji koji podižu svoju djecu, djedovi i bake nisu samo toplo krilo u kojem se unučice gnijezde uz biblijske priče, guske nisu tek pernate predstavnice idiličnog seoskog ambijenta, a ni djevojčice koje nose priču nisu baš najtočnija, očekivana verzija sebe. Rekvizitarij ovog djetinjstva uključuje mnoge stvari, bića i pojave kojih bi svako djetinjstvo trebalo biti pošteđeno: i neshvatljive smrti, i kradljivce tranzistora, i pse i ptice koji ginu greškom, i inozemstva u susjedstvu, i zabranjene školske torbe i zabranjene osjećaje, i mržnju koja prepolovljuje sela, kuće, obi-

teli, ljude i postelje. Julijana Adamović začudnim je jezikom i autentičnim tonom ispisala dirljiv, moćan i potresan roman o jednom odrastanju koje je moglo izgledati sasvim drugačije – da su se jedni malo više a drugi malo manje voljeli, da su neke prostorije bile otključane a druge pod ključem, da su jedni malo više govorili a drugi šutjeli, da su neki preživjeli a drugi umrli na vrijeme, i da je barem pola svega bilo onako kako je trebalo biti. Ali nije. U tome je i tuga i moć romana *Divlje guske*, koji dira tamo duboko, gdje se njegova autorica hrabro usudila posegnuti«.

O autorici

Julijana Adamović rođena je 1969. godine u Bačkoj. Njezina prva zbirka priča *Kako su nas ukrali Ciganima* (SN Privlačica, Vinkovci, 2008.), nagrađena je nagradom *Kiklop* za najbolju debitantsku knjigu 2008., te nagradom *Ivana i Josipa Kozarca* kao najbolji prvijenac Slavonije 2008., a ušla je i u finale Književnog

Foto: Cropix

festivala *Galovićeve jeseni*, na temu *Dvojni identiteti*. Godine 2009. u izdanju V.B.Z.-a izlazi joj zbirka kratkih priča *Konzerviranje*. Godine 2013. u nakladi Hrvatskog društva književnika za djecu i mlade objavljuje roman *Da ti pamet stane*, te zbirku kratkih priča za djecu *Dnevnik sivog mačka i druge priče*, u koautorstvu sa svojim tada dvanaestogodišnjim sinom koji se potpisao pseudonimom **Sergei Chatgris**. U nakladi *Semafora* 2015. izlazi joj zbirka poezije *Sunce na šalteru*, a u 2016. treća zbirka kratke proze *Glineni anđeli*, proglašena uspješnicom na književnim susretima *Josipa i Ivana Kozarca* u Vinkovcima 2017., te nagrađena stimulacijom hrvatskog Ministarstva kulture za najbolja ostvarenja u 2016. godini. Proznim djelima zastupljena je u brojnim skupnim zbirkama i na portalima. Vanjska je suradnica *T-portala*, gdje objavljuje osvrte na društveno-političke prilike u Hrvatskoj. Po profesiji je socijalna pedagoginja koja je magistrirala dječju i adolescentnu psihijatriju. Živi i radi u Vukovaru.

D. B. P.

Smotra dječjih pjevača i zborova 2018.

Ulaganje u budućnost

Smotra dječjih pjevača i zborova, četrnaesta po redu, održana je u petak, 7. rujna u Velikoj vijećnici Gradske kuće u Subotici, kada je, osim dječjeg festivalnog orkestra, nastupilo i 17 vokalnih solista. Kako nalaže tradicija Smotra je započela kraljičkom pjesmom, s kojom su kraljice OŠ *Matija Gubec* iz Tvan-kuta, koje je pripremila **Emina Tikvicki**, pozdravile okupljene.

Manifestaciju je otvorila savjetnica predsjednika Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić** koja je, među ostalim, rekla kako se i ovom Smotrom stvara nova povijest, te kako će se jednoga dana Hrvati u Vojvodini spominjati ovog datuma.

Solisti koji su nastupili na ovogodišnjoj Smotri su: **Katarina Mamužić, Barbara Piuković, Sara Uršal, Iva Gabrić, Andrija Mandić, Lucija Horvacki, Matea Dulić, Marija Magdalena Huska, Josip Vuković, Marija Šarčević, Martin Vukov, Iva Molnar, Pavao Piuković, Mila Kujundžić, Lucija Vukov, Kristina Vuković i Matija Ivković Ivandekić**. Svi oni nastupili su sa starijim tradicijskim pjesmama ili s pjesmama koje su izvedene na ranijim Festivalima bunjevački pisama, a moto Smotre je i ovoga puta bio *Tuđe poštivaj, svojim se diči*.

Sve soliste pratio je Dječji festivalski orkestar koji je uvježbala i njime ravнала profesorica **Mira Temunović**. Prvi puta s dirigent-

skom palicom u ruci pred dječji orkestar stala je i učenica Muzičke škole u Subotici, a ujedno i članica Udruge **Magdalena Temunović**, koja je dirigirala pjesmu *Igrala bi dere*. Himnu Smotre, pjesmu *Subotica*, izveli su svi izvođači zajedno i time zatvorili ovogodišnju Smotru dječjih pjevača i zborova, na kojoj su program vodili njihovi vršnjaci **Višnja Kovačić** i **Luka Ješić**.

Odgajanje vlastitog kadra

Na Smotri dječjih pjevača i zborova nema nagrada, niti proglašenja najboljih, jer su svi najbolji! Svi oni mjesecima su se pripremali za ovaj nastup i tijekom cijele školske godine vježbali, napredovali, nekada možda i posustali, ali onda opet novo krenuli. U današnje vrijeme, kada velika većina njihovih vršnjaka sate provode pred računalom ili na raznim društvenim mrežama i igricama, oni sviraju, pjevaju, druže se... Već samim time su osvojili nagradu, koje možda još nisu svjesni, ali upravo zbog toga ih odrasli trebaju podržati. Baš kako je na kraju pro-

grama rekao dopredsjednik Hrvatske glazbene udruge Festival bunjevački pisama **Vojislav Temunović**, oni su budućnost naše zajednice. Na ovaj način, učeći ih dok su još u osnovnoj školi Udruga ima želju odgajati vlastiti kadar, kako bi i Festival bunjevački pisama mogao opstati i imao budućnost. Na ovaj način sudionici Smotre se usavršavaju kako bi jednoga dana i kao svirači i kao pjevači mogli nastupiti na već spomenutom festivalu, ali i na drugim sličnim festivalima pronoseći svoju tradiciju.

Održavanje ovogodišnje Smotre dječjih pjevača i zborova, koja je u organizaciji HGU *Festival bunjevački pisama*, pomogli su: Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Beogradu, Hrvatsko nacionalno vijeće, Grad Subotica, Pokrajinsko tajništvo za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama, Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine - nacionalne zajednice, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata i Hrvatska čitaonica Subotica.

Ž. V.

X. smotra hrvatskih tamburaških sastava u Mirgešu

Tamburaška sekcija jedina je aktivna u radu mirgeške hrvatske udruga – Hrvatskog kulturno-umjetničkog društva *Ljutovo*. Ta sekcija desetljeće unatrag organizira Smotru hrvatskih tamburaških sastava u Mirgešu. Ove godine ta je glazbena manifestacija održana 9. rujna a u svojem jubilarnom izdanju okupila je tamburaške sastave iz tri države: Srbije, Mađarske te Hrvatske, što joj je dalo svojevrсни međunarodni karakter. Na pozornici ispred mjesnog Doma kulture nastupili su: Tamburaški orkestar *Fermata* iz Mohača (Mađarska), Ženski tamburaški sastav *Liberta* iz Kaptola (Hrvatska), tamburaški ansambli *Ruže* i *San* iz Subotice te domaćini, već ranije spomenuta tamburaška sekcija HKUD-a *Ljutovo*.

Tamburaška glazba je popularna u ovim krajevima, pa tako i u Mirgešu, te se na ovu manifestaciju uvijek, barem za prilike jedne male seoske sredine, odazove brojna publika. Tako je bilo i ove godine.

Predsjednik Organizacijskog odbora manifestacije **Marinko Šimić** ističe kako su ovogodišnjim izdanjem Smotre hrvatskih tamburaških sastava zadovoljni, jer su uspjeli okupiti tamburaše iz tri države i time prikazati raznolikost tamburaških sastava i tamburaških orkestara, napominjući da je organiziranje jedne

smotre zahtjevan posao, ali da se trud isplati kada se vidi da su mještani i gosti zadovoljni. Izrazio je i nadu da će njihova udruga imati dovoljno snage i kapaciteta nastaviti s organiziranjem ove glazbene manifestacije.

I gosti iz Mađarske i Hrvatske zadovoljni su što su pozvani na jednu ovakvu smotru gdje ujedno mogu upoznati svoje kolege, ali i kolegice tamburaše te s njima razmijeniti iskustva koja se tiču različitih tretmana tambure kao instrumenta i općenito pristupa tamburaškoj glazbi.

Desetoj po redu Smotri hrvatskih tamburaških sastava u Mirgešu, među ostalim, nazočili su i predsjednik Hrvatskog nacionalnog vijeća **Slaven Bačić**, umjetnički voditelj Subotičkog tamburaškog orkestra **Stipan Jaramazović**, tavankutski tamburaški veteran **Stipan Prčić Baća** te mjesni župnik **Franjo Ivanković**.

I. D.

Natječaj *Prepekova jesen* 2018.

Prva nagrada za priču Paule Čačić

Poznati su pobjednici natječaja za najbolju kratku priču *Prepekova jesen* 2018., kojega je raspisalo HKUPD Stanislav Prepek iz Novog Sada. Prva nagrada pripala je mladoj spisateljici **Pauli Čačić** iz Županje za pripovijetku *Na kraju sela*, druga nagrada **Sladani Varičak**, članici HKUPD-a Stanislav Prepek iz Novog Sada, za priču *Bjekstvo u sjećanje*, a treća **Jagodi Prebeg**, književnici iz Rijeke, za priču *Na bolovanju*. Povjerenstvo za odabir najbolje kratke priče radilo je u sastavu: **Marko Kljajić, Franja Petrinović i Dragana V. Todosreskov**.

Paula Čačić se, prema obrazloženju Povjerenstva, nagrađenom pripovijetkom nametnula kao perspektivan pripovjedač, vješt u komponiranju priče. Ona čitateljima nudi ulomak iz života Marka, mladića koji se u svom odrastanju i izboru životnoga puta suočava s nizom neprilika, koje kulminiraju prometnom nesrećom i pogibijom nedužna mladića Martina. Priča ove autorice, pored uzbudljiva i napeta sižea, donosi, među ostalim motivima, sliku sive svakodnevice današnjeg sela iz kojega odlaze mladi, složenog odnosa između djece i roditelja, te nevolja s nametnutim izborom zanimanja. U isti mah gradeći i psihološku nijansiranost glavnoga junaka ali i socijalnu uvjetovanost u njegovom životu, autorica je uspjela ostaviti snažan dojam, navodi se u obrazloženju Povjerenstva.

Sladana Varičak, kako navodi Povjerenstvo, piše o starici koja, iako živi sa svojom obitelji, bježi u sjećanje kako bi u njemu našla minimum osmišljavanja vlastitoga života. Osamljenost je fenomen kojim se Varičak bavi i u pripovijetci *Putnik Namjernik*, koja će također biti tiskana u zborniku *Prepekova jesen*, no proces starenja unosi osobito sumornu atmosferu u priču *Bjekstvo u sjećanje*. Iako pripovijeda u trećem licu, kroz lik osamljene starice prelamaju se svi događaji, a autorica uspijeva predočiti zamršene obiteljske odnose koji će tužni epilog dobiti u njezinoj smrti, navodi Povjerenstvo.

Komunikacija između ljudi u priči **Jagode Prebeg** *Na bolovanju* također je komplicirana, no ova autorica unosi humor kako bi prevladala njezinu složenost i dramu nerazumijevanja koja vlada kod različitih generacija. Sva u formi telefonskog dijaloga, ova nas priča duhovito upućuje u svijet obiteljskih odnosa i problema koji okupiraju suvremene žene, navodi se u obrazloženju nagrade.

Podsjetimo, u širi izbor za nagradu ušlo je osam priča u kojima se, kako navodi Povjerenstvo, očituje raznovrsnost stilova i tema ali i visoka razina kvalitete autorskih glasova.

Nagrade će biti uručene na manifestaciji *Prepekova jesen*, koja će biti održana u Novom Sadu u listopadu.

M. T.

Blagoslov novoizgrađenog Caritasovog Doma za stare, sv. Elizabeta

U nedjelju, 16. rujna, u Maradiku bit će svečano otvoren i blagoslovljen Caritasov Dom za stare osobe i sve one koji nemaju odgovarajuće uvjete za život, a koji žive na području Srijemske biskupije. Dom za stare osobe sv. Elizabeta, donacija je Caritasa Bolzano Bressanone i njihove biskupije. Na svečanom misnom slavlju sudjelovat će srijemski biskup mons. **Đuro Gašparović** i beogradski nadbiskup mons. **Stanislav Hočevar** u zajedništvu sa svim svećenicima Srijemske biskupije.

Očekuje se i dolazak direktora Caritasa Bolzano-Bressanone **Paola Valente**, predstavnika biskupije Bolzano-Bressanone **Franza Krippa**, kao i koordinatora Caritasa Bolzano-Bressanone za inozemstvo **Fabia Molona**. Blagoslov novoizgrađenog Doma za stare predviđen je za 17 sati, dok će svečano euharistijsko slavlje u crkvi sv. Ane u Maradiku biti održano u 18 sati.

S. D.

Natječaj Nadbiskupijske zaklade *dr. Nikola Dogan*

Prema Pravilniku o kriterijima i postupku dodjele sredstava Nadbiskupijske zaklade *Dr. Nikola Dogan* za pomoć učenicima i studentima na području Đakovačko-osječke nadbiskupije i Srijemske biskupije

Zakladna uprava raspisuje NATJEČAJ

ZA DODJELU NOVČANE POMOĆI IZ NADBISKUPIJSKE ZAKLADE DR. NIKOLA DOGAN ZA POMOĆ UČENICIMA I STUDENTIMA ZA ŠKOLSKU/AKADEMSKU 2018./19.

1. Na natječaj za dodjelu novčane pomoći molbu mogu uputiti:

- a) učenici osnovnih i srednjih škola
- b) redoviti studenti
- c) doktorandi

Učenici ili studenti koji ponavljaju godinu ne mogu se natjecati za novčanu pomoć.

Natječaj je otvoren od 1. kolovoza do 10. listopada 2018. godine, a novčana pomoć se dodjeljuje za školsku/akademsku 2018./19. godinu.

Obvezna dokumentacija za dodjelu novčane pomoći koju je potrebno dostaviti:

1. Pisana preporuka župnika
2. Osobna molba
3. Prijava za Nadbiskupijsku zakladu *Dr. Nikola Dogan* za pomoć učenicima i studentima
4. Popunjen obiteljski list uz ovjeru župnika
5. Kopija domovnice ili rodnog lista podnositelja molbe
6. Kopija potvrde o OIB-u podnositelja
7. Kopija osobne iskaznice ukoliko je podnositelj molbe punoljetan ili kopija osobne iskaznice roditelja ili skrbnika ukoliko je podnositelj molbe maloljetan
8. Potvrda o upisu podnositelja u školsku/akademsku 2018./19. godinu

9. Kopija kartice tekućeg računa s IBAN brojem podnositelja molbe za uplatu odobrene novčane pomoći ili kopija kartice tekućeg računa s IBAN brojem roditelja ili skrbnika ukoliko je podnositelj molbe maloljetan. Ukoliko na kartici tekućeg računa nije naveden IBAN broj, dostaviti potvrdu banke o tekućem računu s IBAN brojem podnositelja molbe ili kopiju ugovora o otvaranju tekućeg računa s IBAN brojem.

Kriteriji za dodjelu novčane pomoći uglavnom se odnose na socijalno stanje natjecatelja. Procjenu materijalnog stanja svake obitelji Zakladna uprava će provesti tako da će njezin ukupni prihod, primljen s bilo kojeg naslova (plaća, mirovina, dječji doplat, socijalna pomoć) podijeliti na sve članove koji od njega žive, kako bi dobila stvarnu socijalnu situaciju.

Dobivanje materijalne pomoći povezano je i s brojem malodobne djece u obitelji, brojem djece koja se školuju iz obitelji, a prednost imaju obitelji s brojnom djecom.

Zakladna uprava će na temelju analiziranih molbi donijeti odluku o izabranim natjecateljima i visini odobrenog novčanog iznosa. Broj izabranih natjecatelja uvjetovan je sredstvima Zaklade. Iznos odobrene novčane pomoći Zaklada će isplaćivati na tekuće račune natjecatelja ili tekuće račune roditelja ili skrbnika onih natjecatelja koji nisu punoljetni. O izabranim natjecateljima za dobivanje novčane pomoći svi natjecatelji će biti obaviješteni pismenim putem. Molbu s obveznom dokumentacijom za dodjelu novčane pomoći kandidati dostavljaju u pisanom obliku u sjedište Zaklade na adresu Caritasa Đakovačko-osječke nadbiskupije, J. J. Strossmayera 58, 31000 Osijek s naznakom Nadbiskupijska zaklada *Dr. Nikola Dogan* za pomoć učenicima i studentima. Učenici i studenti koji su prethodnih godina ostvarili pomoć iz sredstava Zaklade neće se uzeti u razmatranje za dobivanje novčane pomoći.

Svi potrebni obrasci se mogu pronaći na web stranici <http://caritas.djos.hr>

Molbe dostavljene izvan roka i s nepotpunom dokumentacijom neće se uzeti u razmatranje.

Zakladna uprava

Proštenje u Somboru

Proštenje u župi sv. Križa u Somboru slavit će se danas, 14. rujna, na blagdan Uzvišenja Svetoga Križa. Misno slavlje počinje u 18 sati, a predvodit će ga vajštanski župnik vlč. **Vinko Cvijin**.

Proštenje na subotičkoj Kalvariji

Na blagdan Žalosne Gospe, sutra, 15. rujna, u istoimenoj kapelici na subotičkoj kalvariji proslavit će se proštenje. Toga dana na kalvariji će u 16 sati biti cjelosatno klanjanje kao zadovoljština za grijeh, psoske i kletve, dok će u 17 sati biti služena svečana koncelebrirana dvojezična sveta misa. Istodobno će biti i mogućnost pomirenja s Bogom kroz sakrament svete ispovijedi.

Dakonsko ređenje u Žedniku

U nedjelju, 16. rujna, u župnoj crkvi sv. Marka Evanđelista u Žedniku će biti dakonsko ređenje. Za đakona će biti zaređen **Luka Poljak**, kandidat Subotičke biskupije. Misno slavlje je u 10 sati.

Zlatna obljetnica zavjeta

S. Silvana Milan u nedjelju, 16. rujna, na večernjoj svetoj misi u 17 sati u župi sv. Roka zahvalit će Bogu za 50. obljetnicu redovničkih zavjeta u Družbi sestara Kćeri milosrđa.

Hosanafest

Festival hrvatskih duhovnih pjesama *Hosanafest*, trinaesti po redu, bit će održan u nedjelju, 23. rujna, u Subotici u Dvorani sportova, s početkom u 20 sati.

Misa za blagoslov školske godina

Misa za blagoslov školske godine slavit će se u subotu, 29. rujna, u katedrali bazilici sv. Terezije Avilske, s početkom u 10.30 sati.

Ž. V.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Radost i križ

Navještaj Radosne vijesti je navještaj Krista, a znamo da ne možemo naviještati Krista ukoliko ne spomenemo njegovu muku i smrt na križu. Tako da, koliko god kontradiktorno zvučalo, dio Radosne vijesti je i muka i križ. No, kršćanska radost nije ono što svijet smatra radošću. Za ovaj svijet radost je zabava, bezbrižnost, provod, a za kršćanina nema veće radosti od one vječne s Bogom. Krist, da bi nam omogućio da se u vječnosti radujemo s Bogom morao je proći križni put, te odbačen i osamljen podnijeti smrt na križu. Svojom žrtvom donio je radost i Bogu i čovjeku, jer je otkupio grješnike i tako ispunio volju Očevu. Zato i Isus kada poučava svoje učenike i priprema ih za njihovo poslanje govori i o budućim događajima svoje muke i smrti, kako čitamo u ovonedjeljnom evanđelju (usp. Mk 8, 27-35).

Križ je dio kršćanskog puta

Dio kršćanske radosti je križ. Za čovjeka je to teško shvatljivo i prihvatljivo, jer su radost i trpljenje oprečni pojmovi. Zato Petar odbija prihvatiti da Krist, Mesija, mora trpjeti, te doživljava strogi prijekor od Isusa. Svijet stalne zabave, jeftine radosti, bez trpljenja lažna je ponuda Sotone, na koju čovjek nasjeda, te za njom traga, pa pati jer takvo što ne može pronaći. Zato Isus kaže Petru: »Nosi se od mene, sotonu, jer ti nije na pameti što je Božje, nego što je ljudsko!« (Mk 8,33).

Dio kršćanskog puta je prihvatiti križ, prihvatiti patnju. Trpljenje nije znak da je Bog čovjeka napustio, ili da ga je kaznio, ono je dio kršćanskog hoda za svojim Učiteljem, koji je također išao stazom trpljenja do konačne proslave. Čovjek teško prihvaća križ, obično ga doživljava kao odbačenost od Boga, te se žali i jadikuje. No, kršćanin svoje patnje treba sjedinjavati s patnjama Kristovim kako bi im dao potpuni smisao i podnositi ih hrabro s molitvom na usnama. Ali, ne moliti samo da Bog odagna patnje, već za njih zahvaljivati. Jednom je na duhovnoj obnovi za studente poznati profesor **Ivančić** rekao: »Ako u tvome životu nema patnje, zapitaj se gdje je u njemu Bog«. I tako je! Bog je ljubio svoga Jedinorođenca i dao mu je križ. I nama daje naše križeve, ne zato što nas ne voli, nego naprotiv, jer nas voli, bez križa nema spasenja. Za križ treba i snaga, a ta

snaga je On. Otac je taj koji nam daje da naše križeve nosimo do kraja, da nas oni ne slome. I, naravno, svaki naš križ dobiva smisao tek kada ga povežemo s križem Kristovim.

Naravno, ne želi Bog da mi samo patimo. On ma daje i brojne radosne trenutke, nije kršćanski put samo križni put. Razmislimo i sami, koliko god da nam se trenutno čini kako nam je teško i patimo, prisjetit ćemo se mnogo radosti koju smo proživjeli, a do kraja našeg ovozemaljskog puta proživjet ćemo još radosnih trenutaka. Ali, ne može se bez križa ići za Kristom. Toga su bili svjesni prvi kršćani, zato se nisu bojali muka i smrti. Svoje su patnje sjedinjavali s Isusovim, te su radosno odlazili u smrt za svog Učitelja. Postoje brojna svjedočanstva kako su pjevali dok su mučeni i ubijani za Isusa. A Bog je njihovu prolivenu krv učinio sjemenom za nove kršćane, te se Radosna vijest, unatoč ljudskom protivljenju, širila stoljećima do nas danas.

Vjera i djela

Ova, dvadeset i četvrta nedjelja kroz godinu donosi još jednu snažnu poruku, a to su riječi sv. Jakova: »Što koristi, braćo moja, ako tko rekne da ima vjeru, a djelâ nema?... Tako i vjera: ako nema djelâ, mrtva je u sebi« (Jak 2,14.17). Kršćanin se po djelima poznaje. Tu se opet možemo vratiti na križ. Prihvaćanje križa i njegovo radosno nošenje odraz je naše vjere. Svakodnevno susrećemo ljude u različitim potrebama, bilo da im treba materijalna pomoć, podrška, topla riječ ili samo da ih saslušamo. Sve što učinimo za drugog učinili smo za Krista. Možemo uvijek kukati i reći: »pa i ja nemam, i meni treba da me netko sasluša, i meni treba da mi netko pomogne...« i odbiti učiniti dobro djelo. No, takav stav odražava našu lošu vjeru, koja ne prihvaća vlastiti križ, koja u bratu ne prepoznaje Krista, te nema djela, nego kako kaže sv. Jakov »mrtva je u sebi«. Kršćanin se treba prepoznavati po radosti i dobroti. Upoznala sam do sada mnogo redovnika i redovnica i primijetila da svi imaju nešto zajedničko – uvijek su nasmijani i vedri te spremni za bilo koju vrstu pomoći. Takvi su jer je njihova vjera živa i prihvaćaju radosno nasljedovati Krista onim pravim putem kojim se mora nositi križ. Svima nam to treba biti ideal kršćanskog života koji ćemo slijediti.

Katarina Ivković Ivandekić,
učenica

Buduća web dizajnerica

Katarina Ivković Ivandekić iz Đurđina od 1. rujna učenica je Politehničke srednje škole gdje će u naredne četiri godine učiti o web dizajnu. Ovo je novi početak u njenome životu, kome se veoma raduje, jer je uspjela upisati ono što je željela i za što se pripremala. Katarina se za ovo popularno i traženo zanimanje odlučila zbog svog talenta i ljubavi prema crtanju, kao i osvojenog 3. mjesta u crtanju u 6. razredu osnovne škole.

Katarina ima tri sestre i brata i, kako kaže, ispunjavaju je trenutci koje provodi sa svojom obitelji i prijateljima. Najviše se druži s prijateljicom **Draganom** iz osnovne škole. One provode zajedničko vrijeme u igranju odbojke, šetnji ili u gledanju filmova. Omiljeni Katarinin film je *Miracles from heaven* (Čudesa iz Raja), a omiljena knjiga joj je *Moja slavna prijateljica*. Katarina sluša stranu glazbu, a vesele je putovanja, druženja i dobra hrana.

Kao svoje uspjehe Katarina izdvaja plasman na republičko natjecanje iz hrvatskog jezika u sedmom razredu, kao i osvojeno treće mjesto s prijateljicama iz svog odjela u kvizu *Čitam i skitam* u osmom razredu.

Katarina kaže kako će joj pomalo i nedostajati druženja iz osnovne škole, kao i razne zanimljive situacije, ali se veoma veseli upoznavanju novih prijatelja, profesora i stjecanju novih iskustava.

K. D.

Krajnje vrijeme za zimnicu

O zimnici i njenom pripremanju smo već pisali, ali sad je krajnje vrijeme za ostavljanje kiseliša, kako to rado nazivamo. I ne samo toga, paprika je sad najbolja za pečenje, a uz to ide i ajvar, pinđur, tu su i krastavci... Donosimo nekoliko isprobanih recepata.

Kako bi domaćice sve što lakše i jednostavnije uspjele napraviti koriste se raznim kuhinjskim pomagalicama, ali i dosjetljivim načinima priprema. Kako sve to na kraju izgleda najbolje se vidi u proljeće, kada police i stelaže ostanu prazne.

Kiseli krastavci

Potrebno za 10 kg krastavaca:

- 7,5 l vode
- 1,5 l octa
- 200 g soli
- 400 g šećera
- 2 vinobrana
- 1 konzervans
- 1 vrećica krupnog papra
- 10 listova lovora

Vodu, sol, šećer, vinobran i konzervans skuhati u velikoj posudi i kad sve prokuha dodati ocat, papar i lovorov list. Krastavce dobro oprati i staviti u veliku posudu, te zaliti dobivenim sirupom. Umotati u najlon i ostaviti 24 sata. Sutradan krastavce redati u tegle i zaliti sirupom.

Paprika s medom

Potrebno za 5 kg paprike (crvene babure):

- 3 l vode
- 1/2 l octa
- 300 g šećera
- 100 g soli
- 1 vinobran
- 1 konzervans
- 1 vrećica krupnog papra
- lovorov list
- 2 velike žlice meda

Papriku oprati, izvaditi sjemenje i odvojiti od peteljke, te ju izrezati na polovine ili četvrtine (po želji, može i na sitnije komade). Sve sastojke skuhati i kad prokuha dodati papriku, te ju obariti. Tegle ugrijati u toploj vodi, ili postupno u pećnici na 50 stupnjeva. Puniti ih paprikom tako da pliva u soku. Sve dobro utoplit (upakirati) i ostaviti da odstoji jedan dan.

Domaći ajvar od paprika

Za ajvar postoji nebrojeno recepata i po želji može biti blagi i ljuti, ali to već odlučite sami.

Za 1 kg ajvara potrebno je:
4 kg zrele slatke crvene paprike
2 dcl suncokretova ulja
1-2 žlice vinskog octa
sol po želji i okusu

Pečenje paprike: Postoji više načina pečenja paprike i zapravo to je najveći dio posla kada je ajvar u pitanju. Mnogi je peku u pećnici, neki na roštilju, a isprobani način je da paprike poredate na lim i ispečete ih pištoljem na plin. Paprike je potrebno okrenuti i ispeći sa svih strana te ih pečene odmah potopiti u hladnu vodu. Na taj način se lako i brzo gule. Ako ih potapate u vodu duže će biti potrebno cijedenje paprike, te ih najbolje odmah po ljuštenju stavljajte u cijetku. Paprike očistite i od peteljki i sjemenki.

Očišćene i ocijeđene paprike sitno isjeckajte i stavite u blender, te ih sameljite, ukoliko volite da ima i krupnijih komadića, onda dio paprike narežite nožem. Nauljite posudu i sipate samljevenu ili isjeckanu papriku u pliću, široku zdjelu za kuhanje. Ostatkom ulja prelijte paprike u zdjeli i ostavite ih dvadesetak minuta kako bi upile ulje. Ukoliko su komadići u pitanju, kuhanje može potrajati i tri sata, dok se sve ne raskuha, a ukoliko je samljevena proces je kraći. Tijekom kuhanja potrebno je smjesu stalno miješati kako ne bi zagorjela. Ajvar je gotov kada sva tekućina ispari, a masa postane gusta i ujednačena. Kada drvenom kuhačom povučete po dnu posude i ostane »put«, tj. vidi se dno, ajvar je gotov. Pred kraj kuhanja dodajte ocat i sol u količinama po želji i okusu. Gotov ajvar ulijte u prethodno zagrijane i čiste staklenke, te ih stavite u pećnicu zagrijanu na 200 stupnjeva i zapecite 10 minuta. U staklenke ulijte ulje kako biste spriječili kontakt zraka i ajvara, zatvorite ih poklopcem i preokrenite ih tako da stoje na poklopcu. Neka se tako prohlade, a onda ih zatrpane ostavite još 2-3 dana. Otvorene staklenke moraju u hladnjak.

Domaći pindur

Pindur je sličan ajvaru. Isto pravilo važi kao i za ajvar, ako hoćete ljuti, stavite ljutu papriku.

Potrebno za 1-2 kilograma:
2 kg crvene paprike
1 kg rajčice
češnjak po želji i okusu
1,5 dl ulja
1-2 žlice octa
1 žličica šećera
sol po želji i okusu

Paprike ispecite kao i za ajvar, a nakon toga ih sitno isjeckajte.

Rajčice blanširajte, oljuštite i sameljite ili sitno isjeckajte ovisno kakvu teksturu više volite. Češnjak također sameljite ili ga sitno isjeckajte.

Zagrijte ulje u širokoj plićoj posudi i prvo dodajte rajčice, kad se raskuha dodajte pečenu papriku, a zatim dodajte češnjak. Smanjite temperaturu pa nastavite s krčkanjem uz stalno miješanje kako masa ne bi zagorjela. Desetak minuta pred kraj kuhanja dodajte ocat, sol i šećer. Pindur je gotov kada masa postane gusta i ujednačena.

Način punjenja i čuvanja je identičan kao u receptu za ajvar.

Ž. V.

RECEPT NA TACNI

GAZPACHO

Hladno na španjolski način

S kim se družiš takav si i u tome si. E pa mi smo ovih dana u društvu Španjolaca, a što je još bolje spremamo se za put u Madrid, pa jedva čekam opet jesti gazpacho. I samo o tome pričam. To pričanje je toliko uporno da me je drugar, također Španjolac, izazvao da napravimo gazpacho prije Španjolske. I bi gazpacho u našoj režiji.

Za one koji nisu još čuli gazpacho je hladna juha od rajčice i krastavaca karakteristična za Španjolsku i Portugal. Pravi se od zrelih rajčica, zelene paprike, krastavaca, češnjaka, starog kruha koji se prethodno potopi u vodu, octa i maslinovog ulja. U nekim krajevima se dodaje također i aleva paprika ili kim. Postoje razne varijacije, kao i kod svakog drugog jela, a ja sam prilično sigurna da ovo crveno zadovoljstvo volim zbog rajčice i češnjaka.

Potrebno: 1 kg rajčice / 1 paprika / 1 krastavac / 1 čen češnjaka / sok od pola limuna / sol / papar / mljeveni chilli / 2 žlice maslinovog ulja

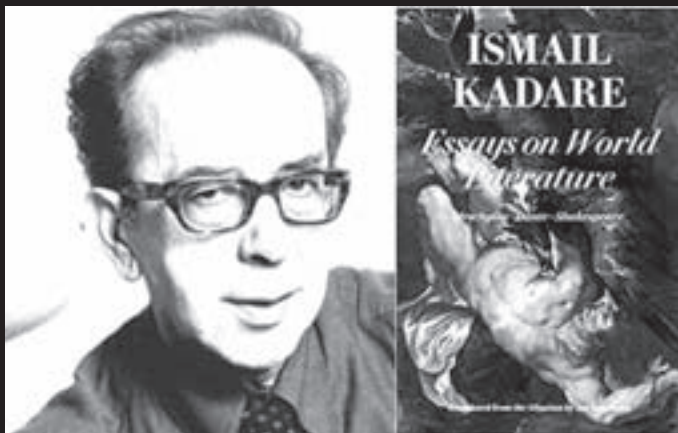
Postupak: Rajčicu potopiti u vrelu vodu na 1-2 minute, dok se ljuska ne odvoji i oljuštiti ga skroz. Oljuštiti i krastavac. Narezanu rajčicu, papriku, krastavac i usitnjen češnjak ubaciti u blender i izmiksati. Ovisno o tome koliku gustinu želite, možete sipati čašu vode. Začiniti po ukusu. Dodati cijedeni limun i maslinovo ulje, pa sve dobro promiješati i staviti u hladnjak da se ohladi. Poslužiti, naravno, hladno, uz prepržen kruh.

Moji domaćini u Španjolskoj uvijek imaju hrskavog kruha i ako mene pitaju, kada tome dodamo gazpacho imamo sve što je potrebno za dobar doručak. Vi probajte, pa sami odlučite. Dobar tek!

Gorana Koporan

Idemo li večeras u kazalište? (129)

Vječito živi generali – vječito mrtvih vojski

Ismail Kadare, svjetski je znan albanski pisac, rođen 1936. godine u gradu Gjirokastëru u Albaniji. Studij pohađa u Tirani, a potom u Moskvi. Objavio je preko dvadeset romana i knjiga proze, između ostalih: *Mladenačka nadahnuća* (1954.), *General mrtve vojske* (1963.), *Svadba* (1968.), *Tvrđava* (1970.), *Kronika na kamenu* (1971.), *Zima velike samoće* (1973.), *Suton stepskih bogova* (1978.), *Palača snova* (1981.), *Koncert godine 1936.* (1988.), *Neman* (1991.), *Piramida* (1991.), *Mjesečina* (1993.), *Elegija za Kosovo* (2000.), *Dosje o H.* (2002.) i dr.

General mrtve vojske od onih je romana što otkrivaju snagu i ljepote istinske književnosti, a Kadare pisac koji nanovo dokazuje da će ona, makar bila pisana na malom jeziku, zadiviti cijeli svijet budući da su joj poruke globalne. U vrijeme kad je objavio *General mrtve vojske* Kadare ima tek dvadeset i sedam godina i njegova je književna zvijezda u rječitu usponu tek zaszala. Znalci su međutim, već nakon prvog izdanja ovog djela, svi bili načisto kako se upravo rodio jedan od najvećih suvremenih svjetskih romanopisaca. Aktualnost Kadareovog *General mrtve vojske* prelazila je i vjerojatno će prelaziti sve vremenske i prostorne barijere. Zato mu se valja vraćati, kao primjerice neizbježno što se okrećemo – **Andriću**.

Scena u kojoj starica priča generalu o jednom od mrtvaca koje traži, čovjeku koji joj je ubio muža i silovao kćer, simbolizira tragiku svih balkanskih, ali i drugih ratova. Nikakvo čudo što je Kadare bio kandidat za Nobelovu nagradu, a 2005. za svoje je djelo primio *Bookera*, najprestižniju književnu nagradu koju dodjeljuju britanski kritičari. »Ismail Kadare je pisac koji mapira cijelu kulturu – njezinu povijest, strast, folklor, politiku i neuspjehe«, rekao je voditelj žirija, kritičar **John Carey**. »On je univerzalni pisac koji djeluje u tradiciji pripovjedačke književnosti koja se nastavlja još od Homera.«

Kadare koji je iskusio represiju diktatora **Envera Hoxhe** i izoliranost monolitnog staljinističkog režima, od devedesetih godina XX. stoljeća živi u Parizu, a u njegovim djelima prevedenim na više desetaka jezika, čitatelji i kritika prepoznali su neponovljiv individualni postupak kojim Kadare rastvara granice realističkoga pripovijedanja, istovremeno ostajući trajno vezan za albanski povijesni, sociokulturni i životni milje, koji velikom imaginativnom snagom književno preoblikuje i tumači u svojim romanima. Zahvaljujući toj vrsti umjetničke napetosti i preobrazbe, Kadareovi motivi i situacije lako prelaze lokalni značaj i stječu opću relevantnost.

Dodajmo ovome još nešto bitno: Ismail Kadare smatra da Albanci pripadaju isključivo zapadnjačko-kršćanskom civilizacijskom krugu te da je preuzimanje islama od jednog dijela Albanaca u vrijeme turske vladavine imalo isključivo negativne posljedice za albanski narod.

Gostovanje u Subotici

Drama na albanskom jeziku Narodnog kazališta iz Prištine gostovala je u Subotici 12. siječnja 1975. godine s, kako zapaža **Ivanka Rackov**, dramatisacijom Kadareova antiratnog romana *General mrtve vojske*. U njemu, tragom jednog bizarnog događaja, dva desetljeća po završetku rata, general okupatorske vojske dolazi u Albaniju i obilazi groblja skupljajući kosti okupatorskih vojnika. Unatoč poznatih ratnih iskustava stanovništvo ih prima bezmalo prijateljski i dok bivši okupatori umorni, mračni i turobni, obilaze groblja i stratišta, narod se doima kao da je prebolio ratne strahote, priprema svadbu, ispunjavajući se vedrinom i snagom. Po ocjeni Ivanke Rackov redatelj i dramaturg **Piro Mani**, gost iz Albanije, s uspjehom je prenio na scenu roman Ismaila Kadarea, ostvarivši homogenu, impresivnu i zanimljivu predstavu izatkanu na kontrastima, a po zamahu i širini – i suvremenu i antičku.

Inače, ova je predstava na Devetom susretu kazališta Srbije **Joakim Vujić**, svibnja 1973. proglašena za najbolju. Ni malo slučajno, zapazit će Ivanka Rackov, jer je predstava značajnih režijskih rješenja, impresivnih glumačkih ostvarenja, majstorski postavljenih masovnih scena i odlično izvedenih baletnih numera, skladno uklopljenih u kaleidoskop svjetlosnih i glazbenih efekata. Otuda nije ništa neobično, zaključuje Ivanka Rackov, što je tijekom njezina izvođenja u Subotici, otpala i jezična barijera te je publika s velikim zanimanjem pratila ovu predstavu, više puta na otvorenoj sceni pozdravljajući izvođače dugim pljeskom.

Sađak

Na fotografiji je predmet odavno zaboravljen i zametnut negdje u dvorištu među starim željezom, a mogao bi poslužiti i danas. Kažem mogao bi, jer današnji moderan čovjek dvadeset prvog stoljeća, zarobljen desetak i više sati dnevno u četiri zida uz obavezan kompjutor, jedva čeka vikend ili godišnji odmor da izađe u prirodu. Tada bi ovaj predmet mogao poslužiti skoro isto onako kako je služio odavno dok se čovječanstvo nije moderniziralo.

U Sonti ovaj predmet nosi naziv sađak. Eto još jednog traga koji nas po nazivu podsjeća na negdašnje prisustvo Osmanlija. Sačinjen je od željeza i bio je namijenjen za pripremanje hrane na otvorenoj vatri. Na njega se stavljala šerpa (*laboška* ili *krstola*) od željeza ili posude od gline (zemljane *zdile* i lonci) u kojima se pripremala hrana. Sađak je imalo svako kućanstvo. Redovito je bio okačen ispod okapine ambara, kakve šupice ili štalice, a po potrebi se skidao i stavljaao na vatru. Vatra se ložila na dvorištu naravno od drva, granja, ostataka od cijele biljke kukuruza (kukuruzovine) i ostatka klipa kukuruza (kočanje). Takvih bogomdanih materijala je bilo u izobilju, te ih je ekonomično domaćinstvo nastojalo utrošiti baš na ovaj način. Na takav način se mogla i peći i kuhati skoro sva hrana, a bila je vrlo ukusna. Sađakom se služilo u vrijeme svih godišnjih doba. Zimi je bilo naročito ugodno stajati pored sađaka jer je vatra dobro grijala. Obitelj se redovito okupljala oko vatre i sađaka, a djeca su imala

svoje rituale. Donosila su ogrjev za loženje, džarala po vatri, puhalu u nju i palila tanke prutiće.

Sađak se stavljaao radi kuhanja ili pečenja hrane i u velike zidane peći koje su se svakodnevno ložile radi zagrijavanja prostorija. Toplota se tako dvostruko koristila. Sađak je u peći imao ulogu da hrana ne zagori. Sjećam se da je mati cijelu veliku bundevu, iz koje je prethodno izvađeno sjeme, stavljala na sađak u veliku zidanu peć i tako se ona ispekla u vidu zdjele. U vrijeme zimskih mjeseci u tepsiju su se stavljaale i dunje i jabuke i sve to stavljenno na sađak se ispeklo, a imalo je nezaboravnu aromu.

Čuvari i čuvarice vinograda, pudari i pudarice su ovaj rekvizit obilato koristili. Štoviše, to je bio obavezan dio njihove pudarske opreme. U tučanoj šerpi stavljennoj na sađak su topili slaninu izrezanu na kockice, dodavali crni luk, svježu papriku i rajčicu, sve to dobro ukuhali i dobili sataras, odnosno bečar, kako se to kaže u Sonti. Kuhalo se svega i svačega, a pudarice su obavezno nosile i mladu piletinu koja bi uz netom ubrano povrće iz vrta uz vinograd božanstvenim mirisima mamila slučajne prolaznike. Sađakom su se puno služili pastiri, čobani (čuvari ovaca) i svinjari (čuvari svinja) kojih je u našem selu nekada bilo mnogo. Oni su dugo vremena izbivali iz sela, daleko od svojih domova i sađak je bio obavezan dio njihove kulinarske opreme.

Ruža Silađev

Festival kazališta za djecu

Jubilarni, 25. Međunarodni festival kazališta za djecu, jedan od najprestižnijih, počinje 16. i traje do 21. rujna. U okviru natjecateljskog programa subotičkoj publici predstaviti će se 14 inspirativnih, maštovitih i uzbudljivih predstava za djecu iz 12 zemalja svijeta. Iz Hrvatske dolaze dvije predstave, odnosno Dječja i lutkarska scena Hrvatskog narodnog kazališta u Varaždinu s komadom *Jaje* i *Majstori* trupe *Teatar To Go* iz Osijeka. U prvoj, dječak Joja poželi pijetla koji će ga buditi. On zapravo želi kućnog ljubimca i prijatelja, pa nestrpljiv i uzbuđen očekuje

svog Franju iz gomile svakojakih jaja koja je prikupio.

Predstava *Majstori* govori o dvojici majstora koji su dobili radni zadatak izraditi i postaviti semafor za reguliranje prometa ispred škole. Zahvaljujući svojim karakternim osobinama, majstori upadaju u naizgled bezizlazne situacije i nevolje.

Predstave će se igrati u Dječjem kazalištu Subotica, Kazalištu *Dezső Kosztolányi* i Narodnom kazalištu na sceni *Jadran*, a svi programi festivala bit će besplatni za posjetitelje.

Ž. V.

Predstava **MAJSTORI** (Hrvatska) bit će održana u Kazalištu *Dezső Kosztolányi* (Trg žrtava fašizma 5, Subotica) 18. rujna u 18 sati.

.....
Predstava **HUK SOVA, MAJSTOR PRERUŠAVANJA** (Velika Britanija) bit će održana 19. rujna u 12 sati u Dječjem kazalištu Subotica (Park Ferenc Raichla 12 a).
.....

U natjecateljskom dijelu programa sudjelovat će još deset predstava koje također preporučamo. Tu je i prateći program, za koji detalje pogledajte na web adresi www.lutfestsubotica.net i nemojte propustiti jubilarni Međunarodni festival kazališta za djecu.

Predstava **JAJE** (Hrvatska) bit će 19. rujna u 12 sati u Dječjem kazalištu Subotica (Park Ferenc Raichla 12 a).

Predstava **TOBI** (Makedonija) bit će održana 18. rujna u 12 sati u Dječjem kazalištu Subotica (Park Ferenc Rajhla 12/a).

Misa za početak školske godina

Kako ste već navikli, i ove godine služit će se sveta misa za blagoslov školske i vjeronaučne godine. Svi ste pozvani u subotu, 29. rujna, u katedralu baziliku sv. Terezije Avilske u 10.30 sati.

Novi broj *Hrcka*

S novom školskom godinom stiže i novi dvobroj *Hrcka* i još jedan pogled na ljeto i ljetni odmor. U ovome broju pogledajte i naše nove školarce, prvake hrvatskih odjela. Uostalom, pregledajte cijeli broj, pa pohvale, kritike, kao i vaše radove željno iščekujemo! *Hrcko* izlazi u petak, 21. rujna, potražite ga u školama, kao i na kioscima!

Dan bez automobila

Vjerojatno ste već čuli za Europski dan bez automobila. Obilježava se 22. rujna diljem Europe, pa i šire. Toga dana brojni gradovi zatvore središte grada za promet motornih vozila. To je na neki način opomena, točnije podsjetnik da možemo i bez auta. Ukoliko vas roditelji redovito voze autom, pokušajte bar taj jedan dan prošetati ili se na potrebno mjesto odvesti biciklom. Šetati je zdravo i korisno, a uz to ako idete s prijateljima možete i razgovarati i družiti se. Trebali bismo o tome češće razmišljati, pa umjesto na četiri kotača do škole ili do doma krenuti na dvije noge.

S obzirom na to da ovogodišnji datum obilježavanja dana bez auta pada u subotu, onda (imate dosta vremena) možete s prijateljima organizirati šetnju po kvartu, parku, šumi...

Iskoristite ovaj dan, pa možda vam prijeđe i u naviku!

Ž. V.

KOD GLAVNE POŠTE

Subotica
551-045

Srebrna akcija!

Izdajem apartmane u Novom Vinodolskom. www.apartmani-karasic.com

Prodaje se apartman od 36 m² u Jadranovu, 5 km od Crikvenice. Tel.: 024-4527-499, 064-1839-591.

Tročlana obitelj prima na dvorbu stare osobe za mirovinu ili nekretninu. Tel.: 062 1941729.

Prodaje se stambena zgrada u Kertvarosu površine oko 120 m². Tel: 024 546800.

Izdajem stan na Srednjacima, Zagreb, 25m², topla voda, centralno grijanje, interfon. Tel.: 063 596840 i 024 547204.

U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025 5449220; 064 2808432.

Prodajem u Donjem Tavankutu 1 ha 6 ari pjeska kod groblja, odlična lokacija. Vlasnik. Tel.: 0638560635.

Prodajem psa engleske rase, buldog, ženka, sterilizirana, stara godinu dana. Informacije: 065-531-99-28.

Starija kuća (4 sobe, ručao, 2 kupao, kuhinja, ostava) + sporedna zgrada (ljetna kuhinja, soba, kupao) se prodaje ili mijenja za stan ili kuću u Zagrebu (centar). Tel.: 024 754760 ili 064 2394757.

Uzimam zemlju u zakup, Klisa, Stari i Novi Žednik, Mala Bosna, Subotica. Plaćam 12 metar po jutru. Tel.: 064 305 1488.

Prodajemo lijepu kuću u Subotici, 145 m², dvije terase, dvije garaže, svi priključci, bazen, legalizirano, može zamjena za manji dvosoban stan, plus doplata. Tel.: 024-456-12-05.

Hrvat, katolik, 61 godinu, umirovljenik s dobrim primanjima, grad Slavonska Orahovica, kuća, automobil, vitalan, zgodan, traži ženu – katolkinju za brak, bez djece, koja ima do 57 godina. Pošaljite za početak SMS poruku na 063-766-88-08. Josip, Hrvatska, Slavonska Orahovica kod Osijeka.

U predgrađu Subotice prodajem trosobnu katnicu sa suterenom. Parket u svim sobama, dvije kupao, legalizirano, sa svim priključcima. Plac 560 m². Moguća i zamjena za slično u okolici Zagreba. Tel.: 062-332-247.

Povoljno se prodaje legaliziran objekt na parceli od 510 m² u Somborskoj ulici br. 67. Kod dvije pruge, komplet opremljen za nastavak radova male privrede, trofazna struja, gradska voda, priključak na plin. Tel.: 063-551-871.

Sijačica OLT GAMA 18, s lulama, dvobrazni plug 12 leopard – tel: 024/528-682. Gobels prikolica 14 tona registrirana za traktor, u dobrom stanju, na prodaju – tel: 024/532-570.

Prodajem aparat za zavarivanje, monofazno i trofazno napajanje, kao i sjeme uljane rotkve (pogodno za golubare). Tel: 064/3910182.

Subotica - Bajnat, prodaje se uknjižena dvosobna kuća od miješanog materijala, površine 90 kvm s većim dvorištem i nusprostorijama. Monofazna struja, telefon, kablovska, gradski vodovod i kanalizacija. Cijena 32.000 eura. Interesirati se na 064-2943798 ili 064-1611709.

Prodaje se kuća na kat, plac 650 m², kuća 210 m², velika garaža, kotlarnica, 3 prostorije 5x4, ljetna kuhinja i za ogrjev. Dva trosobna stana – 6 soba, 2 kuhinje, 2 kupatila, 2 ostave, etažno grijanje i plin, KDS, telefon, interfon, parket sobe, pločice ostalo, autobus br. 16. Mali Radanovac, Subotica. Može zamjena po dogovoru. Tel.: 061 2323223.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, Služba za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS* br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTEJU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Nositelj projekta JKP *Vodovod i kanalizacija* Subotica, Trg Lazara Nešića br. 9/a, Subotica, podnio je Zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na životni okoliš projekta: »Izgradnja bunara B-3/I u Mišićevu«, zaveden pod brojem IV-08/I-501-273/2018, a koji se planira na katastarskoj parceli 10831 KO Bajmak, Ulica Vlade Četkovića bb, Mišićevo (45.994735°, 19.490542°). Uvid u podatke, obavijesti i dokumentaciju iz zahtjeva nositelja projekta, može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 128).

Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ove obavijesti mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na životni okoliš, osobno ili poštom na gore navedenu adresu, ili elektronički na adresu zivotnasredina@subotica.rs.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji VAŽI DO 19. 9. 2018.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga *CroArt* prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge. Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218; e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC *Bunjevačko kolo*, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, Ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

AKCIJA!

SG

internet

već od

649 din

TIPPNET

SUBOTICA KARADORDEV PUT 2 TEL: 024/555765 WWW.TIPPNET.RS

21. memorijalni turnir u tenisu glavom *Vladimir Francišković*

Autentična novosadska rekreacija

Tenis glavom je autentična novosadska igra koja je nastala još pedesetih godina prošlog stoljeća. Prvobitna njegova forma bio je nožni tenis, a igrali su ga, kako nam objašnjava **Nikola Mitro**, promoter ovoga sporta, **Vujadin Boškov** i ostali tadašnji nogometaši *Vojvodine*.

»To je vid rekreacije, pravi i izvorni novosadski, i ima svoju povijest i natjecanja. Do 1986. godine su se igrali turniri tenisa nogom s malo drugačijim pravilima nego što su sadašnja. No, u jednom natjecanju sudarila su se glavama dva igrača i završila s ozbiljnim ozljedama, te je uvedeno pravilo da nema nikakvog kontakta između igrača«, kaže Mitro.

Momčad čine dvojica igrača u kategorijama pionira (do 15 godina starosti), juniora (do 18 godina), seniora i veterana (preko 40 godina). Tenis glavom sadrži pravila tenisa, odbojke i nogometa. Ono što je značajka tenisa glavom na pijesku je da se servira rukom, i to po pet puta svaka momčad naizmjenice. Igra se do 21 bod na dva dobivena. Jedan par ima mogućnost dirati tri puta loptu prije no što ju prebaci u protivničko polje, s tim da treći udarac mora ići glavom. Postoji i tenis glavom na betonu. Tamo se servira glavom, unakrsno.

Turnir u tenisu glavom postoji već 32 godine i to je samo jedan od dva turnira uličnih sportova koji imaju ovako dugu tradiciju u Novom Sadu. Od 1998. se igra pod imenom Memorijalni turnir *Vladimir Francišković*, na spomen na velikog subotičko-novosadskog prvaka ovoga sporta (1972.–1998.), tragično preminuloga. On je igrao s **Goranom Ivančićem**, izbornikom srpske futsal momčadi, i turnir osvojio pet puta za redom, od 1993. go 1997. godine.

»Malo je stvari koje se mogu igrati na plažama, a novosadski Štrand je specifičan po tome što ima pijesak koji je dobar za igranje. Međutim, imamo problem jer uprava Štranda ne prepoznaje ovaj sport kao nešto što je dobra reklama za samu čuvenu novosadsku plažu, nego na nas gledaju kao na one koji su osuđeni na financiranje od strane naših prijatelja koji vole ovu igru i koji su održali turnir. Podršku ljudi iz gradske uprave više nemamo, što je velika šteta, jer ovaj sport ima potencijal biti međunarodna prednost Novog Sada. Prije svega tu mislim na tenis glavom na betonu, za koji doslovno trebaju četiri osobe, kreda i lopta. On se vrlo rado igra na mnogim igralištima na Limanima, Detelinari i Novom naselju. Iako neke svjetske plaže imaju 'svoje' igre loptom, i iako sam igrao i neke od njih, ovaj sport je zaista mnogo atraktivniji od svega. Ima više kretanja, trčanja i vještine, te je time i atraktivnost zagarantirana«, kaže Mitro.

Ove godine je, po riječima našeg sugovornika, prijavljen rekordan broj mlađih ekipa: 8 pionirskih, 13 juniorskih, 20 seniorskih i 8 veteranskih. Turnir je održan od 15. do 19. kolovoza. U seniorskoj kategoriji pobijedili su Mitro i **Marojević**, u veteranskoj **Čolić** i **Kešeljić**, u juniorskoj **Muratović** i **Borovnica**, a u pionirskoj **Adamović** i **Sekulović**.

M. Tucakov

Nogomet Srpska liga Vojvodina

Spasavali bod

SUBOTICA – U derbiju začelja, protiv ekipe ČSK *Pivare* iz Čelareva 1:1 (0:0), umjesto uvjerljive pobjede, nogometaši *Bačke 1901* na svojem travnjaku, pred oko 300 navijača, iščupali su bod u finišu utakmice. Domaćini su krenuli silovito, međutim iz idealnih priloga nisu pogodili **Orčić**, **Manojlović** i **Masalušić**. Na odmor se otišlo bez pogodaka, a u drugom poluvremenu gosti sve opasnije prijete, pa je tako u 59. minuti, nakon udarca s 18 metara lopta zakačila nekog od obrambenih igrača i prevarila vratara **Gabrića** za minimalnu prednost gostiju, a desetak minuta kasnije vratar Subotičana fenomenalnom intervencijom sprječava povećanje prednosti. Tek u 83. minuti, nakon kornera, pričuva **Šotmaz** glavom zakucava za poravnanje. U posljednjoj minuti sreća je poslužila domaćine, jer je nakon vrlo izgledne prigode gostiju lopta odsjela na gredi Gabrićevih vrata. U narednom kolu Subotičani će gostovati *Dinamu 1945* u Pančevu.

Vojvođanska liga Sjever

Somborci nemilosrdni

TAVANKUT – Na svojem travnjaku, pred oko 300 gledatelja, *Tavankut* je poražen od ekipe *Radničkog 1912* iz Sombora rezultatom 0:4 (0:2). Domaćini nisu bili toliko inferiorni koliko rezultat pokazuje. Imali su nekoliko ozbiljnih prigoda, nisu ih realizirali, u jednom navratu zatresli su i gredu, a Somborci su svoje prigode realizirali. Već nakon prvih četvrt sata igre, zgoditcima **Antunića** u 8. i **Vujačića** u 15. minuti imali su teško dostižnu prednost. I u nastavku ista slika. Gotovo ravnopravna igra u polju, nerealizirani napadi Tavankučana i u finišu još dva zgoditka Somboraca. U 72. minuti mrežu je zatresao **Kobiljski**, a u 80. **Antunić**. Poslije 4. kola na liderskoj poziciji je usamljen *Radnički 1912* s maksimalnim učinkom, a *Tavankut* je jedina ekipa bez bodova. U narednom kolu *Radnički 1912* će ugostiti *Bačku* iz Pačira, a Tavankučani će u goste susjed na ljestvici OFK *Vrbasu*.

Prekinuli seriju

SOMBOR – Nogometaši *Radničkog* prekinuli su seriju od tri trijumfa. Pred svojom publikom su poraženi od *Budućnosti* iz Mladenova rezultatom 0:1 (0:0). Po svemu sudeći, mlade Somborce je sustigao umor od žestokog starta. I na ovoj utakmici su napadali, imali terensku inicijativu, imali su i nekoliko ozbiljnih prigoda, međutim, strijelci se nisu proslavili. Kako to u nogometu često biva, kazna za promašaje stigla ih je u posljednjoj minuti susreta, kad su gosti iskoristili nesmotrenost domaće obrane i zatresli im mrežu za velika tri boda. U narednom kolu, u derbiju, ekipa *Radničkog* će u Adorjanu odmjeriti snage s drugoplasiranom *Tisom*.

I dalje neporaženi

TURIJA – Nogometaši *Mladosti Apa* ostali su neporaženi i nakon 4. jesenskog kola. Na gostovanju u Turiji kod ekipe *Mladosti* svojom već prepoznatljivom igrom osvojili su bod rezultatom 2:2

(0:0). Apatinci su domaćinima prepustili prividnu dominaciju, međutim u munjevitim kontranapadima bili su vrlo konkretni i opasni. U žestokoj, ali fer i korektnoj igri, domaćini su bili dva puta u prednosti, u 50. i 80. minuti, a gosti su poravnavali zgoditcima **Kneževića** u 63. i **Rašete** u 83. minuti, pa je susret ipak završen miroljubivim rezultatom. U narednom kolu Apatinci će ugostiti ekipu BSK iz Bačkog Brestovca.

PFL Sombor

Prekinut post

ODŽACI – Nogometaši ŽAK-a zabilježili su prvu ovojesensku pobjedu na gostovanju u Odžacima. Fenjeraš, OFK *Odžaci*, nije uspio ugroziti obranu Somboraca, a gosti su im s dva zgoditka **Stankovića** zapečatili sudbinu i odnijeli sva tri boda, rezultatom 0:2 (0:1). U narednom kolu ŽAK će u novom derbiju začelja ugostiti ekipu *Hercegovca* iz Gajdobre. »Konačno smo osvojili i bodove. Igru imamo, realizacija nam je do sada bila vrlo loša. Što je najveći apsurd, bodove smo osvojili u najlošije odigranoj utakmici, međutim nadam se da će nam to psihološki biti prijelomni moment i da će nam u narednom razdoblju igru pratiti i rezultati«, kaže član Uprave ŽAK-a **Vladimir Jovanović**.

Odgoda

BAČ – Utakmicu 4. kola *Tvrđava – Vojvodina* (Tovariševo), odigranu u Baču, dobili su domaćini rezultatom 3:2 (2:0). U prvom dijelu Bačani su imali terensku inicijativu, stvarali prigode, od kojih su dvije i iskoristili. U nastavku su gosti više napadali, međutim uspjeli su samo umanjiti poraz. U narednom kolu *Tvrđava* će gostovati u Ruskom Krsturu, kod ekipe *Rusina*.

PFL Subotica

Beskompromisni Bajmačani

NJEGOŠEVO – Nogometaši *Radničkog 1905* ušli su u pobjedničku seriju i zasjele na lidersku poziciju. U 4. kolu su gostovali u Njegoševu, kod ekipe *Proleter*a, a rezultat 1:2 (1:1) realan je pokazatelj pruženog na travnjaku. Borbeni domaćini su pružili snažan otpor, međutim tjelesno spremniji Bajmačani pobjedu su osigurali boljom igrom u nastavku. U narednom kolu *Radnički 1905* će ugostiti ekipu *Sente* iz istoimenog mjesta.

Svakom po bod

ĐURĐIN – Ekipa *Đurđina* u 4. kolu je ugostila *Jadran* iz Feketića i počastila ga bodom uz rezultat 1:1 (0:0). Oba zgoditka pala su u nastavku, a po prikazanoj igri ovo je i najpravedniji ishod. I u narednom kolu *Đurđin* će biti domaćin, ugostit će ekipu *Njegoša* iz Lovćenca.

Preporod u gornjem domu

PANONIJA – Nogometaši *Preporoda* zabilježili su novu pobjedu na gostovanju u Panoniji, kod fenjeraša *Panonije* IM Topola. Po prikazanoj igri rezultat 1:3 (1:1) mogao je biti i uvjerljiviji u korist Novožedničana. U narednom kolu *Preporod* će nove bodove potražiti na domaćem travnjaku protiv *Vojvodine*.

Općinska liga Bačka Palanka

Pobjeda na gostovanju

PLAVNA – Ekipa *Sloga* je odigrala odličnu utakmicu i na svojem travnjaku zabilježila pobjedu (4:1) protiv ekipe *Borca* iz Vizića. Ovom pobjedom Plavanci su skočili na 6. mjesto, a gosti su prigrllili fenjer. U narednom kolu *Sloga* će gostovati kod *Bačke* u Despotovu.

Potop

SELENČA – Nogometaši *Slavije* iz Bođana u 3. kolu su zabilježili poraz na gostovanju u Selenči. Rezultat (5:0) bio bi i veći da je domaćin odigrao punom snagom. Bođanci će i u narednom kolu imati tešku zadaću, jer će ugostiti trenutačnog lidera, ekipu *Naša zvezda* iz Silbaša.

MFL Sombor – Apatin – Kula – Odžaci 1. razred
Deklasirana ekipa OFK Šikare iz Sombora

MONOŠTOR – Na prvoj jesenskoj utakmici pred svojim navijačima *Dunav* je ekipu OFK *Šikare* iz Sombora deklasirao s uvjerljivih 5:0 (3:0). Domaćini su bili nemilosrdni. Mučili su se s realizacijom stvorenih prigoda u prvih pola sata, a potom su sve nadoknadili u preostalih petnaest minuta do odmora zgoditcima **Balaža** u 30., **Joke** u 40. i **Santoa** u 45. minuti. U nastavku, mrežu Somboraca zatresli su Balaž u 57. i Santo u 72. minuti. U narednom kolu *Dunav* će gostovati u Aleksa Šantiću kod istoimene ekipe.

MFL Sombor – Apatin – Kula – Odžaci 2. razred
Potop Sonćana

ODŽACI – Na prvom jesenskom gostovanju *Dinamo* je zabilježio visok poraz. Ekipa *Lidera*, jednog od favorita prvenstva, deklasirala je Sonćane rezultatom 6:2 (2:1). Oba zgoditka u prvom

poluvremenu domaćini su zabili nakon grubih grešaka *Dinamo*-ve obrane, a osim postignutog (**Vučićević** u 29.), Sonćanima je pred sam odlazak na odmor poništen još jedan zgoditak, zbog navodnog zaleđa. U nastavku gosti djeluju poput raštimanog orkestra i u razdoblju od 61. do 72. minute primaju još četiri zgoditka. I pored pune mreže iza leđa, najbolji pojedinac u *Dinamu* bio je vratar **Kuruc**. U narednom kolu Sonćani će ugostiti ekipu *Jedinstvo Lemeš* iz Svetozar Miletića.

Minimalan poraz

SVETOZAR MILETIĆ – Na prvom jesenskom gostovanju ekipa *Dinama 1923* zabilježila je kod novajlije u ligi, ekipe *Jedinstvo Lemeš*, poraz od 2:1. U dosta izjednačenoj igri domaćini su svoje prigode realizirali, a gosti su zbog slabije efikasnosti ostali kratkih rukava. Berešci će u 3. kolu ugostiti ekipu *Telečke* iz istoimenog mjesta.

Mini kajak

Novi uspjeh Bezdanaca

Na ekipnom i pojedinačnom prvenstva države u sprintu, održanom u Beogradu, mladi kajakaši *Dunava* iz Bezdana ponovno su zablistali. Osvojili su drugo mjesto u ekipnom plasmanu, a u pojedinačnom četiri zlatna i tri srebrna odličja. Svakako treba istaknuti fenomenalan rezultat **Boglarke Eđed**, koja je osvojila tri zлата i jedno srebro, te **Jenifer Bošnjak** s osvojena dva zлата i srebrom. Zlatom se okitio i četverac **Kiš – Kevago – Andrić – Sloboda**. Lijep uspjeh zabilježio je i **Aleksandar Perović**. Bio je drugoplasirani u K-1 1000 za juniore. Tim rezultatom potvrdio je poziciju u reprezentaciji Srbije na natjecanju olimpijskih nada u poljskom Poznanju.

Ivan Andrašić

POGLED S TRIBINA

Novi vatreni

Prvi susret nakon povijesnog finala SP-a u Rusiji nogometna reprezentacija Hrvatske odigrala je prošlog četvrtka protiv domaće selekcije Portugala. Prijateljski duel, koji je završen i prijateljskim remijem (1:1), poslužio je izborniku **Daliću** kao kontrolni ogled pred prvi nastup u novoformiranoj Ligi nacija u kojoj se *vatreni* nalaze u najjačem A jakosnom razredu, skupina 4 (Engleska, Španjolska, Hrvatska).

Na travnjak u Faru istrčali su novi vatreni: **L. Kalinić, Barišić, Vida, Mitrović, Vrsaljko, Kovačić, Badelj, Perišić, Modrić, Pjaca i Livaja**, dok su u nastavku susreta priliku dobile i pričuve: **Milić, Čop, Pašalić, Jedvaj, Santini i Rog**. S obzirom na izostanak nekoliko ozlijeđenih i nedovoljno spremnih prvotimaca (**Rakitić, Lovren, Kramarić, Strinić**), te onih koji su se oprostili od reprezentacije (**Mandžukić, Subašić, Ćorluka**) navedeni popis je okosnica stvaranja buduće nacionalne momčadi s kojom će izbornik započeti nastupe u Ligi nacija i potom u kvalifikacijama za Europsko prvenstvo.

Iako prijateljski ogled nikada nije baš najvjernija slika objektivnog stanja, susret protiv Portugalaca koji su također zaigrali u posve šarenom i pomlađenom sastavu, ipak je donio dojam kako se stvara nova, kompaktna momčad koja je sposobna nastaviti pobjedničkom stazom iz Rusije.

Na vratima je Lovre Kalinić i više nego dostojna zamjena **Su-bašiću**, uz standardne Vidu i Vrsaljka a do povratka Lovrena i Strinića otvara se prostor za nova rješenja poput Barišića, Mitrovića i Milića, nogometaše koji nastupaju u respektabilnim europskim momčadima. Čini se kako je sredina terena, najvažnija spona u igri *vatrenih*, ostala nedirnuta i uz povratak Rakitića uz bok Modriću, Perišiću, **Badelju i Kovačiću**, sve bi trebalo funkcionirati u najboljem redu. Što se pak napada tiče, tu bi se u prvo vrijeme itekako mogao osjetiti izostanak **Mandžukića** kao prave špice, no vrijeme će pokazati i iskristalizirati prava rješenja na pozicijama najbližim suparničkom голу. Šansa je to za Kramarića, **Livaju**, ali i za sve boljeg Santinija, Čopa, Roga, **Pjaca**...

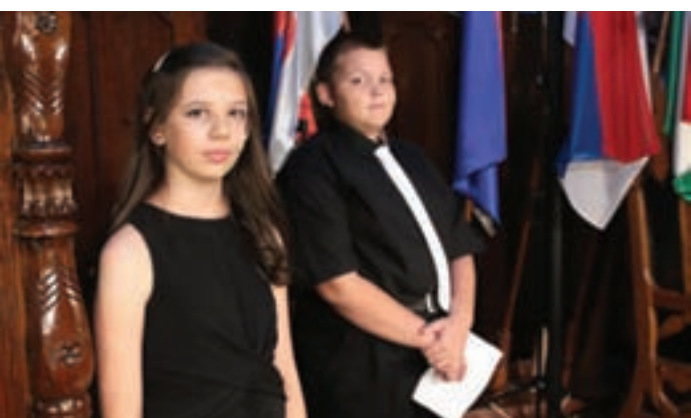
Sve su to samo spekulacije, jer prava slika će se dobiti tek nakon nekoliko susreta u kojima bi se trebala formirati konačna, udarna startna postava novih *vatrenih*.

Već bi duel protiv Španjolske trebao dati jasnije konture.

D. P.

U NEKOLIKO SLIKA

Smotra dječjih pjevača i zborova

Iz Ivković šora

Lagano samo...

piše: Branko Ivković

Faljni. Jeste li se malkoc odmorili, čeljadi, za vreme ove kiše kad se nije baš dalo svašta raditi? Ja sam se borme latio kodorgovat po avliji, a kad se lunjaš uvijek nađeš sebi posla. Moro sam prislagat ditelnu pa ondak ispravljat čardak, sav se nakrivio kugod Periša kad ide ispid dućana. Samo, njega niko ne priti da će legalizirat, a borme mom čardaku prite, još pitaje di je nacrt od njeg? Kaki nacrt, bože iz svitom?! Ta to je pokojni bačo i pokojni komšija mu lipo posikli dračove, zgulili koru s malkjom, kraj, jedno meter zavalili đubretom da se očvrsne i ne strune na brzinu iskopali jame, doduše malkoc u krivo i naereno. Al, jeto, služio je jedno pedeset godina, šta ja znam, bio sam dite i jeto sve do sad dok nije zasmeto ovima što šestu godinu viču da će nam bit bolje a još i naši pridnjaci divane da se on zdravo paštri za naš svit i da ide sve naprid... Lagano samo, na kraju švigar puca, divanio je moj dida a kad pukne nikad se ne zna koga će dovatit čapo. Vidim, doduše, da dosta lipo ide ovo skupljanje potpisa za one pridstavnike što su samo jedared viđeni pa su posli četiri godine mirni. Ima i mladi, što mi posebno lipo. Ta nisu još svi mladi oči u bili svit i ima se čemu čovik nadat, i ja ću jedared ovi dana se uzjarit na biciglu pa se otić potpisat. Najviše bi volio da je to vokšovanje ko kod redovni nacija ne vako. Al kandar to kome pasira da bude vako pa šta se mož, samo da nam ne utrnu i ovo malo škula i udruga što imamo. Možmo se mi srdit na ovog jal onog, ta i ja se zdravo srdim čeljadi moja, al triba se ispotpisivat, makar za našu dicu da se imaju di družit i lipo se provađat, naučit svirat, igrat i pivat. A ko će za koga jal ko će kome, to vam je sasvim deseta pripovitka. Valjdar ćete nać od toliko svita koga god da vam nije stao na livi čukljen. Kako sam ovi dana prošo ne bi vam uspio po večeri izivanit kako sam se zdravo ustravio. Slažem ja lipo ditelnu na tragač, balu po balu, odguram, ponovo poslažem u drugu šupu, naidem na razdrtu manilu, dokalamim je i tako, skoro drimam, ne mislim opšte na poso otac me prokarto blendavi, sam na se sam bio bisan, jedno po sata kad sam došo sebi. Palo mi na pamet dok sam slago kako je kadgod bilo dok se nije opšte vezalo neg onako s paroškim vilama dilo, pa ključom čupalo sino, ditelna se slabo i sadila, i to ona za konje što se zvala drotoška. I radim ja kadli sam digo jednu balu, poslidnju u redu a prida me iskoči jedna velika pacovčina! E pa, čeljadi moja, lipo mi zastalo srce. Gledim ja u njeg, a i on nema di pa i on gledi u me. Propo se na zadnje noge pa zinio na me kugod moj ker Roko na divenicu. A jeee, ta još sam se većma poplašio. Ne smim se latit ni kakog prošta da ga odalamim, i lipo on prija došo sebi neg ja, pa pravac meni med noge i izmed čizama biž priko u guvno. Oma sam oćo kupit otrove, kad sad ovi općinari što nam prave bolje ne dila po salaši i selima. Valjdar skupljaju novce važnije stvari, a nas nek poidu pacovi. Jeto, lipo ni sad niki nisam pri čistoj svisti i zdravoj pameti. Ajd, zbogom.

Bač Ivin štodir

Saraniće ona i njega

piše: Ivan Andrašić

I ma bač Iva jednu baka tetu, dadine matere bila rođena sestra. Ni se nikada udavala, pa cile familije ostala teta, potli, kako mlađi dolazili na svit i baka teta. Vazdan bila naodrt, ritko za koga imala lipu rič. Niko ni zabardo ni da je kadgoda zapivala, jal zacigrala. Ako bi se kogod u familije ženijo jal udavo, ona bi uvijek ostajala čuvat kuću. Jedino groblje poštivala. Na konaku uvijek bila prva, a ko friško-ga groba poslidnja. Dada još bijo dite ka osto brez matere. Dočeko i on lipe godine, ispušćo dušu šćim privalijo osamdest. Baka teta se još uvijek dobro drži, mada će za par godina i cili vik otkako došla na svit. Živi sama u kuće, stalno divani da može, pa još uvijek nikomu ne dopušća da se dojde starat za nju. Veli, samo nek je svako pod svojim krovom. Još je kadra skuvat za se, a i oči je dobro služu. Ako ne gleda televiziju, vazdan ništa ekluje, jal čita novine. A kogod je nai-de malo obit, divani mu da neće još dugo moć sama, pa će se baš njemu pridat. Tako divanila bač Ivinomu dade, pristala istom ka se vaj latijo doktora, pa ga za godinu dvi i saranila. Jedno vrime kajala, ni ni televiziju gledala. Spala u krevet i samo svaki dan u isto vrime i po po sata jaukala. Bač Iva i njegova je pazili i obilazili, al nikako ni dala da je i kuvu, veli, nikada ni jila ništa što ni skuvano njeznom rukom, pa neće ni sad. Ni prošlo ni misec dana, digla se iz kreveta i skinila krp sa televizije. Bač Iva i njegova i dalje dolazili. Sredili je kućicu ne mož se utvorit u nju, a ona, ope, stala divanit da će se pridat njima. Jako voljila i njeve cure. Uvik ka je dojd obit, dala bi jim milošće. Jal jabuku, jal koji ora, a kadgoda i papreni šećera. Godina za godinom prolazi, cure rastu, baka teta ko da nikako ni ne stari, za nju ko da vrime stalo. Tako se cure i zadivojčile, a za koju godinu već i ošle, svaka za svojim deranom. Svaka našla svoj novi dom, vada jim tamo dobro, pa ritko i dolazu u stari. Jedino još ni jedna nema malo, velu ima vrimenta, prvo triba vo, pa triba no, na male će mislit ka sve to posvršavu. Bač Iva nikako u duše ositi da baš i nema vrimenta, baram za njega. A i baka teta se nikako priobratila. »Znadeš, lane moje, ništa se štodiram šta ću ja ako mi ti umreš, ko zna kako će se tvoja starat za me? Sve mislim, kokanda će bit bolje da se ja pridam kojegod o tvoji cura. Vada će i one znat oko mene. A neće jim bit zabadva«, veli mu jedan dan ka došo vidit jal je triba štogoda pomoć. Bač Iva se samo zakašljlo, sve zasuzijo, pa se zablendo u nju ko tele u šarena vrata. »E, baka teto, baš se radujem što ste naumili i mene saranit. Ako bi vi prija otputovali, ko bi zamnom i jauko? Moja ni ne tuguje ni ne raduje se glasno. I tugu i radost više drži u sebe. Vi mlađi više ni ne znu jaukat, samo pušću suzu i čutu, a vas stariji, što znadete glasno drečat, a suza nigdi, imade sve manje. I kolikogod vas je malo, nek ste nam žive i zdrave, a taki kojima ćete se pridat, uvik će se najt«, veli bač Iva i otide doma. Sve ispriopovido njegove, pa se taj dan baš slatko ismijali.

NARODNE POSLOVICE

- Kud puklo da puklo.
- Lisica je lukava, al' joj se ipak kože prodaju.
- Mi o vuku, a vuk na vrata.
- Nije zlato sve što sija.

VICEVI, ŠALE...

Dođe pacijent kod liječnika i kaže:

– Doktore, sve me boli. Kad dotaknem glavu – boli, kad dotaknem nogu – boli, dotaknem prsa – bole, kad dotaknem trbuh – boli.

Liječnik ga pregleda i kaže:

– Tijelo vam je u redu, nego vam je prst slomljen.

Žena ispraća muža na pecanje i kaže:

– Ako šaran bude skup, uzmi onda smuđa ili štuku!

Dvoje susjeda razgovaraju telefonom:

– Noćas je bilo grozno nevrijeme. Je li ti velika šteta na krovu?
– Nemam pojma, još uvijek ne mogu naći krov!

Sudac opominje ženu koja svjedoči:

– Vi ste naveli lažne godine starosti!
– Nisu lažne, nego su od ranije – pravda se žena.

Riješili Crnogorci da promijene radno vrijeme.

– Odsad ćemo raditi samo u srijedu! – reče vođa radnika.
– Ima li neko pitanje?
– Ima. Hoćemo li svaku?

DJEČJI BISERI

- Stjuardesa služi ljude u avionu kako ne bi oboljeli od gladi.
- Što je to sisavac? – To je onaj što sisa mlijeko. I ja sam nekada bila sisavac, ali više nisam.
- Država je jedna zemlja... gdje žive ljudi, a može ponekad rasti cvijeće, pa i paprika i ostale salate.

FOTO KUTAK

Bit će vina...

**PETAK
14.9.2018.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:11 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:11 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:11 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:19 Veterinar Engel
11:08 Riječ i život: Obitelj je životna škola
12:00 Dnevnik 1
12:26 Spone ljubavi
13:19 Dr. Oz
14:04 Normalan život
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:53 Grantchester
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:08 Sve boje jeseni - prezentacija jesenske sheme HTV-a
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Vinkovačke jeseni - Svečano otvaranje 2018., prijenos
21:28 Prve dame: Moć stila, dokumentarna serija
22:22 Dnevnik 3
22:54 Hrvatska za 5
23:42 Brooklyn 99
00:06 Grantchester
00:52 Veterinar Engel
01:38 Dr. Oz
02:20 Dobar dan, Hrvatska
03:10 Dolina sunca, serija
03:56 Žene, povjerljivo! : Menopauza na sav glas
04:46 Ivanečki vez i Bregofska pita, emisija pučke i predajne kulture
05:13 Skica za portret
05:15 Kod nas doma
06:01 Spone ljubavi

05:24 Kompozicija 3
05:54 Regionalni dnevnik
06:38 Juhuhu
06:40 Džepni djedica
09:17 Pripovjedač bajki
09:43 Cvjetkov rasadnik, dokumentarna serija
10:03 Školski sat: O konjima i ljudima
10:35 Izradi sam: Papuče
10:45 Zadar: Davis Cup: Hrvatska - SAD, prijenos dva meča
16:00 Regionalni dnevnik
16:42 Mamutica

17:29 U istom loncu
18:12 Odmori se, zaslužio si
18:45 Tragovima istraživačice: Tajne vikinškog blaga
19:05 Nove pustolovine Lucky Luke, crtana serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Košarka, Kvalifikacije za SP 2019.: Hrvatska - Litva, prijenos 1. pol.
21:20 Košarka, Kvalifikacije za SP 2019.: Hrvatska - Litva, prijenos 2. pol.
22:18 Tajna kuće na broju 10, serija
23:12 Telenovela, serija
23:33 Bitange i princeze
00:08 Bijes - Vjetar nade
01:36 Noćni glazbeni program

**SUBOTA
15.9.2018.**

06:50 Klasika mundi: 69. Dubrovačke ljetne igre - Cameron Carpenter i SO HRT-a pod ravnanjem Daniela Rusonija - Dubrovnik, 25.08.2018., snimka koncerta
08:05 Čovjek iz Bitter Ridgea, američki film - ciklus klasičnog vesterna
09:30 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
11:10 Kućni ljubimci
12:00 Dnevnik 1
12:25 Veterani mira
13:15 Čuvari neba: Priča o uzletištu Yeovilton, dokumentarna serija
14:05 Duhovni izazovi
14:40 Prizma, multinacionalni magazin
15:30 Sigurno u prometu
16:00 Zdrav život, sponzorirana emisija
16:30 Potrošački kod
17:00 Vijesti u 17
17:20 Manjinski mozaik: Nenad, za prijatelje Nešo
17:40 Lijepom našom: Odžak
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 Loto 7
20:05 Argo, američki film
22:05 Dnevnik 3
22:50 Ponos i slava, američko-njemački film
01:00 Vjerni Danny, francusko-američko-britanski film - Ponoćni film
02:40 Čovjek iz Bitter Ridgea, američki film - ciklus klasičnog vesterna

04:00 Dolina sunca, serija
04:45 Treći format:
05:35 Veterani mira
06:20 Prizma

05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Džepni djedica
09:00 Pipi duga čarapa, crtana serija
09:25 Operacija Barbarossa, serija za djecu
09:50 Vrtlarica
10:25 Plovdiv: SP u veslanju, prijenos
11:30 Karate kup, reportaža
11:40 Cesarica - hit godine
11:45 Tajne Borgo Laricija
12:30 Špica, riva, korzo
13:32 Cesarica - hit godine
13:40 Zadar: Davis Cup: Hrvatska - SAD, prijenos parova
17:00 Regionalni dnevnik
17:25 Cesarica - hit godine
17:33 Auto Market Magazin - sponzorirani program
18:08 Žene, povjerljivo!
18:58 Cesarica - hit godine
19:15 Glazbeni Top20
20:05 Pustolovke, serija
21:00 Meghan Markle - Prvih sto dana, dokumentarni film
21:50 Igra prijestolja
22:40 Varalice
23:25 Varalice
00:10 Simpsoni
00:40 Noćni glazbeni program

**NEDJELJA
16.9.2018.**

07:30 Ljubavna priča, američki film - Zlatno doba Hollywooda
09:15 Pozitivno
09:45 Biblija
09:55 Solin: III. nacionalni susret katoličkih obitelji - misa, prijenos
12:00 Dnevnik 1
12:30 Plodovi zemlje
13:25 Split: More
14:00 Nedjeljom u dva
15:05 Mir i dobro
15:35 Ljetnikovac, američki film
17:00 Vijesti u 17
17:40 Volim Hrvatsku
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:01 Loto 6/45
20:06 "Ko te šiša

20:41 Varoški amarcord: Tri pjevača malo jača, dokumentarna serija
21:41 Priča o Bogu s Morganom Freemanom
22:36 Dnevnik 3
23:16 Ljubavna priča, američki film - Zlatno doba Hollywooda
00:58 Nedjeljom u dva
01:53 Dolina sunca, serija
02:38 Sve će biti dobro, serija
03:23 Reprizni program
03:54 Mir i dobro
04:19 Priča o Spandau Balletu, glazbeno-dokumentarni film
06:05 Split: More

06:05 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Džepni djedica
08:30 Luka i prijatelji
09:00 Umorstva u Midsomeru
10:45 Zadar: Davis Cup: Hrvatska - SAD, prijenos dva meča
15:20 Magazin nogometne LP
16:20 Maher za putovanja
16:45 Cesarica - hit godine
16:48 Daj pet
17:43 Indeks
18:08 Cesarica - hit godine
18:11 Viktorija
19:15 Garaža: Antenat
19:50 Rukomet, LP
21:30 Beskrajni dan, američki film
23:15 Graham Norton i gosti
00:05 Priča o Spandau Balletu, glazbeno-dokumentarni film
01:50 Simpsoni
02:20 Noćni glazbeni program

**PONEDJELJAK
17.9.2018.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
10:20 Veterinar Engel
11:10 Treća dob
11:35 Sigurno u prometu
12:00 Dnevnik 1
12:23 Spone ljubavi
13:10 Dr. Oz
14:00 Plodovi zemlje
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:55 Grantchester

17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Rat prije rata, dokumentarna serija
21:00 Novine, serija
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Romano Bolković - 1 na 1, talk show
00:05 Grantchester
00:55 Veterinar Engel
01:40 Dr. Oz
02:25 Dobar dan, Hrvatska
03:15 Dolina sunca, serija
04:00 Sve će biti dobro, serija
04:45 Reprizni program
05:09 Kod nas doma
05:54 Spone ljubavi

05:00 Peti dan
06:00 Riječ i život
06:34 Juhuhu
09:00 Pripovjedač bajki
09:30 Cvjetkov rasadnik, dokumentarna serija
10:00 Vremeplov, serija
10:30 Školski sat: Fotografija
11:05 Indeks
11:35 McLeodove kćeri
12:25 Sicilija s Aldom i Enzom
12:53 Svijet vrtlara
13:28 Oteta, američki film
15:00 Šetnja Andaluzijom, dokumentarni film
16:00 Regionalni dnevnik
16:40 Cesarica - hit godine
16:45 Mamutica
17:35 Auto Market
18:20 TV Bingo
19:00 Nove pustolovine Lucky Luke, crtana serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Stadion
20:55 Košarka, Kvalifikacije za SP 2019.: Poljska - Hrvatska, prijenos
23:10 Domovina
00:05 Oteta, američki film
01:30 Bijes - Vjetar nade, serija
02:55 Noćni glazbeni program

**UTORAK
18.9.2018.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska

10:20 Veterinar Engel
11:10 Glas domovine
11:35 Informativka
12:00 Dnevnik 1
12:23 Spone ljubavi
13:10 Dr. Oz
14:00 Znanstveni krugovi
14:25 Zdrav život
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:55 Grantchester
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 U svom filmu
21:00 Novo mjerenje svijeta, dokumentarni film
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Brooklyn 99
23:50 Grantchester
00:40 Veterinar Engel
01:25 Dr. Oz
02:10 Dobar dan, Hrvatska
03:00 Dolina sunca, serija
03:45 Reprizni program
04:14 Koktel-bar:
05:04 Kod nas doma
05:49 Spone ljubavi

05:20 Knjiga ili život
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
09:00 Pripovjedač bajki
09:30 Cvjetkov rasadnik
10:00 Vremeplov, serija
10:30 Školski sat: Barok - Bach-rock
11:33 McLeodove kćeri
12:21 Sicilija s Aldom i Enzom
12:49 Svijet vrtlara
13:18 Podigni glas, film
15:03 Led i nebo,

dokumentarni film
16:00 Regionalni dnevnik
16:47 Mercantour - zajednički raj, dok. film
17:37 U istom loncu
18:27 Odmori se, zaslužio si
19:02 Cesarica - hit godine
19:05 Nove pustolovine
19:00 Dobar dan, Hrvatska
19:30 POPROCK.HR
20:05 Milijarde
21:00 Sve što vole mladi, američki film
22:40 Domovina
23:35 Podigni glas, film
01:15 Bitange i princeze
01:50 Noćni glazbeni program

SRIJEDA 19.9.2018.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
10:20 Veterinar Engel
11:10 Eko zona
11:35 Bonton
12:00 Dnevnik 1
12:23 Spone ljubavi
13:10 Dr. Oz
14:00 Potrošački kod
14:25 Pogled preko granice - Hrvati u BiH
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:40 Bez računa se ne računa, izvlačenje
15:55 Grantchester
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 Loto 7
20:05 Mijenjamo svijet:

Bankarski kriminal, dokumentarni film
21:03 Priča o globalnom zdravlju
21:25 Pola ure kulture
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Brooklyn 99
23:50 Grantchester
00:40 Veterinar Engel
01:25 Dr. Oz
02:10 Dobar dan, Hrvatska
03:00 Dolina sunca, serija
03:45 Pola ure kulture
04:15 TV izložba
04:19 Žene, povjerljivo! : Žena šef
05:09 Kod nas doma
05:54 Spone ljubavi

05:20 Pravac na treću
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
09:00 Pripovjedač bajki
09:30 Cvjetkov rasadnik
10:00 Vremeplov, serija
10:30 Školski sat: Konzumerizam
11:05 Luka i prijatelji
11:35 McLeodove kćeri
12:25 Sicilija s Aldom i Enzom
12:50 Cesarica - hit godine
12:53 Svijet vrtlara
13:28 Svjedokinja, film
15:00 Pogranične rijeke: Prut - od Karpata do Dunava, dokumentarna serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:40 Cesarica - hit godine
16:45 Odjek dinosaura, dokumentarni film
17:30 U istom loncu
18:15 Odmori se, zaslužio si
18:55 Rukomet, LP

20:35 Nogomet, Liga prvaka
20:50 Nogomet, Liga prvaka: Real Madrid - Roma, prijenos utakmice
22:50 Nogomet, Liga prvaka
23:40 Svjedokinja, film
01:05 Bitange i princeze
01:40 POPROCK.HR
02:10 Noćni glazbeni program

ČETVRTAK 20.9.2018.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Veterinar Engel
11:10 Velika je čika Šime grana, emisija pučke i predajne kulture
12:00 Dnevnik 1
12:23 Spone ljubavi
13:10 Dr. Oz
14:00 Dhruv Baker: Iz Hrvatske s ljubavlju, dokumentarna serija
14:30 Prometej
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:55 Grantchester
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Loto 6/45
20:05 Šifra
21:00 South Africa - The End of the Dream, film
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Brooklyn 99
23:50 Grantchester
00:40 Veterinar Engel

01:25 Dr. Oz
02:10 Dobar dan, Hrvatska
03:00 Dolina sunca, serija
03:45 Velika je čika Šime grana, emisija pučke i predajne kulture
04:19 Klub 7
05:09 Kod nas doma
05:54 Spone ljubavi

05:20 A forum
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
09:00 Pripovjedač bajki
09:30 Cvjetkov rasadnik
10:00 Vremeplov, serija
10:30 Školski sat: Mali dom
11:05 Pozitivno
11:35 McLeodove kćeri
12:25 Lyndey Milan i tajne ljetne kuhinje, dokumentarna serija
12:53 Svijet vrtlara
13:27 Opasni poduzetnik, američki film
15:00 Pogranične rijeke: Tana - prirodni raj polarnoga kruga, dokumentarna serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:47 Karneval pod morem, dokumentarni film
17:37 U istom loncu
18:27 Odmori se, zaslužio si
19:02 Cesarica - hit godine
19:06 Nove pustolovine
19:30 POPROCK.HR
20:05 Klub 7
21:00 Osmi povjerenik, hrvatski igrani film
23:30 Opasni poduzetnik, američki film
00:55 Bitange i princeze
01:30 Noćni glazbeni program

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik* emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 sati na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine. Emisija *Izravno* - razgovor na aktualne teme emitira se nedjeljom u 16 sati, a emisija iz kulture *Svjetonik* nedjeljom od 16.30 sati. Polusatne emisije emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati na Trećem programu Radija Novi Sad.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKUD Vladimir Nazor iz Stanišića emitira se na valovima Radio Fortuna subotom od 16 do 17 sati na frekvenciji 106,6 Mhz.

ZVUCI BAČKE RAVNICE

Emisija na hrvatskom jeziku *Zvuci bačke ravnice* emitira se četvrtkom od 18 do 20 sati, na valovima Radio Bačke (99,1 MHz).

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT1 utorkom od 11.17 sati. Radijski program *Glasi Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelome svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 20.15, koju prenosi i Prvi program Hrvatskoga radija.

HRVATSKA PANORAMA NA TV SUBOTICA

Hrvatska panorama u produkciji UN Cro info emitira se na TV Subotica. *Cro info vijesti* mogu se gledati svakim radnim danom, od 15 sati i 30 minuta, 17 sati i 50 minuta, 22 sata i 30 minuta i pola sata nakon ponoći. Emisija *Motrišta* emitira se u premijernom terminu utorkom od 20 sati, te u repriznim terminima srijedom od 10 sati i nedjeljom od 21 sat. Polusatna emisija *Zlatna škatulja* je na programu premijerno petkom od 20 sati, a reprizira se nedjeljom od 17 sati i 30 minuta te utorkom od 13 sati i 30 minuta.

Zagreb očima beskućnika

I mam običaj s vremena na vrijeme osvrnuti se na cijelu rubriku i tekstove koje sam pisala ne bih li vidjela u što se razvijam, razvijam li se, što propuštam, a što je ono na što sam ponosna. Ne mogu da ne primijetim da mi je u većem fokusu priroda od samog društva, ali i isto tako da se u posljednje vrijeme to promijenilo. Sve češće dijelim dojam o ljudima, o lijepim susretima, divnim postupcima.

U tim svojim analizama me nekada uhvati panika, jer je toliko puno mjesta koja bih željela obići, o kojima bih željela pisati, na koje bih voljela privoljeti druge da odu, da je prosto nemoguće sve postići. I onda ta vječita borba odolijevanja da dva puta odem na neko mjesto koje me je hipnotiziralo, zavelo i koje me stalno doziva. Ako mislim stići svuda, ne smijem se uporno nekim mjestima vraćati. Zapravo, odmah prelazim na priznanje da ću svjesno riskirati da neka mjesta ne otkrijem, ali da se nekima vratim i tri puta. Prva od tih stalnih destinacija će definitivno biti Zagreb. Još uvijek se sjećam mog prvog odlaska i trena kada je Zagreb zauvijek ušao u moj život. To je to, bar jednom godišnje, ako ne uspijem češće, ja ću se njemu vraćati.

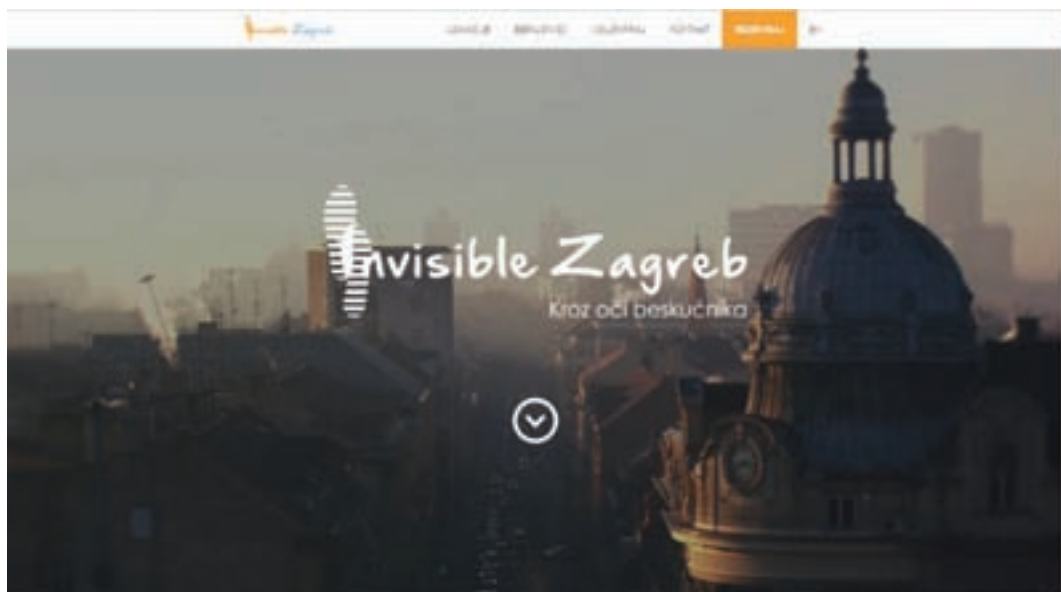
Skoro smo bili u Zagrebu, baš kad je Hrvatska igrala finale Svjetskog nogometnog prvenstva. Dakle, trebalo je biti to to za ovu godinu ali sam neki dan naišla na informaciju od koje mi je zaigralo srce. Neću krenuti s velikim uvodom, možda to zapravo mnogi od vas znaju ali ipak ne mogu sakriti oduševljenje da je u Zagrebu zaživio projekt u kom beskućnici pokazuju zainteresiranim turistima, ali i domaćem stanovništvu, grad iz svog ugla. Tura u kom su vodiči beskućnici, tura koja ne košta ali daje previše.

Invisible Zagreb

Moram odmah naglasiti da je izvor svih informacija o kojima pišem u ovom članku internet. Na internetu sam nabasala na ovu čudesnu priču i njemu hvala, a meni i svima obećanje da ću, čim prije otići u Zagreb i iz prve ruke proći ovu turu, a prije svega stisnuti ruku ovim velikim ljudima. Dakle, *Invisible Zagreb* je projekt nastao u želji da ostali vide grad očima beskućnika. Riječ je o prvoj edukacijskoj turi u Hrvatskoj koju vode bivši i sadašnji beskućnici, a projekt je neprofitan i temelji se na dobrovoljnim donacijama koje poslije koriste i za poboljšanje životnih uvjeta beskućnika. Ova edukacijska tura ima za cilj prije svega educirati stanovništvo o životu najsiriomašnijih i to iz prve ruke, zajedničkom šetnjom i razgovorom. Termin za ovu turu su ponedjeljak, srijeda, petak, subota i nedjelja u razdoblju od 17 do 19.30 i cijela priča je dvojezična, dakle i hrvatski i engleski jezik su u opticaju, a kreće se od kipa kralja Tomislava.

Mile

Invisible Zagreb je projekt koji su zajedno pokrenuli humanitarna udruga *Fajter* i agencija za društveno odgovorne projekte *Brodato*. Prvobitni plan je bio da organiziraju edukaciju u njihovim prostorijama, ali su uvidjeli da bi poznate lokacije ostavile puno dublji trag na građane, pa su edukaciju preselili na otvoreno i pretvorili u turu u kojoj poznate lokacije dobivaju svoje naličje. Koliko vidim na sajtu projekta, ali i u svim člancima koji pišu o ovoj humanoj i velikoj priči, glavni akter je vodič **Mile Mrvalj**, bivši beskućnik i osnivač udruge *Fajter*. Mile je tri i pol godine bio beskućnik, kada je u Zagreb stigao iz rodnog Sarajeva.

Završio je školu za primijenjenu umjetnost, a u Sarajevu je vodio likovnu galeriju koja je vremenom nagomilala dugove. Živio je u nadi da će u nekom momentu krenuti na bolje i da će on biti u plusu, ali se to nije dogodilo. Ostao je bez ičega i došao u Zagreb. Iako je bio u gradu u kom ga nitko nije poznao, Miletu je bilo jako teško kopati po kantama, spavati po ulicama, ne kupati se, ne jesti. O svemu tome priča Mile u turama *Invisible Zagreb*, ali i o činjenici da se svakom od nas može dogoditi upravo to da ostanemo na ulici bez ičega. Što biste pomislili kada biste vidjeli takvog sebe na ulici? Suosjećali biste priču ili pomislili kako je taj beskućnik što tu sjedi sam kriv?

Divna i tužna u isto vrijeme, ova priča je za mene previše emotivna. Možda je trebalo prvo otići u Zagreb, upoznati Mileta, upoznati projekt, turu, suštinu, dozvoliti emocijama da me okupiraju i tek onda prenijeti ovu priču ali nisam se mogla strpjeti. Što ako netko baš ovih dana ide u Zagreb i ovo saznanje ga odvede u društvo ovog velikog dobrog čovjeka? Što ako nekog ovo inspirira da postane bolji čovjek i što ako nekog ovo inspirira da se zagleda oko sebe? Svaki grad ima svog Mileta, a na nama je da nevidljivo učinimo vidljivim.

Gorana Koporan

U tri riječi - **SVJEŽE, DOMAĆE, ZDRAVO !**

ЖКП "Суботичке пијаци"
Szabadkai Piacok KKV
JKP "Subotičke tržnice"

www.supijace.co.rs

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 1300 dinara
☐ 1 godina = 2600 dinara

* INOZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 75 eura
☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____
Ulica i broj: _____
Mjesto i zemlja: _____
Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

- * Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje
- * Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: VBUBRS 22
VOJVOĐANSKA BANKA
AD MS FIL, SUBOTICA
IBAN: RS35355000000200292421
NIU Hrvatska riječ,
Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
NIU »Hrvatska riječ«,
Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica
Uplatu izvršiti na broj žiro računa
355-1023208-69

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
Hvala na razumijevanju.

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

FESTIVAL
HRVATSKIH DUHOVNIH
PJESAMA U SUBOTICI
HOSANA FEST

23. IX 2018.
20 SATI
SUBOTICA
HALA SPORTOVA
200 DIN - 20 KUNA

„OBNOVIMO MLADOST DUHA“

